

DEŽNE PLAŠČE
in
NYLON
TKANINE

(UVOŽENE)
IN VSO OSTALO
KONFEKCIJO
PO NAJNIZJIH CENAH
IN NA OBROKE

V VELEBLAGOVNICI
Nama
(PRED POŠTO)

12 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROCIJ POLITIKE, ZNANOSTI,
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

OTRIBUNA

TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«

20
dn

FRANCOSKO-BRITANSKI ODELKI ZAPUŠČAJO PORT SAID

NAŠ ODRED V EGIPTU

(Dopis iz Port Saída)

ČETE JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE SO KRENILE PROTI IZRAELSKO-EGIPTOVSKI MEJI

Teško, napeto vzdušje v Port Saída, ko si srečeval na vsakem koraku okupatorske anglo-francoske vojske v popolni bojni opremi, se je s prihodom prvih norveških in danskih čet v sklopu varnostnih sil OZN, ki so prevzele nadzorstvo v središču mesta, začelo polagoma spreminjati. Vzdušje je sicer še vedno težko, v veljavni je še policijska ura in po 16. uri so ulice prazne. Po ulicah se pojavljajo tudi letaki, ki zahtevajo umik anglo-francoskih čet.

nju, ker — vsaj kakor so oni trdili — egiptovski delavci ne bi hoteli. Predstavniki pristaniških delavcev pa je sam prišel na ladjo ter ponudil, da bodo začeli z izkrcavanjem.

Tisti dan — 29. novembra — ko so pripile naše ladje v pristanišče, je bil lep, sončen, brez oblaka, toda preden so se

izkrcali po nekaj dneh, se je vreme že poslabšalo. Nebo se je pooblačilo, in pihati je začel puščavski veter. Na egiptovska tla so stopili naši vojaki šele v ponedeljek dopoldne, ko so s pomočjo egiptovskih pristaniških delavcev izkrcali opremo. Toda to ni bilo lahko. S seboj so pripeljali približno 900 ton opreme ter lahkega in težkega orožja. Ni si težko predstavljati, s kakšnimi težavami so se morali boriti, ko so morali vso to opremo izkrcati brez dvigal in drugih priprav, ki so potrebne za izkrcavanje težke opreme. Te so namreč zaplenile anglo-francoske okupacijske sile.

Takoj po izkrcanju je glavina odreda v vzorni koloni, v kateri je vozilo več kot 120 vozil, odšla v jugoslovansko taborišče v El Balah, približno 20 km severno od Ismailije. Naši vojaki so zamenjali sive čepice s peterokrako zvezdo s svetlomodrimi čeladami iz aluminija, na rokave pa so pripeli trakove z označbo OZN, kot njihovi indijski, norveški, danski, kanadski in drugi kolegi raznih narodnosti, ki sodelujejo v varnostnih silah OZN.

Kolona se je pomikala iz pristanišča v Port Saída čez vmesno področje, kjer so jih pozdravili indijski kolegi, z egiptovskih položajev pa so prihajali pozdravi egiptovskih borcev. V taborišču, kamor so prispeli popoldne, niso imeli niti toliko časa, da bi se odpočili. Del odreda je moral takoj na pot čez prekop, od koder je odšel v dveh kolonah v Sinajsko puščavo v smeri proti Gazi. Naši vojaki nimajo lahkega dela, saj morajo očiščevati mine, ki so jih pustili Izraelci na komunikacijah.

S prihodom našega motoriziranega odreda, ki šteje nekaj več kot 700 vojakov in oficirjev, je bil narejen važen korak naprej v organizaciji varnostnih sil OZN na egiptovskih tleh. To je bil edini odred OZN,

so pristala prva letala s švedskimi in kolumbijskimi vojniki.

Pustinski veter piha čez prazne strelske jarkove v okolici Port Saída, ki so jih zapustili okupatorski vojniki. V teh dneh bo vedno več takih praznih jarkov, ki bodo poleg žrtev in ruševin ostali grenak spomin na krvav anglo-francoski napad. Če bo šlo vse po sreči, bodo varnostne sile OZN do srede decembra že prevzele Port Saída, ko se bodo okupatorske sile umaknile iz mesta. In vzdušje v Port Saída se bo zopet spremenilo.

Prihod jugoslovanskih ladij, na katerih so vibrirale jugoslovanske zastave s peterokrako zvezdo in modra zastava OZN, je povzročil veliko zanimanje med domačini. Le-ti niso prikrivali simpatij do vojakov prijateljske in miroljubne države, ki je v teh težkih dneh ponovno dokazala svoje nesebično prijateljstvo do njihove domovine. Anglo-francoske okupacijske čete seveda niso gledale na te simpatije s prijaznim očesom, ker so jih kot okupacijske čete domačini sprejeli z odporom in sovraštvom. In s strani anglo-francoskih čet so se začele pojavljati tudi razne težave ob prihodu našega odreda.

TEŽKO SO PREBIVALCI PORT SAIDA PRİČAKOVALI TRENUTEK, KO SO SE UMAKNILE PRVE BRITANSKO-FRANCOSKE ČETE. ZATO PA JE BILO TOLIKO VEČJE NJIHOVO NTDUŠENJE, KO SO PRISPELE PRVE ČETE OZN

Se preden so naše ladje »Triglave«, »Partizanka« in »Čelike« pristale v pristanišču Port Saída, so okupacijske čete vse tisto do pristanišča, ki je bilo določeno za izkrcanje naših čet, obdali z bodečo žico in zastražile. S tem so hotele preprečiti kakršne koli manifestacije simpatij in prijateljstva Egiptčanov do naših vojakov, ki so bili tudi na njihovo željo vključeni v mednarodne enote varnostnih sil OZN. Simpatije med prebivalstvom pa so se še povečale zaradi odločnega stališča vodstava našega odreda do raznih anglo-francoskih predlogov. Odločili so se, da raje ostanejo na ladji, kot pa da bi odšli v taborišče, obdano z bodečo žico, ki so ga organizirali Angličani in Francozi. Ko so zahtevali pitno vodo, je tudi niso dobili pravočasno.

Težave so se pojavile tudi v zvezi z izkrcavanjem. Anglesko-francosko poveljstvo je ponudilo, da bo pomagalo pri izkrcavanju.

ki je prispel direktno iz domovine po morju ter je oborožen s težkim orožjem. Poleg tega so to preizkušeni in v narodnoosvobodilni borbi prekaljeni borci.

Po treh sončnih tednih se je v zadnjih dneh vreme zelo poslabšalo. Dva dni snop niso mogli z letali voziti še ostalih enot OZN z letališča v Neaplju. Šele v torek

Jugoslovani v melbournskem kotlu

V soboto finale olimpijskega nogometnega turnirja — Jugoslavija : Sovjetska zveza

Olimpijske igre v Melbournu polagoma prehajajo v zaključno fazo. Po uspešnem nastopu naših atletov, plavalke Jeričevičeve in veslača Vlašiča velja zanimanje jugoslovanske športne javnosti predvsem moštvoima waterpolistov in nogometnešev. Kaj lahko dosežeta?

1. Nogometišti. — Z zmago proti Indiji s 4:1 (0:0) se je naše moštvo že uvrstilo v finale. V najslabšem primeru (če namreč Jugoslavija izgubi finalno srečanje) dobijo naši fantje srebrno kolajno. Izenačili bi torej uspeh, ki so ga jugoslovanski nogometišti dosegli v Londonu 1948 in Helsinkih 1952. Ta uvrstitve pa bi bila le formalno enaka. Letošnji olimpijski turnir je namreč zelo slabo zaseden, kar dokazuje tudi dejstvo, da smo za vstop v finale morali premagati le drugorzredna nasprotnika ZDA in Indijo.

2. Waterpolisti. — Začeli so zares mnogoobetajoče. Zmaga v predtekmovalni skupini se krepko pozna tudi v finalu. Tekma s SZ (3:2) šteje tudi za finale, ki smo v njem še visoko s 5:1 porazili ZDA (ugodno) in igrali neodločeno 2:2 (neugodno) z Nemčijo. Ostaneta še srečanja z Italijo in Madžarsko. Če naši igralci obakrat zmagojato pomeni to zlato kolajno. Z izgubljenimi točkami pa brž kopnijo tudi upi za najvišji plasma, čeprav se usaj bronasta kolajna naši sedmoriki ne bi smela izmuzniti.

Stare ose

Prirodoslovca kalifornijske univerze Robert L. Usinger in Ray F. Smith sta našla na Aljaski okamenelce železke, za katere trdita, da segajo šestdeset tisoč let v preteklost. Gre za šest os, ki so lepo ohranjene v koščkih jantarja. Ta jantar z Aljasko je star 75 milijonov let. Do sedaj so prirodoslovci sicer poznali še starejše odtise žuželk, a pravih vzorcev tako častitljive starosti še niso našli.

Sicer pa je težko dajati prognoze. Prav do zadnjega dne olimpijskih iger ne bomo vedeli za zmagovalca v nogometu in waterpolu. Počakajmo torej do 8. decembra!

Nevesta v konservi

Na Dunaju je neka trdka dala v prodajo škatle s konzerviranim mesom. V vsaki škatli je odrezek, na katerem piše: »Ko boste zbrali sto teh odrezkov, nam jih predložite, pa vas bomo seznanili z lepim dekletom. Tako ne bosta več sajni pripravljali obeda in sami obedovali.«

VOJNE IN MODA

Zenska moda se spreminja po zgodovinskih dogodkih, naj bodo ti veseli ali žalostni. Tako trdi dr. Frederick Taylor, eden najznamenitejših angleških psihiatrov. Vojna ali doba blaginje se tako globoko odražata v ženski duševnosti, da

pride do podzavestnih želja, dati občutkom primerne zunanje znake. Pomanjkanje in zbežanost po prvi svetovni vojni sta povzročili znane kratke obleke s tesnimi, glave se prijemajočimi klobuki, kar nam je danes že kar smešno. Militarizem druge svetovne vojne je privedel do tega, da se ženske rade nosijo po moško, kar je bilo v starih časih strogo prepovedano.

Srečni otroci

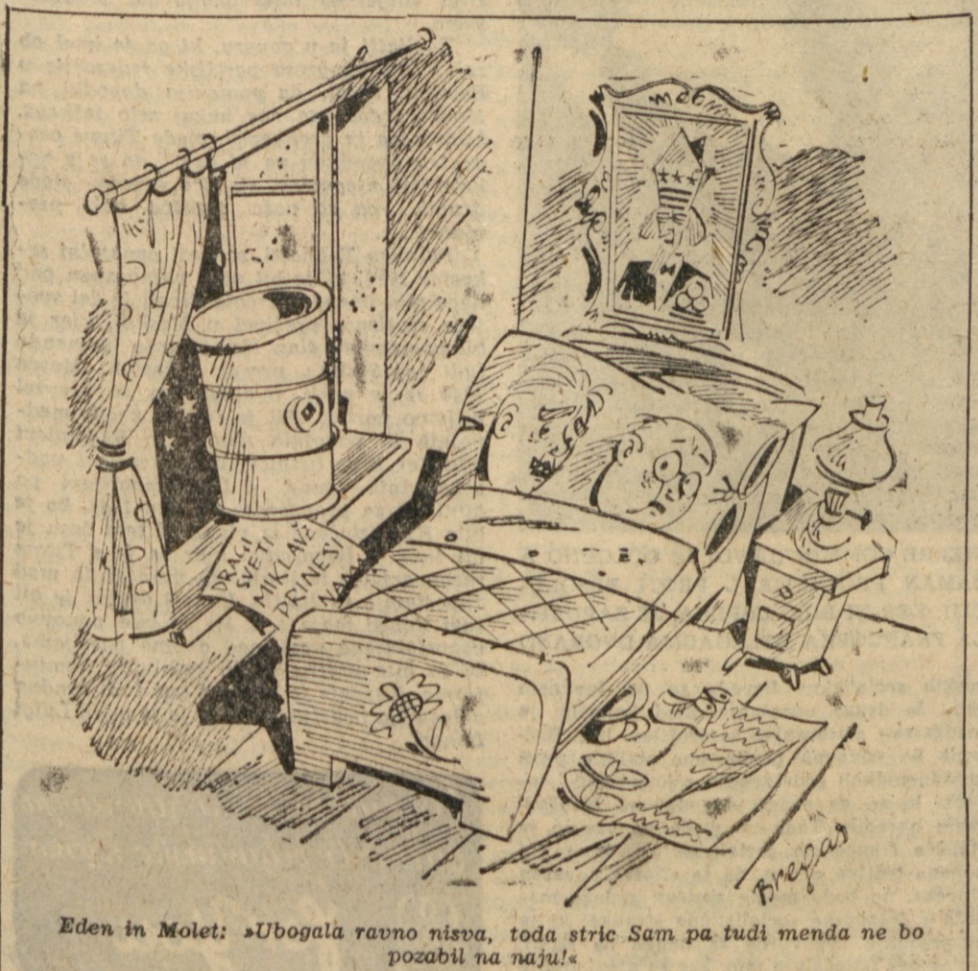
S prihodnjim letom bodo v francoskih osnovnih šolah odpravljene vse domače vaje. Vse take vaje bodo morali opraviti v razredu. Ko učenci prestopijo šolski prag, morajo biti popolnoma svobodni. Tako je odločil višji šolski svet po odločbi zdravstvenih oblasti. Duševni napori da pogubno vplivajo na zdravje in razvoj otrok. Pariški časopis »Samedi-Soir« je izvedel med učenci anketo in je dobil med drugimi tudi te odgovore: »Zvečer me doma ne bodo več karali.« Osemletni deček je nezaupno odgovoril: »To ni mogoče, najbrž je kakšna potezavščina.« Tretji se je razveselil: »Dobro, zdaj bom vsak večer lahko bral stripe.« Četrty je bil žalosten in je ugotovil: »Skoda, da ne bo več domačih nalog, ker jih mama tako dobro piše.« Za Novo leto bodo torej francoski otroci veseli.

Pozabljeni zavitek

Vratarico nekega kluba v Barceloni je navsezgodaj zbudil mlad zakonski par. Ves razburjen ji mladi mož pripoveduje, da je prejšnji večer pozabil v kinu zavitek. Prostil jo je, naj mu prižge luč. Vratarica je spremljala mladi par v dvorano in na nekem sedežu je sladko spal v plenicah zavitek, ki sta ga prejšnji večer zakonska pozabila v kinu.

Zdravniški čudež V »NEWCASTLE HOSPITAL«

»Življenje iz smrti« je bil naslov članka v naši 44. številki, v katerem smo poročali o 23-letni Hellen Moore iz Londona, ki je ležala dve meseci v globoki nezavesti, pri tem pa pričakovala otroka. To, v kar je malokdo verjel, se je nedavno zgodilo. Zdravniki, ki so izgubili malone vsako upanje, so se odločili za poslednje, morda obupno sredstvo: Hellen Moore so v zadnjem mesecu nosečnosti, ko se je pojavila še huda mrzlica, za teden dni položili v hladilno omaro in znižali njeno telesno temperaturo na 30 stopinj. Osmi dan se je Hellen prebudila — in rodila zdravega fantka, težkega 3.25 kg. Cestitke in rože dežujejo iz vse Anglije.

Eden in Molet: »Ubogala ravno nisva, toda stric Sam pa tudi menda ne bo pozabil na naju!«

Zaplet na bližnjem Vzhodu

Pot po Aziji

Cu En Laj, pravijo, si ni mogel izbrati ugodnejšega trenutka za svoje potovanje po državah jugovzhodne Azije. V vseh državah, kamor potuje, se je protizahodno mnenje — predvsem proti Britaniji in Franciji — povzpelo na izredno stopnjo. Sovjetski zvezi pa so precej pokvarili položaj dogodki na Madžarskem. Ne glede na Suez in Madžarsko je za vrhu vsega tudi res, da ima LR Kitajska že dlje časa precejšen vpliv v Aziji.

Cu En Laj je že obiskal Vietnam in Kambodžo, iz Indije, kjer je sedaj, pa bo odpotoval še v Burmo, Nepal, Pakistan in Afganistan. Iz vesti o prvih dveh obiskih in ugibanj o dosedanjih razgovorih v New Delhiju je videti, da Cu En Laj zelo spretno kuje vroče železo. Izjava, ki jo je dal v Kambodži, je imela izredno ugoden odmev v vseh azijskih državah, kjer živi večje število Kitajcev. Znano je, da je v vseh teh državah, na primer v Malaji, Indoneziji, Laosu in drugje — eden izmed glavnih problemov, kako pritegniti Kitajce v življenje in delo njihovih novih domov, saj so se vse doslej druge naseljene Kitajci, ob odobravanju pekinške vlade šteli za kitajske državljane. V Kambodži pa je Cu En Laj v svojem govoru nedvoumno pozval vse Kitajce, ki živijo v Kambodži, naj sodelujejo z oblastmi, naj pomagajo graditi novo domovino, ter da njegova vlada nima ničesar proti temu, da bi postal tudi državljani Kambodže.

Drugo senzacijo je napravil Cu En Laj, ko je izjavil, da je Kitajska pripravljena dati Čangkajsku visok položaj v pekinški vladi, če bi se bil pripravjen vrniti v Pekin — s čemer bi seveda Formoza pripadala LR Kitajski. Ne glede na to, da na takšno rešitev na Formozi niso pristali, pa tudi ZDA je niso bile veles, je izjava napravila prav tako velik vtis in ostalih državah Azije, ki vidijo v sedanjem položaju v formoski ožini stalno nevarnost za izbruh nove vojne v Aziji.

Tudi v Indiji je Kitajska pokazala precej taktično. Če je Indija pred mesecem dni nekoliko postrani gledala obisk nepalskega premiera v Pekingu in skupno deklaracijo, ki so jo objavili, je sedaj pomirjena, ker Kitajska ni imela nobene pripombe k obisku obeh tibetanskih lam v New Delhiju.

Sicer pa vidijo opazovalci glavni pomen Cu En Lajevga obiska v New Delhiju v tem, da bo indijski premier Nehru te dni odpotoval na desetdnevni obisk v Washington, nakar se bodo po njegovih vrnitvi v New Delhi nadaljevali razgovori s Cu En Lajem, ki bo dotlej opravil svoje ostale obiske. Čeprav o tem uradno ničesar ne poročajo, je vendarle bolj ali manj jasno, da bo Nehru odigral važno posredniško vlogo med ZDA in LR Kitajsko. Ze sedaj je menda pričel kitajskega premiera, da je največja ovira za napredek odnosov to, da Kitajska še ni izpustila vseh ameriških ujetnikov. Opazovalci tudi menijo, da bi bilo preveč pričakovati, da se bo Nehru posrečilo spremeniti ameriški odnos do Kitajske, ter bo uspeh zadosten, če se mu bo posrečilo spraviti to vprašanje z mrtve točke, na katero je prišlo kljub neskončnim razgovorom kitajskega in ameriškega poslanika v Švic.

Kitajska diplomacija, ki je že vsa zadnja leta v »ofenzivi«, zanje torej prve uspehe in izkorišča napake Zahoda. Vsi važnejši azijski listi so poročali na primer o Mao Ce Tungovi izjavi, da je kitajska partija proti sovražnosti velikih držav, z drugimi besedami, proti temu, da bi velike države vsiljevale svojo politiko malim državam, kar so nekateri tudi tolmačili kot prikrito kritiko Sovjetske zveze. Japonski delegaciji, ki se je te dni mudila v Pekingu, je predsednik Mao zagotovil, da Kitajska nima namena izražati komunizma. In tako dalje. Se dolga vrsta dejanj in izjav je, ki so azijskim državam izredno simpatična.

Na drugi strani sveta pa azijske države imperialistično nevarnost. Čeprav uradno še vedno, morda bolj, kot doslej, vidijo krogi obsojajo predvsem Francijo in Britanijo. ZDA pa so si spet pridobile nekaj ugleda, je vprašanje, koliko to velja za azijske množice, ki med tremi državami nemara bliže kot Egipt. Tudi Sovjetski ne vidijo velikih razlik (Formoza jim sika zveza je izgubila precejšen del ugleda in nekdo je te dni napisal, da je bila pot Bulganina in Hruščeva zaman. Položaj je torej približno takšen: Francija in Britanija sta agresorici na Srednjem vzhodu, Sovjetska zveza je intervenirala na Madžarskem, ZDA nikakor nečesto popustiti glede Formoze in Čangkajske, Kitajska pa je azijska država (!), ki ponuja spravo Čangkajski, ki pravi, da želi zboljšati odnose z ZDA, ki se je sporazumela z Burmo glede meja, zaovarja pet nabele koeksistence, itd. Posledic tega položaja, če Zahod naglo ne bo česa ukrenil, ni težko uginiti.

Thorez zoper Pिकास

Na zadnji seji centralnega komiteja francoske KP je Maurice Thorez ostro napadel Pिकास Pिकास, ki je skupaj s prof. Henrijem Wallonom in še nekaterimi drugimi člani komunistične partije zahteval sklicanje izrednega zasedanja kongresa KP. Thorez je označil Pिकास, da »služi revizionizmu«. Pिकास, ki prav sedaj prvič razstavlja svoja dela v Moskvi, se tega napada najbrž ni nadejal.

- Izdaja in tiska časopisno-talonsko podjetje Slovenski poročevalci v Ljubljani, direktor Rud Janžura. Glavni in odgovorni urednik Ivo Tavčar.
- Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica 1 (priščišča), poštni predal: 150 — Telefon: 33-522 do 33-536 (interni štev. 33)
- Narodniški oddelki: Ljubljana, Titova cesta 5, telefon 31-832. Narodniški celoletna 600, polletna 400 din. Četrletna 340 din, mesečna 80 din. Posamezna šteje 20 din.
- Oglasi oddelki: Ljubljana, Titova a. 1, telefon 31-836.
- Štampilka tekoev Komunalni banki: 80-KB.
- Rokopisov n°

Posledice angleško - francosko - izraelske agresije na Egipt — Napetost med Sirijo in Irakom — Jordanija stopa v ospredje — Križajoči se interesi velesil

Posledice angleške politike na Bližnjem vzhodu se nam kažejo sedaj v zelo ostri luči. Napake, ki jih je Velika Britanija napravila brž po prvi svetovni vojni, se pravi po razpadu otomanskega cesarstva, prinašajo sedaj svoje strahotne posledice. To je sedaj velika točka, da na tem področju podprejo sponanje več manjših držav; nasprotovall pa so zamislili, da bi na Bližnjem vzhodu nastala velika arabska država. To so sicer med prvo svetovno vojno Angleži Arabcem obljubili in tedajni snkronomani kralj polkovnik Lawrence se je močno potegoval, da bi severno od Suškega prekopa nastalo veliko arabsko kraljestvo, združeno pod hasemitsko dinastijo. Damask naj bi bil sedež tega »kraljestva«. Toda Angleži se niso hoteli odreči svojemu staremu in preskrbljenemu gestu »podeli, pa vladaj« in so zato skupaj s Francozi osnovali Irak, Sirijo, Libanon in še Transjordanijo, ki je po drugi svetovni vojni dobila ime Jordanija.

Skvoti desetletja smo bili priče neprestane napetosti med Arabci, zlasti se, ker je še Ibn Saud osnoval svojo kraljevino na Arabskem polotoku. Od tod težnja Damaska, da bi osnoval Veliko Sirijo, in nič manjše prizadevanje Bagdada, da bi zgradil »državo plodnega polmeseca« — Veliki Irak...

Ta napetost na Bližnjem vzhodu je bila dolgo v prid britanski politiki. Toda v zadnjem času je to nestabilnost začela izkoriščati tudi Sovjetska zveza. Arabci čutilo, da »britanskega levu« pešajo moči in si iščejo zaveznikov, ki naj bi jim pomagali, da se otresejo neželjube britanske prisotnosti.

Sirija je bila vedno odvisna od oficirjev. Ze marsikateri polkovnik je poskušal svojo srečo, da bi s pomočjo vojaštva prevzel oblast v republiki. Danes je Sirija spet na pragu hude krize. V netrajnosti se borita dve skupini: na eni strani so nacionalisti, v glavnem oficirji, ki jih vodi polkovnik Abdul Hamid Saraj. Na drugi strani so konservativci, ki so nacionalni zahodni politiki. Oficirji se zanašajo na sovjetsko orožje, ki prihaja v precejšnji količinih čez pristanišče Latakijo. To orožje in sovjetski vojaški svetovalec naj bi pomagali urediti meč strikce čete. Sirija naj bi tako postala dovolj močna, da bi trvedni nato se doli-nosečnejše načrte — odstranila britanski vpliv na vsem Bližnjem vzhodu.

TRADICIONALNO PRIJATELJSTVO

»Prinašam vam tople pozdrave grškega naroda in z velikim zanimanjem čakam na razgovore, ki jih bom imel o prečih mednarodnih vprašanjih z jugoslovanskimi voditelji« — je med drugim izjavil predsednik

VODJA GRŠKE DELEGACIJE, PREDSEDNIK VLADE KARAMANLIS

grške vlade Konstantin Karamanlis po slav-nostnem sprejemu na beograjski postaji. »Prepričan sem — je nadaljeval — da bodo rezultati razgovorov dobri, tako za varnost naših dveh držav, kakor tudi za mir na Balkanu, poleg tega pa bo še enkrat potrjena tudi stalnost grško - jugoslovanskega sodele-vanja.«

Politični razgovori so se začeli v Belem dvoru. Po mnenju dobro obveščenih krogov razpravljajo o važnih mednarodnih vprašanjih in o nadaljnjem razvoju jugoslovansko-grških odnosov.

Znano je, da so se ti odnosi v zadnjih letih razvili do precejšnje stopnje medseboj-nega razumevanja in prijateljskega sodelova-nja. Prav zato lahko upravičeno pričakujemo, da bo to srečanje plodno, kakor so bila prejšnja, razgovori v Beogradu pa bodo še okre-pili obojestransko razumevanje, kar bo važen prispevek za nadaljnje napredovanje sodele-vanja. Poudariti ni tudi treba, da sta obe državi zainteresirani zagotoviti lasten normalen razvoj, kar se jima bo posrečilo le, če bosta uresničili akcije proti pokusom, ki bi lahko še nadalje povzročali motnje in mednarodnih odnosih.

Še o dr. Johnu

Pred zveznim sodiščem v Karlsruhe, kjer sodijo dr. Otto Johnu zaradi njegovega »izdajalstva«, je kot priča pojavila žena berlinskega ginekologa dr. Wohl-gemutha. John je namreč trdil, da ga je njegov prijatelj Wohlgemuth omamil in takega odpeljal v vzhodni Berlin. Sodišče je želelo, naj bi prišel pričat sam dr. Wohlgemuth, ki bi lahko najjasneje po-jasnili, kako je dr. John prišel čez »mejo«. Toda dr. Wohlgemuth je pravočasno odšel v Vzhodno Nemčijo in ni doslej po-kazal nobene želje, da bi se pojavil pred sodiščem kot priča. Namesto njega je pri-šla njegova žena, ki je izjavila, da je z dr. Johnom večkrat govorila, potem ko je prebežnil in da se ji je ves čas zdelo, da je dr. John »prišel čez mejo« — prostovoljno. John je baje tedaj izjavil, da želi ostati v Vzhodni Nemčiji. S tem je skoraj propadla Johnova obramba...

Z IZRAELSKO-JORDANSKE MEJE, VSAKDANJEGA PRIZORISČA OBMEJNIH SPO-PADOV. OBIČAJNO PADE PRI TEM NEKAJ VOJAKOV, NEDOLŽNIH ŽRTEV NESPAMETNEGA SOVRAŠTVA...

Ti načrti so tako očitni, da o njih na veliko govorijo tako na Bližnjem vzhodu kot tudi drugod, zlasti pa še na sedežu OZN, kjer so vzmernirjeni, zakaj angleško-francoska akcija zoper Egipt bi se lahko ponovila — tokrat proti Siriji. Biokovska politika je nevarna zadeva in nihče noče trpeti, da kdorkoli posega v njegovo »interesno sfero«.

V tej zvezi so še bolj vzmernirjive vesti o medsebojnem oboževanju med Sirijo in Irakom. Stari, Britancem naklonjeni irski politik Nuri el Said tudi ni pozabil na »Veliki Irak«. Irak je že poskušil vplivati na Jordanijo, kjer je na prestolu bratranec iraškega kralja Fe-lsala II. Irski čete so bile že pripravljene, da prekorčajo jordansko mejo in »pomagajo« Jordancem. Toda tudi v Jordaniji se borita za oblast dve struji: tista, ki je za Angleže, in ti-

sta, ki ne mara angleškega pokroviteljstva. Poslednja je močnejša, kar dokazuje odpove-jordansko-britanskega pakta iz leta 1936, s ka-terim je Velika Britanija garantirala nedotak-ljivost jordanskih meja. Jordanija se tudi od-reka britanski finančni pomoči, zakaj Saudova Arabija (kralj Saud z ameriški doljarji, ki jih dobiva za nafto, na veliko podpira protibritan-sko kampanjo na Bližnjem vzhodu), Sirija in Egipt so ponudili, da finančno podprejo Jordanijo.

Nuri el Said pa niti doma nima miru. Tudi v Iraku vre. Nedavne velike demonstracije v Bagdadu in stavke govorijo o tem, da se pre-cesen del iraškega prebivalstva ne strinja s politiko svojega ministrskega predsednika.

Na Bližnjem vzhodu se torej pripravljajo veliki dogodki. Vse kaže, da je bil napad na Egipt le »preventivna uvertura«. Zaradi tega se tudi Angleži in Francozi tako obojavljajo za-pustiti Port Said: Egipt je bil namreč nosilec osvobodilnega gibanja med Arabci in zato so tudi v Londonu in Parizu poskušili vse, da bi vrgli Naserja. Naser je ostal na krmilu, An-gleži in Francozi pa so morali umakniti z egiptovskega ozemlja. Toda Britanci imajo še naprej svoje oporišče na Cipru in precej voja-skih baz tako v Iraku kot v Jordaniji. Vpraša-nje je, ali bo pritisk Arabcev dovolj močan, da jih prisili k umiku tudi iz teh oporišč?

Trenutno je v ospredju položaj v Siriji. Tu je nacionalistično gibanje najmočnejše in od-por najhujši. Ze od napada na Egipt objavlja sirski tisk samo poročila agencije TASS, ki po svoje še bolj podžigajo protibritsko razpolo-ženje. Irak pa pošilja begunce in Siriji in Jordaniji orožje, ki naj bi služilo za prevratni-sko dejavnost. Napetost je huda in morda bi le skromna iskra (nemara usporjena prvokacij) utegnila zanežeti še hujši požar, kot ga je agresija na Egipt. Osvobodilne težnje Arabcev so silno gibalo; Arabci hočejo doseči svojo neodvisnost... Tragično pa bi bilo, če bi morali po kostanj v Jerjavico za tuje interese.

Kritika francoskih socialistov

Med petimi francoskimi delegati, ki so prišli na sestanek sveta socialistič-ne internacionale v Kjoebenhaven, je bil tudi bivši francoski minister Jules Moch, ki se je po prihodu glede su-eškega vprašanja in agresije proti Egiptu omejil na tole lakonsko in pre-senetljivo izjavo: »Naser je diktator in fanatik. Takšni ljudje so nevarni.«

S tako prav malo konstruktivno mislijo so prišli francoski socialisti na sestanek so-cialistične internacionale. Gotovo so pričako-vali, da jih bodo slišali od drugih delega-tov, posebno pa od britanskih laburistov zaradi svoje politike do Egipta. In res je generalni svet socialistične internacionale že na začetku zasedanja sprejel z devetimi glasovi in štirimi vzdržanimi resolucijo britanskih laburistov, ki obsoja britansko-francosko agresijo na Srednjem vzhodu. Resolu-cija izraža »obžalovanje generalnega sveta socialistične internacionale zaradi uporabe francosko-britanskih oboroženih sil na Sred-njem vzhodu«. Resolucija hkrati zahteva »brezspojen umik francoskih, britanskih in izraelskih čet iz Egipta«. Za resolucijo so glasovale delegacije Velike Britanije, treh skandinavskih držav, Avstrije, Nemčije, Kanade, Nizozemske in Italije. Glasovanja so se vzdržale Španija, Izrael, Belgija in Med-narodna židovska organizacija.

Pred glasovanjem je vršilec dolžnosti ge-neralnega sekretarja francoske socialistične stranke Pierre Commin odločno protestiral i proti besedilu resolucije i proti proceduri. Izrazil je ogorčenje nad tem, da takšna or-ganizacija, kakršna je generalni svet sociali-stične internacionale, služi kot instrument za obtožbe proti francoski socialistični stran-ki. Po tem protestu francoska socialistična delegacija ni hotela več nadaljevati debate in je zapustila dvorano.

Razumljivo je, da se francoski socialisti jezijo na britanske laburiste, saj so ti s svojimi protesti razburkali javno mnenje v Veliki Britaniji in oslabil Egiptov položaj v najbolj delikatni fazi napada na Egipt. Sedaj, ko je postalo očitno, da je pohod na Egipt žalosno propadel in se morajo tuje

čete umakniti z egiptovskega ozemlja, je obsodba ravnanja francoskih socialistov, in to po socialistih druge države, hudo nespri-jetna in priljubljen olja v Jerjavico.

Kritika skeli in zato je skuša Guy Mollet zadušiti tudi doma. Ko je vpoklical Servat-Schreiberna, urednika »L'Expressa«, in ga po-slal v Alžir, se je lotil »Le Monde«. Zal pa je njegov urednik Beuve-Méry prestar, da bi sodeloval pri »pomirjevanju« Alžira in je bilo zato treba najti druga pota. »Le Monde« je eden izmed neklih francoskih dnevnikov, ki so finančno popolnoma samostojni. Pred kratkim je Beuve-Méry sporočil, da bo mor-al zvišati naročnino za dva franka. Nasled-njega dne so v uredništvo vdrli uradniški finančnega ministrstva, ki so časopis obož-žili, da »nezakonito dviga cene«. Vse to na podlagi zakona za pobjanje inflacije. Seveda ni šlo za dva franka ali inflacijo, ki bi jo moral Guy Mollet poblijati bolj uspešno kje drugje, pač pa za neljubo kritiko politike francoske socialistične vlade.

Tako se je za sestanek socialistične in-ternacionale začel v znamenju kritike fran-coskih socialistov.

PIERRE COMMUN (LEVO) JE ODLOČNO A ZAMAN PROTESTIRAL PROTI RESOLU-CIJI. KER NI BILO USPEHA, JE ZAPUSTI-LA FRANCOSKA DELEGACIJA DVORANO

coskih socialistov. Seveda so na dnevnem redu še druga vprašanja, med katerimi je madžarsko vprašanje, razorožitev itd. Brž-kone bo ponovno poudarjeno stališče proti kokršnemukoli sodelovanju s komunisti, stališče, ki so ga zadnji dogodki na Madžarskem okrepili. Toda ne glede na vse to je stališče francoskih socialistov oslabiljeno in nobene trditve o tem, da je »Naser navaren človek«, ne bodo mogle zbrisati grdega ma-deža s francoske socialistične stranke, ki je navezavatelj odgovorna za napad na Egip-t, saj je ona odločila o tem, ker so njeni ljudje v vladi.

POLITIČNI PORTRETI

PALMIRO TOGLIATTI

Italijanska komu-nistična partija bo imela v soboto 8. de-cembra svoj VIII. kongres v Rimu. Prvotno je bilo dolo-čeno, da bi moral biti kongres v Livornu, kjer se je leta 1921 skupina mladih so-cialistov na kongresu socialistične stranke odcepila in ustanovi-la komunistično par-tijo Italije. Zaradi

trenj, ki so nastala v italijanski partiji po dogodkih zadnjega leta (XX. kongres KP SZ, tajno poročilo Hruščeva, dogodki na Poljskem, upor na Madžarskem itd.) so v italijanskih političnih krogih dajali pose-ben poudarek dejstvu, da bo kongres v Livornu, češ zna se zgoditi, da bo KPI na tem kongresu doživela isto, kar je leta 1921 socialistična stranka — namreč cepitev.

Ta predvidevanja — morda tudi pobožne želje meščanskih strank — vendar pa drži, da no-tranja diskusija v vrstah italijanske KP ni bila nikdar tako živahna kakor prav pred sedanjim kongresom, bili pa so tudi močni pretresi, posebno po objavi tajnega poročila Hruščeva in po sovjetski inter-venaciji na Madžarskem, po kateri je prišlo do močnih nesoglasij tudi v vodstvu par-tije, ko je sindikalni voditelj Di Vittorio javno obsodil sovjetsko intervencijo. Poleg teh, lahko bi rekli zunanjih činiteljev, ki bodo vsakakor imeli močan vpliv na potek kongresa in bodoči razvoj italijanske par-tije, pa bo važen činitelj tudi vprašanje združevanja socialističnih strank. KPI je namreč letošnjo jesen po pogajanjih med socialno demokrasko in Nemljivo sociali-stično stranko sklenila z Nenni-jem nov sporazum o posvetovanju namesto pakta o skupni akciji, toda nedavno je Nenni iz-javil, da se ne bo držal niti tega novega sporazuma. Združitev socialistov bi nam-reč lahko oslabilo, lahko pa tudi okrepila KPI. To je v precejšnji meri odvisno od kongresa KPI.

Takoj po XX. kongresu KP SZ je ka-zalo, da bo italijanska partija, ki je naj-večja komunistična partija na Zahodu, za-čela z odločno destalinizacijo, čeprav je bil prav v Italiji stalinizem močno zakorenin-jen. Generalni sekretar partije, šestdeset-letni Palmiro Togliatti je prvi od komuni-stičnih voditeljev na Zahodu resno ana-liziral sklepe XX. kongresa, posebno vprašanje kulta osebnosti, za katerega je dejal, da ima korenine v sistemu, ki je vladal pod Stalinom, zavzel se je za samostojno italijansko pot v socializem in zagovarjal idejo policentričnosti, to je, da ne obstaja samo eno središče, po katerem se morajo ravnati vse komunistične partije.

Dogodki na Madžarskem pa so znatno zavrli notranjo diskusijo v KP. Tudi To-gliatti se je umaknil nazaj, medtem ko se je partijsko glasilo »Unitas« skušalo držati čimbolj v mejah informativnosti brez ko-mentiranja, del članstva, posebno intelek-tualci, pa je obsojal to zadržanje in kriti-ziral sovjetsko intervencijo na Madžarskem.

Togliatti je v govoru, ki ga je imel ob zaključku kongresa partijske federacije v Bologni, dejal, da pomenijo dogodki na Madžarskem »za nas nekaj zelo težkega, žalostnega in grenkega«, glede Titove oce-ne teh dogodkov pa je dejal, da se z ne-katerimi njegovimi stališči strinja, glede drugih »pa so naša stališča bolj pre-vidna...«

Palmiro Togliatti, sedanjí generalni se-kretar KPI, ki je bil med vojno znan pod ilegalnim imenom Erolo Ercoli je del svo-jeja življenja preživel v Moskvi, kjer je bil pomemben član Kominterne in menda tudi pri Stalinu precej v časteh. Marca 1944 se je vrnil v domovino in prevzel vodstvo partije. Bil je tudi v prvih med-vojnih in povojnih vladah; v Badoglievi ministru brez listnice, v Bonomijevi pod-predsednik vlade, v De Gasperijevi pa minister za pravosodje do leta 1946, ko je bila KPI izločena iz vlade. V tem času je bil tudi v Beogradu, kjer se je s Titom razgovarjal o teritorialnih vprašanjih med Jugoslavijo in Italijo. V naši državi je bil spet konec maja t. l. ko so bile ponovno vzpostavljene vezi med dvema partijama, ki so bile pretrgane ob resoluciji komin-forma. Kasneje je bila pri nas tudi uradna delegacija vodstva KPI, ki jo je vodil Luigi Longo.

Poizkusite se vi odlično

Trdelek renomirane TOVARNE KEKSOV IN DVOPEKA

«TRIGLAV»

VAFEL MEŠANICO S ČOKOLADNO KREMO. V LIČNIH ŠKATLJAH PO 20 dkg

ZAHTEVAJTE JE V VSEH TRGOVINAH!

Triglav BJELOVAR

Elegantna žena uporablja vedno le vitamunsko kremo

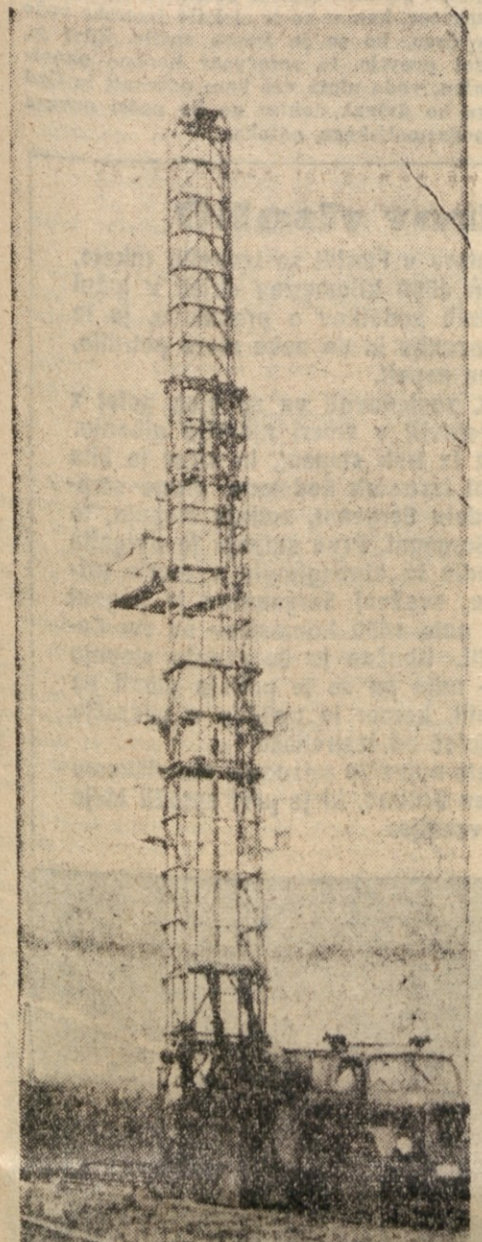
LUXOL For You

SLOVENSKA NAFTA

Primerjava z jugoslovansko in svetovno proizvodnjo — Velike perspektive v Sloveniji —
V Jugoslaviji dobivamo tretjino nafte, ki jo potrebujemo

Površina sledov nafte in zemeljskega plina so bili znani v sosednjem Medmurju pri Pečenicah že v preteklem stoletju. Tako nam je ohranjeno sporočilo, da je grof Djuro Puketić iz Čakovca že leta 1880 dobil po tedanjem splošnem rudarskem zakonu koncesijo za dobivanje nafte južno od Pečenic. Seveda takrat še ni vrtil, ampak je kopal jasko, globoke do 10 metrov, v katerih se je nabirala nafta. Izročilo tudi pravi, da se je v 12 urah nabralo 6 meric nafte.

Slovensko nafto so odkrili Nemci in Madžari med drugo svetovno vojno, ko so začeli vrtili 7. julija 1942 v občinah vasi Dolina pri Lendavi. Prva vrtna je dala zemeljski plin pod pritiskom 120 atmosfer. Pomeljski plin pod pritiskom 120 atmosfer. Pomeljski plin pod pritiskom 120 atmosfer. Pomeljski plin pod pritiskom 120 atmosfer.

CRPALNI STOLP NA NAFTNEM POLJU PRI LENDAVI. S TEMI STOLPI CRPAJO NAFTO PO NAJNOVIŠEM SISTEMU FRAKTURIRANJA

Glavni le plinsko. Razne razlage, da nafta z Madžarskega teče v naše niže ležeče predele, so nesmiselne in nestrokovne.

Glavna slovensko naftno polje, ki je pred kratkim bilo še edino, pa je bilo odkrito v vrtni, ki jo je začel vrtili 29. I. 1943 italijansko-nemška družba »ONART« (Olase-nemet ásványolajipar RT all po slovensko: Italijansko-nemška industrija nafte d. d.).

Naftno polje ni veliko in njegova proizvodna površina znaša okoli 400 hektarov, v dolžino sega 3,5 km, v širino pa 1,5 km. Na polju je bilo izviranih 198 vrtni, od katerih jih je danes v proizvodnji le 50 do 60. Maksimalno proizvodnjo je to polje dalo v letu 1950, ko je dalo 71.300 ton nafte. Globina najglobljih naftnih horizontov je 1700 m.

Proizvodnja nafte po naravnih zakonih pada, ko doseže svoj maksimum. To padanje lahko zaviramo s posebnimi modernimi metodami. Na petiškovskem naftnem polju je od leta 1951 uporabljamo metodo potiskanja plina v naftne sloje, da s tem vzdržujemo slojni pritisk.

Da bomo to bolje razumeli, je treba vedeti, da nafta ne nastopa pod zemljo v obliki naftnih jezer, rokavov ali žil, ampak je v luknjicastih kameninah, v našem primeru v peščenjakih. Predstavo o tem dobimo, če si zamisljamo kocko sladkorja in jo potopimo v črno kavo. Sladkor potisne kavo, katero lahko iztisnemo iz njega. Tudi v naftne peščenjake, ki imajo pore ali luknjice, je prila nafta, ki je tam v zemeljskih globlinah pod visokim pritiskom stisnjena. Če izvrtno vrtno do takega sloja peščenjaka, se sprosti slojni pritisk in nafta udari na površje. Če pride sama na površje, pravimo, da eruptira. To je zelo dobro. Največkrat pa noče priti sama na površje, ker ima premešen slojni pritisk, in jo moramo črpati. Petiškovsko nafto dvigamo na površje s stisnjenim plinom, s tako imenovanim liftiranjem. V vrtni imamo namreč dvojne cevi: v eno potiskamo plin, ki potem skozi druge skupaj z nafto sila na površje.

Na petiškovskem naftnem polju pa uporabljamo letos od septembra dalje tudi najmodernejšo metodo za dvig proizvodnje, tako imenovano hidravlično razbijanje slojev ali s tujko: frakturiranje. Ta metoda je v tem, da v naftni porozni sloj potiskamo z visokotlačnimi agregati, ki zmorejo pritisko do 800 atmosfer, nafto s primestnimi posebnimi kemikalijami. Ta kemikalija napravijo nafto tako viskozno, tako goslo in počasi teče, da lahko v njo primestamo poseben okrogli kremenčev pesek, ki lebdi v nafti. To mešanico goste, viskozne nafte s peskom potiskamo v luknjice peščenjaka, pri nas pod pritiskom 300 do 400 atmosfer. Pesek se zaradi v male luknjice in jih pri tem razširi. Debelina peska znaša namreč od 0,6 do 1,2 mm. S tem potiskanjem se povečajo dovodni kanali, po katerih pritiska nafta v vrtno. Ko popusti pritisk, izteče nafta iz peščenjakovega sloja, pesek pa ostane v luknjicah kot opornik.

Ta metoda je bila pred nekaj leti uvedena v Ameriki, v Evropi delajo z njo samo Nemci, če ne štejemo Rusov, in mi Slovenci. Zanimivo je to, da niti Nemci ne delajo sam, ampak jim opravljajo te storitve Američani kot servisno podjetje. Mi smo torej prvi lastniki teh visokotlačnih agregatov v Evropi in naši delavci in strokovnjaki že znajo z njimi ravnati.

Prvi poskusi so pokazali lepe rezultate. Tako je bilo obdelanih že pet vrtni, ki so povečale proizvodnjo od 2 do 5-krat. N. pr. ena od vrtni je pred obdelavo dala dnevno 1.600 kg, po obdelavi pa 3.300 kg nafte.

Na ta način lahko pričakujemo prihodnje leto tudi še precej večjo proizvodnjo na starem petiškovskem polju.

Toda to sedaj ni več edino naftno polje v Sloveniji. S smotrnim znanstvenim raziskovanjem z najmodernejšimi geofizikalnimi metodami so slovenski strokovnjaki, geologi, geofizični in inženirski skupaj z ostalimi jugoslovanskimi tovariši odkrili novo naftno polje: Filovci.

12. oktobra 1955 je prišlo do velike erupcije z zemeljskega plina na vrtni FI-2. Vsi časopisi v Jugoslaviji in marsikateri v inozemstvu so poročali o tem velikem odkritju. Izbruh zemeljskega plina je nastal zaradi slabih zapornih ventilov. Nihče namreč ni pričakoval tako visokega pritiska, saj znaša slojni pritisk v tej vrtni 230 atmosfer. Ker so bili zaporni ventili prilagojeni pritiskom, ki smo jih bili vajeni na starem petiškovskem polju (nekaj čez 150 atmosfer), jih je veliki pritisk plina razgal. Sreča je bila v tem, da je bila vrtna že zacevljena. Če bi se to zgodilo med vrtnjem, bi bila to katastrofa velikega stila. Toda že pri erupciji plina je bilo opaziti, da plin vsebuje višje ogljikovodike kot butan in propan, da je torej tako imenovani mokri plin. Kjer nastopajo taki mokri plini, lahko govorimo o bližini nafte. Imeli smo prav. Naslednja vrtna FI-6, ki je bila nastrejena dne 16. junija 1956, je

Republika — podjetje	1954	1955	1956	1957
Hrvatska — Naftaplin, Zagreb	171.600	213.600	240.000	275.000
Slovenija — Nafta, Lendava	44.700	43.300	42.600	60.000
Srbija — Naftagas, Novi Sad	—	—	8.000	48.000
Skupaj — Jugoslavija:	216.300	257.100	290.600	373.000

Ce primerjamo še doma proizvedeno nafto z uvoženo v letu 1955, ki jo predelajo naše rafinerije, vidimo:

Domača nafta	257.100 ton ali 33%
Uvožena nafta	516.200 ton ali 67%
Skupaj:	773.300 ton ali 100%

V glavnem smo proizvajali doma torej eno tretjino nafte v letu 1955 in v letošnjem letu se stanje bistveno ni spremenilo, razen ko bi uvoz prizadet zaradi vojne pri Suezu.

Ce neko majhno proizvodnjo primerjamo še s svetovno, vidimo, da je bila svetovna proizvodnja v letu 1955 približno 763 milijonov ton.

Ce to količino porazdelimo po glavnih producentih, dobimo:

	ton
Severna Amerika	361.500.000
Bližnji in Srednji vzhod	160.000.000
Južna Amerika	128.100.000
ZSSR	71.000.000
Ostala Evropa	21.800.000
Daljni vzhod	18.400.000
Afrika	1.900.000
Skupaj:	763.000.000

Poglejmo še naše evropske sosesde, s katerimi se še nekoliko lahko primerjamo. Proizvodnja prav tako za leto 1955.

	ton
Romunija	10.575.000
Avstrija	3.700.000
Zahodna Nemčija	3.150.000
Madžarska	1.500.000
Nizozemska	1.020.000
Francija	870.000
Jugoslavija	260.000
Albanija	220.000
Poljska	200.000
Italija	200.000
ČSR	140.000
Anglija	55.000
Skupaj:	21.896.000

V Evropi, seveda brez ZSSR, je Jugoslavija na sedmem mestu. V teh številkah vidimo mimogrede tudi bedo Francije in Anglije na nafti. Saj je sama mala Slovenija dala v letu 1955 le nekaj manj od Anglije — 43.500 ton.

Jasno je tudi, da potrebe po naftnih derivatih hitro naraščajo, tako da proizvodnja pri nas menda še kmalu ne bo zadovoljila vseh potreb. Vendar pa upamo, da bomo v bodočnosti le dosegljivo proizvodnjo in krili naše potrebe. S tem v zvezi pa so nujna druga raziskavanja. Američani imajo sicer največ nafte, izvirajo pa tudi največ vrtni. Od vseh jih 11 raziskovalnih vrtni je v Ameriki samo ena pozitivna. V Nemčiji je vsaka osma pozitivna. Pri nas je to razmerje daleč boljše. Če pa izvrtno le nekaj negativnih vrtni, prihaja zaradi nepoznavanja stvari do nepotrebnih obrskovanj strokovnjakov. Če hočemo torej imeti več nafte, je treba več denarja za raziskovanja. In to za geološka in geofizikalna, predvsem pa je treba nabaviti nove vrtno garniture, ker so dosežanje dotrajale. Če hočemo namreč preveriti rezultate geoloških in geofizikalnih merjenj, moramo vrtni mnogo raziskovalnih vrtni, ki edina lahko povedo, ali je nafta pod zemljo ali je ni. Če pa hočemo vrtni hitreje te raziskovalne vrtno, potrebno pa bo vrtni tudi pozitivne eksplozijske vrtno, pa so potrebne sodobne vrtno garniture transportnega in poltransportnega tipa, ki lahko razvijajo velike hitrosti pri izvlačenju vrtnih cevi s svodom. S tem pridemo dva do trikrat hitreje do nafte. Z današnjimi vrtnimi garniturami je vrtno preveč zamudno. Take garniture modernega tipa so najboljše v ZDA, kjer je naftna industrija najbolj razvita. V priložnih letih homo morali le misliti na postopno zamenjavo zastaralih vrtnih garnitur.

Ne bi bilo nepošteno misliti tudi na uvedbo turbinskega vrtnja, ki se ga na široko

naslednji dan, v nedeljo, 17. junija 1956, začela bruhati nafto do višine 40 m, torej preko vrtnega stolpa. Tudi v tej vrtni je znal slojni pritisk 230 atmosfer. Z nafto je prihajal tudi zemeljski plin v velikih količinah.

Pozneje pa je tudi vrtna FI-2 začela dajati nafto. Danes dobivamo poleg znatnih količin zemeljskega plina, katerega že uporabljajo za kurjavo parnih kotlov vrtnih garnitur za vrtnje novih naftnih vrtni. »Mimogrede« še 15 ton nafte dnevno. Na starem naftnem polju v Petišovcih daje toliko nafte kvečjemu 10 ali celo več vrtni.

Kot smo brali v časopisih o bodočem planu za leto 1957, bo novo filovsko polje že dajalo kakih 20.000 ton nafte.

Toda enaka področja, kot so v Filovcih, so tudi drugod v Pomurju in celo v Podravju. Tako se opravljajo raziskovalna vrtna na Gorickem pr. Vučji Gomili, nato pri Gančanih. Prihodnje leto predvidevajo raziskovalna vrtna pri Verzeju, pri Marijancih blizu Sobote in pri Belčincih.

Poleg omenjenih perspektiv pa obstaja možnost, da imamo nafto globlje v Petišovcih, kot je dosežanje. Raziskovalna vrtna preko 3.000 m, mogoče celo do 4.000 m, bodo potrdila predpostavke geologov. Tudi na Madžarskem so v globini 4.000 m našli novo naftno polje, in to v bližini naše meje, v Lovasju.

Novo polje v Filovcih za sedaj ne kaže širina, ampak so njegove perspektive v dolžini.

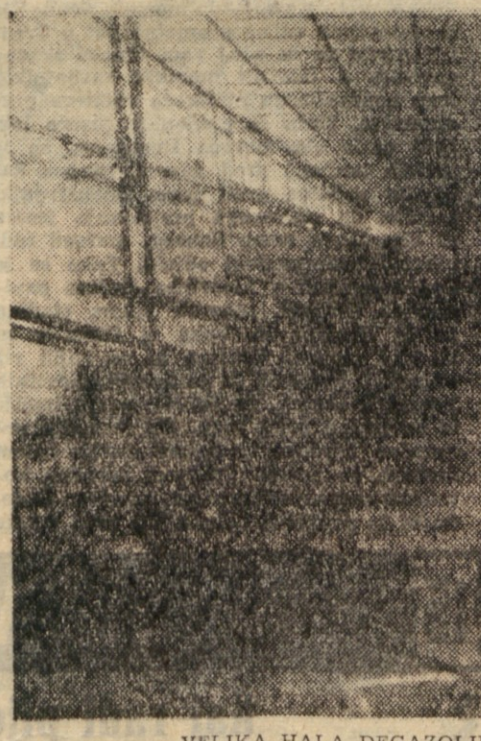
Poglejmo še malo, koliko proizvajamo nafte v Jugoslaviji in koliko tega proizvede Slovenija. Naslednja tabela nam kaže, kako narašča proizvodnja nafte v Jugoslaviji, kljub temu, da smo mi Slovenci do letos nazadovani. Kot je bilo že prej omenjeno, bomo tudi prihodnje leto mi med onimi, ki bodo povečali proizvodnjo.

	1954	1955	1956	1957
			plan	ocena
171.600	213.600	240.000	275.000	
44.700	43.300	42.600	60.000	
—	—	8.000	48.000	
216.300	257.100	290.600	373.000	

uvedli v Sovjetski zvezi, zdaj ga pa ena država za drugo proizvaja in uvaja. Pri tem vrtnju namreč ni treba obratiti vrtnih cevi s svodom vred (sistem Rotary), ampak je na koncu vrtnih cevi pritrjena kratka turbina s svodom, ki jo poganja močna črpalka za izplakovalno tekočino. Storitve se s tem precej povečajo. Za sedaj se garniture proizvajajo samo Sovjetska zveza.

Slaba stran naftne panoge je v tem, da so potrebne velike začetne investicije, za kar je kriva v glavnem zelo draga inozemska oprema in material. Ko pa najdemo nova naftonosna polja in velike zaloge nafte in plina, se investicije kar hitro amortizirajo.

ING. KOLOMAN CIGIT

VELIKA HALA DEGAZOLINAZE PRI DOLNJI LENDAVI

Ogledalo v malih oglasih

Mali oglasi so pogosto — to lahko rečemo — zvalo razmer, v katerih živijo navadni ljudje. Mali oglasi pa so tudi nekak barometer, ki kaže gospodarsko stanje oglevalcev; v njih se razkrivajo sončne in senčne strani njihovega življenja. Zlasti kažejo to mali oglasi gospodarskega značaja: zaposlitve, prodam in kupim, stanovanja, posest, zakupi in posojila. V njih vidimo, da-li je za službe več povpraševanja ali več ponudb, ali je več oglasov v stolpcu »prodam« ali v stolpcu »kupim«, kaj in kako je s sobami in stanovanji itd.

Zaradi tega sem si ogledal male oglase v našem glavnem dnevniku v tednu od 5. do 11. nov. t. l.; ker pa ob ponedeljskih malih oglasov ni, v četrtek pa list ne izhaja, obsega ta pregled dejansko samo pet številic lista in pet izdaj malih oglasov.

Ker pridenjam vsak pregled navadno s statističnimi podatki, naj jih ima še tu: v torko je bilo 42, v sredo 22, v petek 30, v soboto 35, v nedeljo pa kar 390 malih oglasov, skunmo torej 519. Kar lepo število, kaj ne?

Poglejmo si zdaj te oglase po njihovi skupini. Kot prve nas zanimajo zaposlitve službe. Tu je več kakor 90 odstotkov oglasov, ki iščejo oz. sprejemajo delavce za uslužbence, med tem je takih oglasov, kjer iščejo službe, prav malo. V nedeljski številki je n. pr. 83 oglasov pod stolpcem »Zaposlitve«, od tega iščejo delovno silo v 72 primerih, zaposlitve iščejo štirje, 7 pa jih želi zamenjati

IZ POD SITA O limonah in pomarančah

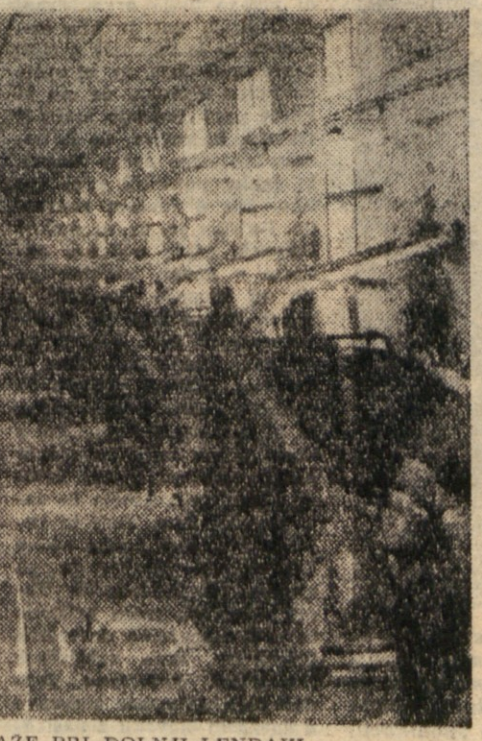
Podjetja so dobila devize za uvoz južnega sadja in nalogo, da blago čimprej uvozijo. Podjetja so to storila in na trgu so prve limone in pomaranče. Toda... No, prej še besedo, koliko bo tega blaga.

V decembru ter do 15. januarja 1957 bodo za to določena podjetja uvozila 1.200 ton limon in 2.050 ton pomaranč. Seveda bodo na trgu tudi banane, dateljini in druge južne dobrote, med katerih ne štejemo čebule, ki smo jo morali zaradi slabe letine, še bolj pa zaradi prejemajnih s čebulo zasajenih površin uvoziti kar 500 ton.

Toda pravico za uvoz in poleg tega še devize je dobilo le nekaj podjetij. Nekatera so izrabila, kot pravimo, tržno situacijo in nastavila ceno kar na 500 din. Lani smo plačevali prve sadeže znatno manj (v Ljubljani so pomaranče cenejšje že te dni) in zato so novinarji v Beogradu nedavno tega uprabil, če na visoke cene pri nas uplijeva visoke cene v tujini zaradi dopokov ob Sredozemskem morju.

Znedeži so, da cene letos v tujini niso višje kot lani v tem času, ko začno zoreti prvi sadeži in je cena najvišja. Kako torej? Lani, ko so limone in pomaranče prodajali na aukcijah, so bile celo cenejšje kot letos, ko so določena podjetja dobila devize za uvoz. Očitno gre za špekulacijo teh podjetij in so zato razveseljive vesti, da je bilo predloženo, da takim podjetjem odvezamo pravico uvoza. Nekatera od sodiščem pri Trgovinskih zbornicah. Ni važno, če so pomaranče te dni že cenejšje, važen je le ukrep, namreč odvzem pravic uvoza vsem tistim podjetjem, ki bodo špekulirala s cenami blaga, ki ga bomo uvozili za široko potrošnjo. Če bomo dosledno izvajali take ukrepe, potem se nam tudi v bodoče ni bati, da bi bile cene pretirano visoke.

Tako bi pravzaprav lahko končali pisanje o pomarančah in limonah — toda priključimo, da zapisemo še besedo o luksuznem blagu. O tem je zadnji čas, predvsem pa na aukcijah v Beogradu, precej slišati.

VELIKA HALA DEGAZOLINAZE PRI DOLNJI LENDAVI

Prav gotovo ne bomo stopili korak nazaj in začeli cene predpisovati. Časi takega gospodarjenja so za nami. Toda izjeme še niso prazen. Prav pri uvozu potrošnega blaga z deviznimi sredstvi bo potreben strožji nadzor nad podjetji, ki uvažajo. Ta kaj hitro nabijejo nekaj sto dinarjev in če jim kdo kaj reče, zabrusijo: »Svobodno tržišče«. Namesto parole »svobodno tržišče« pa zadnji čas še rajši uporabljajo pešo: »luksuzno blago«. To je kaj priročna parola in posod jo lahko prilepijo. Vprašaj, zakaj so limone tako drage, pa zveš, da je to luksuzno blago. Menda ne bo postala luksuzno blago tudi čebula, kratko in malo zaradi tega, ker je — »inozemsko«.

Skoraj odneč je pisati, da bo treba znati razlikovati, kaj je luksuzno blago in kaj ne. Ko bomo prihodnje leto uvažali potrošno blago, bo med tem prav gotovo tudi luksuzno blago. Toda tisti, ki uvažajo, naj niker neodgovorno ne licitirajo deviz do nemogočih virov za blago, ki ga ljudje ne morejo pogrešati. Končno naj ne pozabijo tudi na dejstvo, da je bilo nekatero blago pri nas še pred leti zaradi določene življenjske ravni še luksuz. Sedaj, ko govorimo o povzicanju življenjskega standarda, to blago ne more biti več luksuzno. Končno, če hočemo, naj glasujemo radio in sesalec za prah za luksuz, toda niker za vse večne čase. Radio po našem mnenju že danes ne spada na to črno listo, ki naj opraviči pretirane cene.

To pa je tudi vse o limonah in pomarančah.

Kvalitetni znak in nagrada

Nedavno tega je dobila tovarna »Zmaja« v Ljubljani lepo priznanje za trud. Elektrotehniško društvo LRS je priznalo proizvodnjo te tovarne brezhibno kakovost in odslej ima vsaka baterija poleg tovarniškega še nov kvaliteten znak, ki kupcu zagotavlja, da je dobil odlično blago. Tako bi morala pravzaprav delati vsa podjetja in si z odličnimi izdelki zagotoviti priznano kakovost in osvojiti zaupanje kupca in trga sploh.

Na nedavni razpravi o družbenem planu pa je bilo med mnogimi omenjeno tudi ime tovarne »Zmaja«, zveza, v kateri je tovarna omenjena, nas je pripravila do tega, da zapišemo o primeru nekaj več.

V prvem polletju letošnjega leta so bila ustvarjena precejšnje plače iz dobička. To nedvomno stimulira večjo produktivnost. Tako so ustvarili v rudniku Breza 28 odstotkov plač iz dobička, »Metalna« v Mariboru 3 odstotke, tovarna vagonov v Kravljah 32 odstotkov, »Djuro Djaković« 24 odstotkov, »Rade Končar« 9 odstotkov, tovarna papirja v Beogradu 27 odstotkov, tovarna papirja v Krakem 34 odstotkov, tovarna »Zmaja« v Ljubljani pa ni ustvarila ničesar. Razlike so torej precejšnje.

Ce bi tole površno prebrali, bi zaključili, da v »Zmaju« lenarijo in zato nič nimajo. V resnici pa je stvar močno drugačna. Med naštetimi tovarnimi je ena, ki je, čudna stvar, prodajala »škart« blago celo dražje kot dobro izdelano blago, za katerega je cena določena. Tega blaga je namreč premalo in ljudje so zadovoljni tudi z nekakovostnim blagom, samo da ga dobe. Vidita, v tej tovarni bodo lahko izplačali »za služnim« kar nekaj plač. »Zmaja«, ki pa je letos začel izdelovati svetilke (to je blago za široko potrošnjo), ki je dobil priznanje za kakovost itd., pa ni dobil ničesar. Taka je primerjava dveh tovarni in to bo dovolj, da lahko sklepamo, da proizvodnost ob sedanjih instrumentih ni edino odločilna za nagrado. Delavci in delavke v »Zmaju« nosijo posledice neenakih ekonomskih pogojev in to prav gotovo ni prav. Ne bi podrobno naštevali ekonomskih instrumentov (kot upoštevanje lanskega dobička pri določanju instrumentov za leto, povečane stroške pri upajanju novih proizvodov itd.), ki nedvomno vplivajo na take neenake odnose. Važno je, da se s temi stvarmi spoprimemo in ne odlašamo s spremembami, ki bodo ugodno — res upodno vplivale na proizvodnost.

Za kvaliteto nič, za »škart« pa nagrado — to pa res ne more biti spodbudno za tiste, ki dobro delajo.

— 91 —

kor pa ponudba. V nedeljo 11. nov. t. l. je bilo v tej skupini 40 malih oglasov, od tega v 34 iščejo, v treh nudijo, v 12 pa želijo zamenjavo. Ti oglašje kažejo včasih zelo veliko bedo in pomankanje stanovanj in sob. Za sobe ali stanovanja nudijo dobro plačilo, nagrade, pišejo pozive k usmiljenju in pod. Prav nesodoben in nesocialističen pojav pa so ponudbe za delovne protiusluge seveda poleg dobre namernine. Te ponudbe spominjajo človeka na desetino in tlako.

Stolpec »posest« ima 26 oglasov, od tega je 23 ponudb za prodajo, 2 ponudbi za nakup, ena za zamenjavo. Prodajajo hiše in njih dele, stanovanja, lokale, parcele. Spet dokaz, da je več potrebe po denarju kakor pa želja po nakupih.

Takšno je torej gospodarsko stanje po malih oglasih. Povedali nam niso sicer nič posebno novega, česar ne bi vedeli ali slutili, potrdili pa so splošni vtisi.

Priložnosti za delo je dovolj; iskanje priložnostnega dodatnega zasluka, ker so redni prejemki prenizki; mnogo prodaj raznega blaga in nepremičnin zaradi pomanjkanja denarja pri prodajalcih; mnogo — celo ponizovalnih in preplačevalnih — ponujanj za sobe in stanovanja ter delna potreba pojoji.

Mali oglasi so torej vendar le zanemarljiva zrcalna slika naših gospodarskih in tudi socialnih razmer. Za obanem — ne preveč razmiseljiva!

Kaj pa snežni človek?

Dobra lastnost vseh nerednih skrivnosti je ta, da lahko o njih vsak po mili volji postavlja teorije ali kritizira že obstoječe. Mogoče je prav zaradi tega toliko pričkanj o zaenkrat še nepoznanem prebivalcu himalajskih gredov »nagnusnem snežnem človeku«. Res je, da bi imeli pravico sodelovati v tem sporu o skrivnostnem bitju le tisti, ki poznajo te nedostopne predele zemeljske površine, pravzaprav pa od teh le oni, ki so imeli v nenavadnim začetnem »kakovskem« stiku s tem omejenim na te ljudi, bomo videli, da jih je le bomo število. In če prislusnemo tem »upravnim« ni nobenega razloga več, da ne bi o snežnem človeku govorili s čisto običajnimi zoološki pojmi.

MEDVED NE BO...
Indijec, ki trdi, da so to sledovi rdečega medveda — tibetanski pastirji ga zelo dobro poznajo, ker jim dela veliko škodo in mu pravijo »mi-te« ali pa kangmis, tolmači, da pomeni prvo ime meša medveda, drugo pa

mo do prve šibke točke v teoriji o medvedu. Prvič vsi medvedji imajo pet prstov na prednjih nogah. Seveda je res možno, da tu in tam odlišnega izmed teh odpadov, vendar ne moremo zahtevati, da bi odpadel vselej, kot je to slučaj pri sledovih v himalajskem snegu. Tudi ne

Rdeči medved, za katerega nekateri trdijo, da je snežni človek, ki tako meša glave senzacij želnih ljudi, je le podvrsta evropskega rjavega medveda. Živi v Kašmiru v zahodni Himalaji. Čeprav živi tako visoko v gorah, se vendar po navadah le malo loči od našega medveda. Če hodi po vseh štirih, je visok slab meter, toda če se zravna, doseže višino tudi 2,4 metra. Zoologi, ki nasprotujejo trditvi, da bi rdeči medved zapuščal sledove »snežnega človeka«, pravijo, da se tudi ta medved, kot vsi ostali, giblje v glavnem le po vseh štirih in se le tu in tam zravna na zadnji nogi

snežnega človeka. Obe imeni izvirata od tega, da zavrata zelo rada hodi po zadnjih nogah. Ime, ki si ga je prilastil zahodni svet, »nagnusni snežni človek«, pride od slabo prevedene frize besede »mi-te«. Svoje teorije opira Indijec Pranananda na doždeček, ki se je pripetil februarja letos, ko je takšen medved obiskal taborišče neke ekspedicije 4.500 metrov visoko na pobočjih Tag Tsangpo. Sledovi v snegu so bili skoraj za las podobni sledovom, ki jih je posnel Shipton. Na pesku so merili skoraj 30 centimetrov v daljino in 12 centimetrov v širino.

kaj je zelo malo verjetno: odtisi kažejo vedno sledove dvonoge bika. Kljub temu, da rdeči medved rade stoji na zadnjih nogah, se vendar po pripovedovanju flitih, ki so ga že videli, giblje vendarle po vseh štirih. Zato ni čudno, da se teorija Prananande maje.

»CELO ZA DVA INZENIRJA...«

Da gre za »znanege antropoida, ki ga ni še nihče videl? Raziskovalci trdijo, da je to še najbolj verjetna razlaga, zakaj področja, kjer so iskali nenavadno živo bitje, so tako obsežna in tako težko dostopna, da bi se takšna žival lahko skrila tudi mnogo bolje organizirani ekspediciji, kot je bila angleška, ki je potovala v tiste kraje samo zato, da bi našla snežnega človeka, če ne bi imela prav posebne sreče. O teoriji, ki govori, da je nenavadno bitje opica langur, bi lahko povedali prav toliko, kot o rdečem medvedu. Dejstvo je, da so sledovi langurja samo podobni odtisem v snegu, nikakor pa jih ni mogoče istovetiti z njimi. Razen tega pa ta žival tudi ni tako velika, da bi lahko zapuščala odtise, ki jih je odtisnil Shiptonov snežni človek. Druga opica, ki bi jo utegnili zamenjati z legendarnim snežnim človekom je toponosi langur, ki živi v gozdovih Tibeta in zahodne Kitajske. Tudi ta zapuščala približno enake odtise kot navadni langur in ga moramo zato izključiti. Temu se seveda upira pričanje že prej omenjenih norveških inženirjev. Zato zaključuje znanstveni sodelavec londonskega »Timesa« razpravo o snežnem človeku z naslednjimi zlobnimi besedami: »... Pa naj bo opica. Celo za dva univerzitetno izobrazena inženirja je skoraj nemogoče, da bi s takšno bližine (nega je namreč opica ugriznila) zamenjala kakršnokoli drugo žival za opico.«

ŠTIRI RAZLAGE

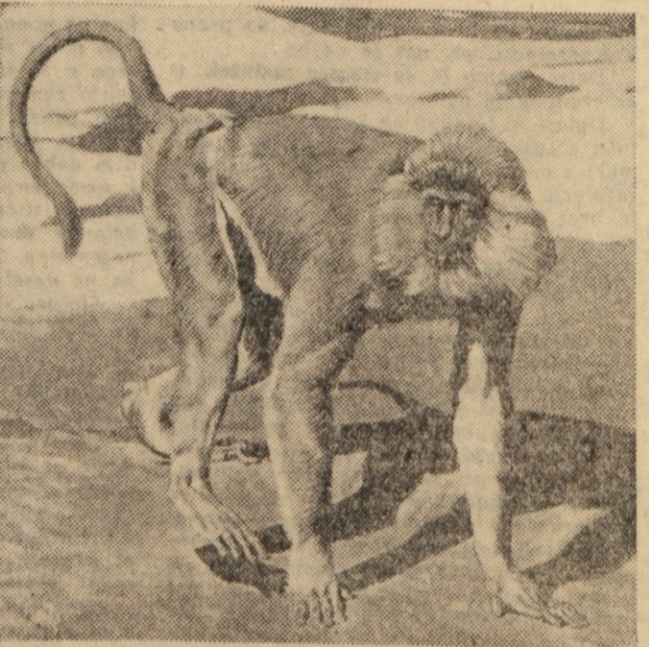
Zato si na kratko ogledimo, kako je danes z resnico o snežnem človeku. Zoologi so se ob prvih fotografijah o skrivnostnih sledovih na snežnih pobočjih Himalaje razdelili v dva tabora in postavili teorijo, da snežnega človeka sploh ni, marveč, da gre pri prvih za medveda, pri drugih pa za opico. Znanost je, da ti sledovi niso nič novega. Že leta 1937 so poznali himalajskega živalstva proučevalci slike, ki jih je prinesel s seboj raziskovalec Smythe. Tedaj je nekako veljalo mnenje, da je sledove zapustil rdeči himalajski medved. Leta 1951 je znan raziskovalec Shipton prinesel nove fotografije in jih razstavljal v britanskem muzeju. On sam je menil, da pripadajo veliki opici langurju. Tudi njegova razlaga ni povsem zadovoljiva, čeprav je njegova teorija dobila podporo v dveh norveških inženirjih Thorberga in Frostisa, ki sta potovala o srečanju z langurju podobno živaljo. Frostisa je celo ta žival ugriznila. Medtem pa je tudi teorija o medvedu dobila novega zagovornika v Indijcu Prananandi.

Tako imamo danes že štiri možne razlage za snežnega človeka in sicer, da je: velika opica, rdeči medved, velik antropoid, ki ga do danes znanost še ne pozna in

Naslednje sumljivo bitje, ki mu pripisujejo sledove himalajskega snežnega človeka, je tibetanski langur. Pravzaprav ga je v Himalaji težko najti, bolj pogost pa je v visokih gozdovih Tibeta in na jugozahodnem Kitajskem, kjer se hrani predvsem z bambusovimi mladikami. Njegovo gosto krzno je olivne barve in prehaja na spodnji strani v zlatorumeno. Dasi je znano, da živi tudi v okolici Mount Everest, bi lahko na prste prešteli raziskovalce, ki so ga srečali v teh višinah.

Rdeči medved je posebna vrsta evropskega rjavega medveda. Že pri tem pride-

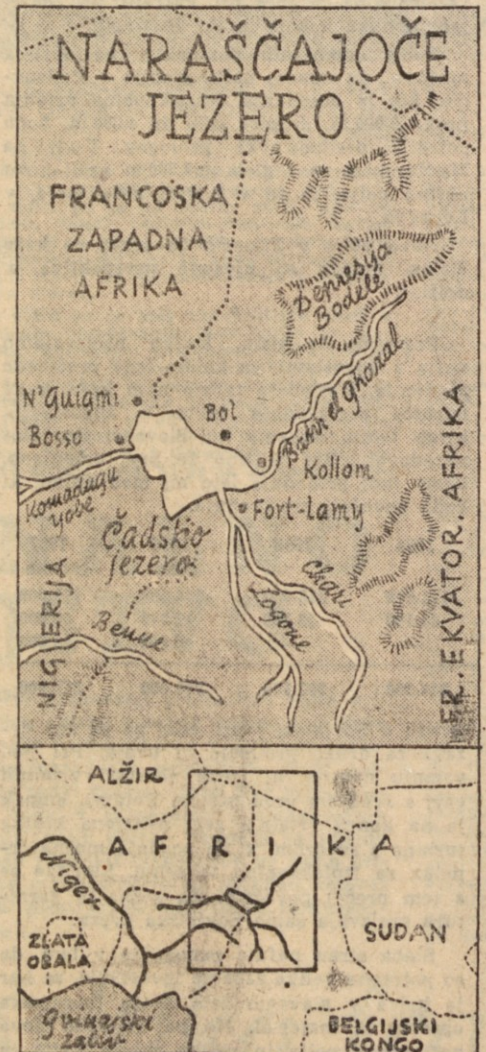

Himalajski langur je največji med mehkočlakimi opicami. Živi do 3.600 metrov visoko od Kašmira do Butana. Pogostokrat ga vidijo skakati po skalah, s snegom pokritih. Njegovo krzno je pepelnorjave barve, v obraz pa je črna. Doseže do 80 centimetrov višine in tehta do 25 kilogramov. Po tleh se giblje po vseh štirih, toda z rokami si bolj pomaga in ne hodi po njih. Njegove sledove bi bilo mogoče zamenjati za sledove snežnega človeka, če bi jih večji. Tako pa ga ne moremo vzeti za edino zadovoljivo razlago za skrivnostno bitje himalajskih pobočij

ČADSKO JEZERO

Pred mesecem dni so francoski biologi z zanimanjem opazovali za suho, srednjeafriško stepe nenavaden pojav. Iz daljave je prihajalo bobnenje vodnih mas. Potem se je pojavil pred njihovimi očmi spred drobnih živali: žuželk in kač, ki jih je orjaški val podil po prej suhem koritu reke. Nad glavami jim je frtalo na stotine pelikanov, ki so se strmo poganzjali v umazano, prodrajočo vodo in lovili ribe. Tedaj so Francozi pohiteli v svoje taborišče in sporočili svetu po radiu, da je prvič po letu 1873 voda napolnila BAHREL GHAZAL, odtok v tolikih crnskih pesmih opevanega srednjeafriškega morja, Čadskega jezera.

Ze davno ni več skrivnost, da je skoraj 300 kilometrov dolgo Čadsko jezero

na samih mejah Sahare in Sudana zadnji ostanek mogočnega kontinentalnega morja, ki naj bi bilo po cenitvah vsaj tako veliko kot Kaspjsko morje. Nekdo je predstavljalo važno prometno pot v Srednji Afriki in se zdaj vam črnske zgodbe govori o slovitih morskikh razbojnikih tega nenavadnega afriškega vodnega prostranstva. Toda še preden je jezero leta 1823 uzrlo oko prvega Evropejca, se je pričelo umikati pred napredovanjem saharjske puščave proti jugu. Znanstveniki menijo, da počasnega propadanja jezera ni bila kriva samo Sahara, marveč tudi njegovi podzemski odtoki. Tako se je Čad spremenil v močvirno divjino papirusovih džungel, njegova vodna gladina pa je upadla, da Bahr el Ghazal ni bil več ploven. Kmetje, ki so gojili riž ob rečnih bregovih in na nekdo rodovitnih jezerskih obalah, so pobrli svoje imetje in se podali proti jugu. Ko je padla povprečna gladina jezera na slabih sedem metrov, so poslali Francozi posebno komisijo znanstvenikov na bregove Čada, da bi ta proučila, kako rešiti pred lakoto

200.000 ljudi, ki so se ostali ob bregovih tega, nekdo orjaškega jezera.

Leta 1953 pa se je to stoletno gibanje jezera nenadoma obrnilo. Nenadoma so ugotovili, da se jezerska gladina spet dviga. Najprej je pokrila pitivo obrežno blato in zalila pešene otoke, ki so se dvigali iz zalivov. Toda dviganje vode, dasi so ga ljudje navdušeno pozdravili, je prinašalo spet svoje probleme. Ustavilo se ni niti, ko je jezerska voda prodrla do sočnih pašnikov in odtrgala ogromna področja papirusove džungle, ki je pričela plavati po jezerski gladini v obliki orjaških plavajočih otokov. Sicer mirne Čadove vode so spet spoznale viharje. Nekoga dne je šestnajst ribičev v štirih čolnih zapuštilo bregove in se zgrubilo v takšnem papirusovem otoku, tako da so je en sam čoln prebil iz zeleneja obzora. Ostalih niso videli nikoli več. Črni domačini z bregov so pričeli preklinjati svoje kratko jezero.

Vendar znanstveniki, ki se še zdaj mučijo ob Čadu, ne obupujejo. Povečanje jezera predstavlja tudi povečanje rodovitnih pobočij, kar bo zelo izboljšalo preskrbo teh, sicer siromašnih predelov z žitom. Boljše vodne poti bodo pomenile povečano trgovino med obalnimi plemen, skratka dviganje jezera bo pomenilo novo življenje za ta zanemarjeni del črnega kontinenta.

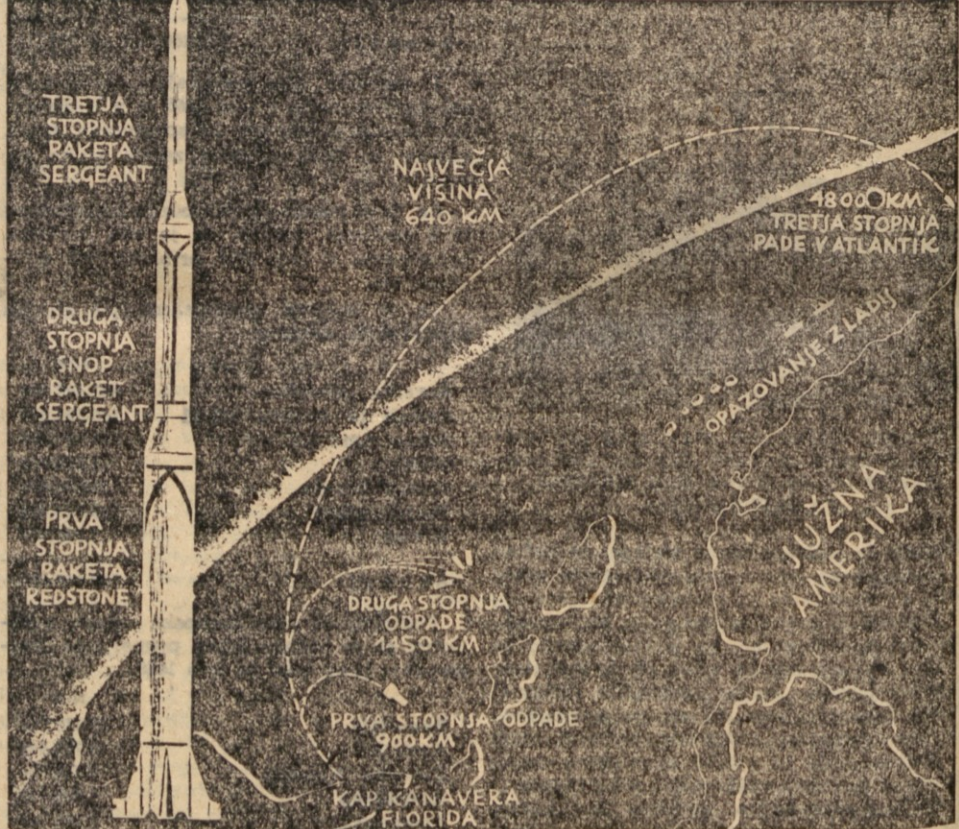
Člani komisije pravijo, da ne vedo, koliko časa se bo jezero še dvigalo. Zanimivo je, da je danes mnogo višje kot je bilo kdajkoli v zadnjih 50 letih in vendar niso bile padavine v tem času nič močnejše. Zato menijo, da je vzrok dviganju gladine orjaški podzemni vodni rezervoar, kamor so se stekale jezerske vode v času, ko se je jezero sušilo. Zdaj je, kot pravijo, ta rezervoar končno napolnjen, voda nima več kam odtekati in Čad se bo dvigal, dokler ne bo našel novega podzemlskega odtoka.

640 kilometrov visoko

Iz ameriških preizkuševalnih centrov v Floridi so izstrelili raketo, ki je letela 640 kilometrov visoko in 4800 kilometrov daleč v južni Atlantik. Čeprav ni še nobenih uradnih podatkov o preizkusu, je ta uspeh vendarle že splošno znana senzacija in do neke mere potrdilo, da bodo polzkusi z umetnim satelitom uspeli.

Te rakete niso vodili z radijem, zasledovali pa so njen polet z radarjem z vrste ladij, ki so jih postavili v smeri njenega gibanja. Raketa je bila pri vzletu sestavljena iz treh stopenj, in sicer je bila prva stopnja armadni taktični raketi izstrelak Redstone, druga stopnja svezjen štirih-manjših raket modela Sergeant, zadnja stopnja, to je vrh rakete, pa ena sama raketa Sergeant. Prva stopnja je dvignila raketo iz zemeljske atmosfere, odpadla in strmoglavila v morje približno 900 kilometrov od izstrelišča, svezjen Sergeantov je pagnal napravo še višje v nebo in odpadel nato 1450 kilometrov od rta Kanaveral, od koder so raketo izstrelili. Končno je še zadnja stopnja dosegla višek — 640 kilometrov — nato pa se je pričela gibati po svoji ukrivljeni poti nazaj proti zemlji, kamor je tresčila v področju južnega Atlantika, 4800 kilometrov daleč od izstrelišča.

Pravijo, da je ta novi rekord rakete največje priznanje ameriškemu znanstveniku nemškega pokolenja von Braunu, ki je prvi sprožil idejo tristopenjskih raket za potovanje v vesolje.

15 SEMJONOV BOGASTVO NAŠE ZEMLJE — GOSPODARSKA GEOGRAFIJA ZA VSAKOGAR

Kaj radi pijemo

KAVA

S kavo se dogaja nekaj podobnega kot z »arabskimi« konjem: dolgo so ljudje verovali, da je domovina kave v Arabiji. Sedaj pa je zatrno ugotovljeno, da so si Arabci samo preskrbeli kavnine sadike in začeli pridelovati kavo, prav tako kot so vzgojili najboljšo konje na svetu. Kavnina domovina leži v Afriki, in sicer na jugu Etiopije, kjer leži tudi pokrajina z imenom »Kafas«. Iz Etiopije je prišla kava v Arabijo šele v poznem srednjem veku. O odkritju kave kroži nesrečno zgodbo. Po nekaterih pričevanjih naj bi etiopski menihi odkrili, kako ostajajo bujne tiste kofe, ki so se najdele kavninih zrn. Po arabskem ustnem izročilu so nekaj podobnega opazili tudi sami pastirji. Tako menili kot pastirji so videli v tem »božji presel« in so brž začeli kuhati kavo. Tako vsaj pravi legenda. Dejansko pa so domača plemen odkrila ta zrna. Primitivni človek je neverjetno spreten pri odkrivanju rastlinskih alkaloidov, kajti nobena »svzgojiteljica« mu ne brani, da bi že od mladega ne vtaknil v usta prav vse, kar mu pride pod roko.

Kmalu je postala kava priljubljena pijača na vsem arabskem polotoku: odtod pa je šla njena pot po vseh muslimanskih deželah: božjepotniki, ki so prihajali iz Indije, Indonezije, Evrazije in Afrike na romanje v Mekko in Medino so hkrati s poročili o čudežnem »črnm kamnu« — Kaabi — prinašali domov tudi na poskušajo čudovito pijačo. Potem ko si je že osvobodila v Arabijo, je kava zavojevala še Egipt, Brž nato je prišla na vrsto Turčija. Prve točilnice kave — skratka kavarne — so odprli v Carigradu sred 16. stoletja; turške kavarne so prav kmalu postale središče za orientalsko pomenkovanje (v nasprotju z arabskimi kavarnami, kjer je molčanje dokaz dobrega obnašanja). Zato pa so hoteli sultan kavarne prepovedati, vendar »o bili ti ukrepi preveč mlahavi, da bi jih kdor koli resno jemal. Kavarnarje je bilo čedalje več: turška vlada je zatorej ukrenila nekaj podobnega kot dobro stoletje pozneje evropske vlade: človek, ki je pil kavo, je moral za ta užitek plačati državni car in davek, s čimer so se večali dohodki državne blazinice.

Turki so kavo prinesli v srednjo Evropo. Po drugem turškem napadu na Dunaj leta 1683 je zmagovalcem s plenom pripadla tudi precejšnja količina kave. Podjetni Poljak Kolszyek je odprl prvo kavarno »Pri medli steklenici«. Toda v Evropo je prišla kava tudi po drugih poteh: čez Benetke, Marseille in London, tu pa iz arabskega pristanišča Moka. Novo pijačo so obsodili vsi konservativni zdravniki in celo medicinske fakultete. Kljub temu pa je vsija družba z navdušenjem pila kavo.

Na Holandskem je prvo kavarno odprl pisatelj van Effen, in sicer v Haagu. Tej okoliščini se moramo zahvaliti, da je bila sklenjena večna zveza med literaturo in kavo. Bili pa so še zdravniki, ki so se zelo zavzemali za kavo, pa tudi za čaj in kakao. In to v spomin, da bodo te nove pijače izpodrinile alkohol. Da to mnenje ni prevladovalo, nam kažejo traktati iz tistih časov: v teh traktatih namreč priporočajo pitje kave ali čaja po izdatnem uživanju alkohola.

Splošno zanimanje za kavo pa je ob koncu 17. stoletja privedlo do prizadevanja odvzeti Arabcem monopol na kavo. Po začetnih neuspehih je naposled Holandcem uspelo vzglediti kavovce na javi. V bližini tedanje Batavije so nastale prve kavne plantaze. Leta 1700 so od tod poslali drobno kavino drevesce v Amsterdam, da bi ga imeli v tamljarski celni medicinske fakultete. Kljub temu pa je vsija družba z navdušenjem pila kavo.

preostalo drugega, kakor da kavo zaujajo njihovim »bratom« v Braziliji.

V 17. stoletju je postala Java novo azijsko središče za kavo. S tega otoka se je kavovce razširili še na druge indonezijske otoke in na Ceylon. Angleška vzhodnoindijska družba ga je uvedla tudi v Indijo. Niti v Indiji niti na Ceylonu se kavina kultura ni posebno dobro razvijala. V Indiji jo je kmalu izpodrinil čaj, Ceylon pa se je moral odreči kavi, ker so plantaze popolnoma uničili rastlinski škodljivci. Naposled je Ceylon opustil gojenje kave in se začel ukvarjati s čajem. Dandanes poznamo kakih 60 vrst kave. To, kar poznamo pod imenom »mokka«, že zdavnaj nima nobene zveze več z Moko. Naša »Mokka« prihaja ali iz Gvatemale ali pa gre za mešanico nekaterih vrst brazilske in javanske kave. Arabija pa skoraj ne izvaža kave, kajti skoraj ves pridelek kave prihaja iz južnega Jemena, pa še tam so to samo še »kavnini vrtovi«, nikakor pa ne kavne plantaze. Kar tu pridelajo, porabijo v glavnem na Srednjem vzhodu, le nekaj tamljarske kave gre v ZDA in Evropo za »posebne namene. Pravo »Mokko« lahko popijete samo v kavarnah v Carigradu, Bagdadu ali Katru. To prinaša od tega, ker daje pravo »arabsko« kavo le kavovce, ki raste v določeni podnebni razmerah; brž ko to drevesce odnese pod podnebje, se spremenijo tudi zrna in seveda tudi okus.

Kavovce je neverjetno občutljivi. Zahteva zmeren, toplo podnebje, boji se preostrega sonca, ugaja mu svež zrak, hudo pa se boji vetra, rad ima tudi vlago, močje pa ne prenesa. Toda kava ni občutljiva samo za podnebje, temveč tudi za konkulturo. Vsaka »monokultura«, se pravi prelovanje enega samega pridelka v gospodarstvu neke države, je zelo občutljiva, zlasti občutljiva pa je monokultura kave. V teh razmerah »zmeren« se je znašla Brazilija. V vseh državah Srednje in Južne Amerike gojijo kavo. Tu imamo devet desetih vsega svetovnega pridelka kave (ostalo pridelajo v Indoneziji in Afriki). Od te velikanske količine pridelajo tri petine iz Brazilije. Veliko kave pridelajo tudi v Kolumbiji in Venezueli. V južno Mehiko in Gvatemalo so kavo prinesli nemški naseljenci, toda kava v teh dveh državah nima prevladujočega političnega pomena. V teku zadnjih sto let se je kava širila od severozahoda na jugovzhod, od srednjega toka Amazonke, ki leži ob ravnini, na hladnejši jug. Tu leže obmorske pokrajine Esperito Santo, Rio de Janeiro, država Sao Paulo. To je področje »rdečih zemelj« (terra rosal), ki pomeni skupaj z obmorskimi podnebnimi razmerami za kavo, če so kmalu ugotovili, da daje vsako drevesce trikrat več zrn kot v drugih krajih Brazilije. Samo na področju države Sao Paulo raste 1 milijarda 537 tisoč kavovcev, se pravi skoraj polovica vseh kavnih dreves v Braziliji; od tod prihaja tudi kava za več kot polovico ljubiteljev kavnine pijače po svetu.

Po Napoleonovih vojnah se je brazilsko kavno gospodarstvo močno razvilo: v šestdesetih letih predjšnjega stoletja je Brazilija imela v svojih rokah polovico vsega svetovnega izvosa kave.

Zapluh smo v prekop — je sporočila brzjavka, ki jo je poslala motorna ladja »Dinara« po obalni radijski postaji YUR na Reki svojemu podjetju Jugolinija. To je bilo 1. novembra ob 8.25. »Dinara« se vrača z Daljnega vzhoda v domovino in pluje na čelu konvoja 36 trgovskih ladij po Sueskem prekopu. Toda istega dne zvečer je prišla po radijskih valovih vest:

— Do nadaljnjega smo zaustavljeni v Little Bitter Lake (Malo grenko jezero sredi prekopa) — potniki in posadka dobro. Se istega večera je poslala Jugolinija »Dinara« brzjavko:

— Sporočajte pogosteje o položaju. Če se vam posreči prebiti do Port Saïda, se usmerite proti Jugoslaviji. Če se vam posreči pot nazaj, krenite v Aden, kjer boste dobili nova navodila. Pozdrav vsem — Jugolinija.

Toda izhod je zaenkrat nemogoč. »Dinara« je s sedmimi potniki in 36 članj posadke ostala v Sueskem prekopu — v negotovosti. Le neprekinjena radijska zveza z domovino jim povzdiguje duha in jim omogoča, da ohranijo kri in zaupanje v srečen konec.

— Sledilo je hudo bombardiranje angleško-francoskega letalstva na področju Sueskega prekopa — sta nam pripovedovala upravnika reške radijske postaje YUR Ivan

vzpostaviti zvezo z našimi veleposlanštvom v Kairu. Prirčen pozdrav vsem.

Cez pol ure nov radiogram iz Jugolinije:

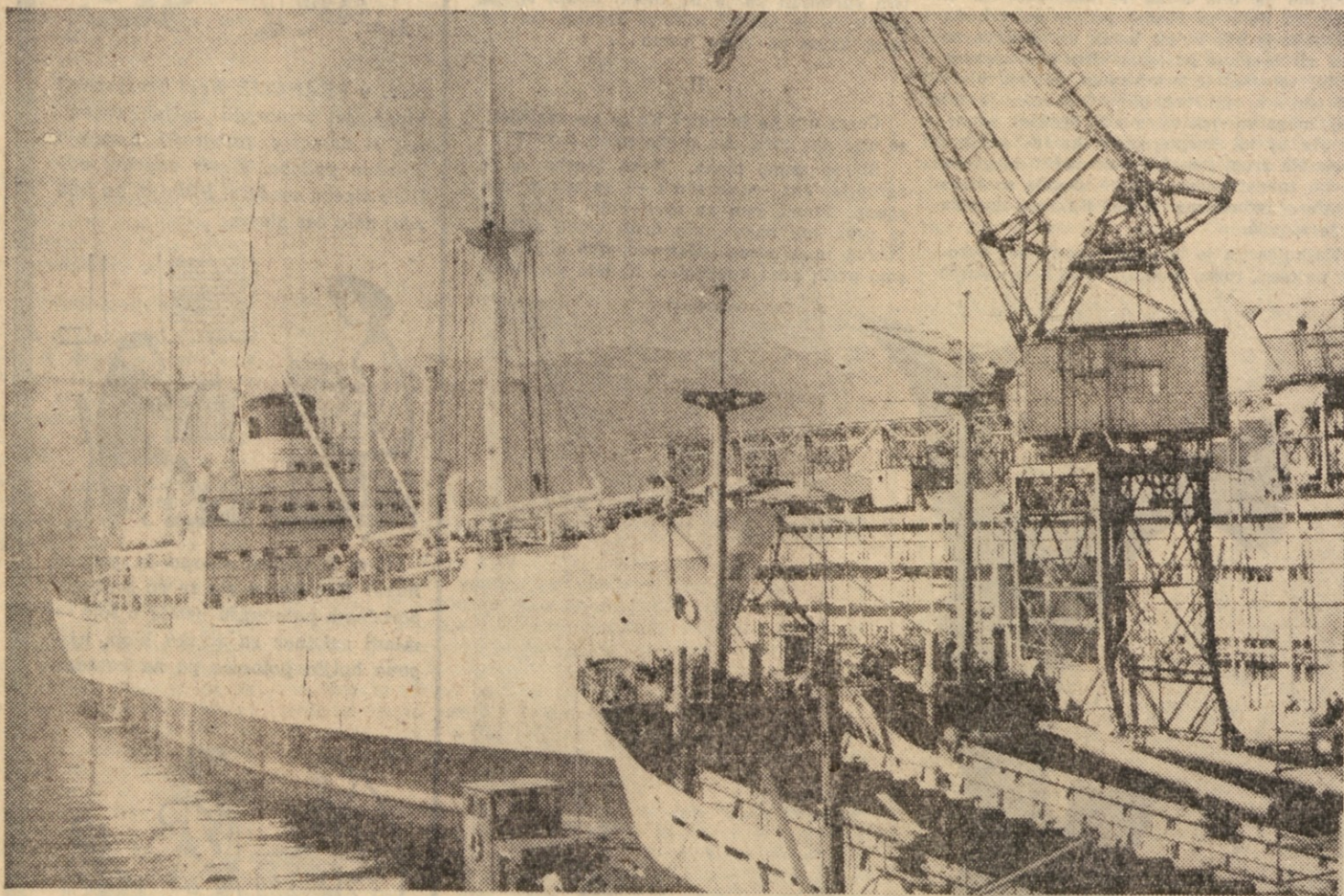
— Ravnajte se po ukazu o zapustitvi ladje. Skrbite za posadko in potnike. Poskušajte se povezati z našimi v Kairu. Kakor hitro boste mogli, nas obvestite o položaju. Se enkrat — skrbite za posadko in potnike. Zelim vsem dobro — Jugolinija.

— Vse v redu, kot danes zjutraj. Prosim, pošljite denar našim družinam (sledijo imena). Skupno 286.000 dinarjev.

Vihar je prešel. Ogenj na področju Sueskega prekopa je utihnil. Ladja, posadka in potniki so rešeni. Razlogov za zaskrbljenost ni več. Vaak dan se vzdržuje radijska zveza in že se proučujejo možnosti, kako bi ladja čim prej prišla iz prekopa.

— Proučite možnosti, kako bi prišli iz

HALO „DINARA“ KLIČE YUR...

Naša tovorna ladja »Dinara« (4.200 ton) v reškem pristanišču

PRIMORSKA ZALOŽBA »LIPA« VAM NUDI

Najnovejše:

Kitajske in korejske pravlice, 590 din
J. Mentinger: Moja hoya na Triglav, 340 din

France Beyk: Krivi računi, 260 din
Jože Smit: Pol za šalo pol za res — 215 din

Ivan Cankar: Hiša Marije pomočnice, 210 din

V zalogi:

Boris Pahor: Mesto v Zalivu, 400 din
I. Brlić: Čudovite dogodivščne vaje na Hlapića, 120 din

Henryk Sienkiewicz: Mali vitez, 550 din
M. Husova: Po odgonu in druge zgodbe, 120 din

Brodar-Jezernik: Činč nasledi, 100 din
Karel Gzabelšek: Žive brazgotine — 240 din

Ivan Vouk: Na mejniku dveh svetov, 190 din

Pred izidom in v tisku:

Kajetan Kovič: Prezgodnji dan, pesmi
Branko Žužek: Padajo rožnati listi, pesmi

Dane Lokar: Podoba dečka, novela o razvoju otroka

Boris Pahor: Nomadi brez oaze, afriška kronika

Ciril Drekonja: Listi bele marjetice

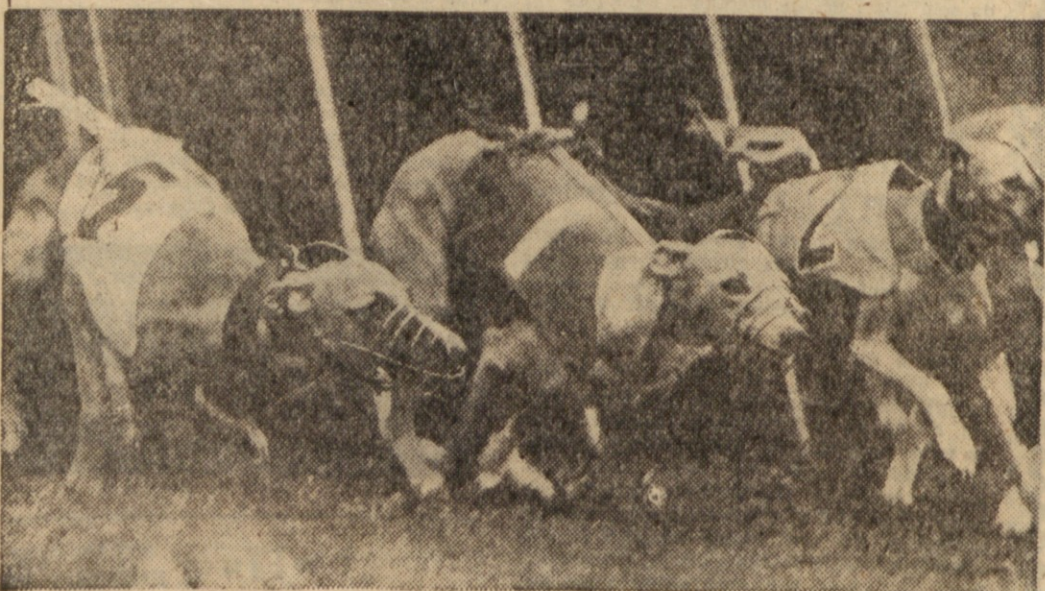
Mimi Malenšek: Plamenica, roman o P. Trubarju

Herman Melville: Typec, dogodivščne med ljudožrci

Françoise Sagan: Dober dan, Zalost

Boris Paterno: Slovenska proza do moderne

PASJE DIRKE NISO TAKO OBIČAJNE KOT KONJSKE. MANJ LJUBITELJEV IMAJO IN MANJ RADOVEDNEŽEV, ČEPRAV SO PO SVOJE TUDI ZANIMIVE, SAJ ŽIVALI DAJO OD SEBE VSE, KAR ZMOREJO IN DOSEŽEJO V ČASIH ZA ČLOVEKA NARAVNOST FANTASTIČNE REZULTATE. ELEKTRIČNI ZAJEC JE SINIL PRED OČMI RAZBURJENIH HRTOV, KI SO JIM PRĚJ IZ VARNOSTI ZAVEZALI GOBCE, IN KOT BLISK SO SE POGNALE ŽIVALI IZ POSEBNIH STARTNIH KLETK. VSA NAPESTOST TELES SE ZRCALI V HRTH NA TEJ SLIKI, KAKOR DA BI GLEDALI TEKACE NA 100 m!

Tijan in pomorski radiotelegrafist Kazimir Marušič. Noč in dan sta bila v nepretrgani zvezi z »Dinara« in se spominjata vsake podrobnosti. Dva dni po angleško-francoskem napadu na Egipt sta zvedela, da je promet v prekopu ustavljen in da je bilo v njem potopljenih več ladij, od katerih so bile nekatere natovorjene s cementom. »Dinara« je bila skupno z ostalimi ladjami v istem konvoju odrezana od sveta, v položaju, ki nikakor ni bil rožnat. Ladja se je morala ustaviti 110 km od Port Saïda v manjšem jezeru, kjer se je privezala ob obali. Konvoj se je razpršil. Izhoda zaenkrat ni. Nad prekopom letajo avioni in mečejo svoj smrtonosni tovor komaj kilometer od »Dinara«. Področje prekopa pretresa eksplozija za eksplozijo, protiletalske baterije pa poskušajo z intenzivnim ognjem odvrti nevarnost.

Položaj »Dinara« se je hitro razvedel v javnosti. Zaskrbljeni so v Jugoliniji, še bolj zaskrbljene so družine mornarjev in potnikov z »Dinara«. V obalni radijski postaji na Reki zvonil vsak trenutek telefon:

— Kaj je z »Dinara«? — vprašujejo z vseh strani. Radiotelegrafisti dajejo zadnje vesti. Zveza z »Dinara« je hitra in neprekinjena.

Nenehoma lete po etru brzjavke — z Reke proti Sueskemu prekopu in obratno.

— Smo v prekopu. Dostej vse v redu. Pozdrav vsem. — To je radiogram, ki ga je že naslednji dan poslal član posadke Rude.

— Vsem nam je dobro. Ne skrbite! — poroča z ladje radiotelegrafist Čedo, ki je noč in dan prebedel ob ladjski oddajni postaji, vse dokler nevarnost ni bila mimo.

— Mojim rajši ne sporočajte ničesar, — je naročil mornar Šime.

Družine — matere, otroci, žene, očetje — vse je zaskrbljeno. Nestrpno pričakujejo vesti od svojih najdražjih in jim pošiljajo sporočila:

— V mislih smo vedno s teboj — tvoja žena in Nena, — sporoča žena svojemu možu na »Dinara«.

Podobnih brzjavk je bilo na pretek. Nenadoma se je po Reki razširil glas: »Dinara« je potopljena. Ljudje iz obalne radijske postaje so se takoj prepričali, da vest ni resnična. Toda kako prepričati ostale? Telefon nenehoma zvonil...

— Vse je dobro in brez spremembe, so nam pravkar javili z »Dinara«.

Vzdih olajšanja z one strani telefona. In vendar »Dinara« ni v položaju, ki ne bi vzbujal skrbi. To dobro vedo tako mornarji z ladje kot ljudje iz obalne radijske postaje in iz podjetja Jugolinija.

— Nujno poskrbite za zaščito ladje, posadke in potnikov. Stop. Tako se je glasila brzjavka z Reke. »Dinara« odgovarja: — Oblasti so nam ukazale, naj zapustimo ladjo. Stop. Posadka, potniki in kapitan so sklenili zapustiti ladjo samo, če bodo prisiljeni.

Kaj se dogaja? V Jugoliniji so zaskrbljeni. Posvetujejo se in že čez uro pošljejo naslednje sporočilo:

— Predvsem skrbite za posadko in potnike. Bodite stalno zbrani. Poskušajte

Toda mornarji z »Dinara« niso zapustili svoj dom. Skupnost jim je zaupala ladjo in trdno so odločeni, da bodo storili vse, da bi jo ohranili in skupno z njo pripluli domov. Ze naslednje jutro je bil radiogram z »Dinara« bolj vesel:

— Smo na ladji. Vsi smo zdravi. Zvečer še en radiogram:

prekopa v kateri koli smeri. — Javlja Jugolinija »Dinara« 13. novembra.

Ze čez nekaj ur je prišel bodriten odgovor:

— Po našem mnenju je izhod proti jugu mogoč, ker gaz naše ladje ni prevelik. Ko bi bila manjša dela za čiščenje prekopa končana, bi gotovo lahko izpluli.

Ko smo se pogovarjali s šefom postaje Ivanom Tijanom in z radiotelegrafistom Kizimrom Marušičem, je telegrafist Tomislav Brnuš »ujel« zvezo z »Dinara«. Upajo, da se jim bo v desetih dneh posrečilo pripluti skozi prekop v južni smeri. Zdej čakajo na prvo ugodno priložnost.

Vzpostavljeno zvezo izkoristim za kratek razgovor z mornarji z »Dinara«. V imenu javnosti se zanimam za zdravje posadke in potnikov. Obenem jim pošiljam pozdrave in izražam upanje, da se bomo čim prej spet videli v domovini.

— Vsi se počutimo dobro in smo zdravi, — mi sporočajo z »Dinara«. Lepo pozdravljamo naše najdražje in vse v domovini. Zal nam le, da še ne moremo pisati.

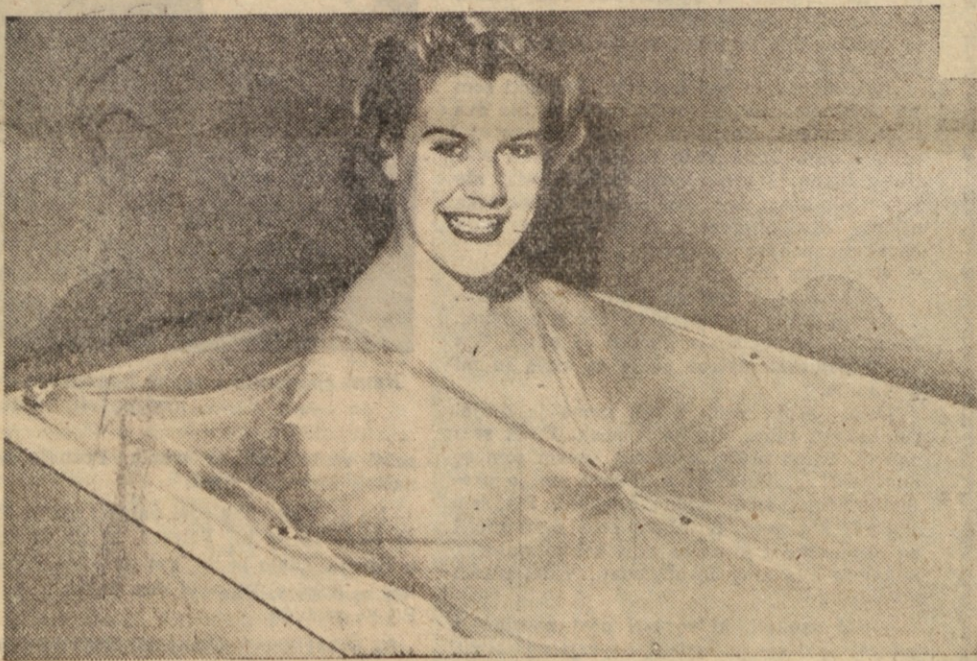
Zadovoljen zapišem opalno radijsko postajo na Reki, kjer lahko sporočim:

— Naši mornarji z »Dinara« se bodo kmalu prebili skozi prekop, nato pa bodo okoli Rita Dobre nade kmalu pripluli v domovino.

MATE LJUBIČ

Prijetno razpoloženje v družini ob škodolici DIVKE

KAKO SHUJŠAŠ V KOPELI?

Natoči 5 centimetrov mrzle vode v kad, skoči vanjo in pokrij kad s plastično ponjavo, nato pa pusi, da ti kaplja vroča voda počasi v kad. Para, ki se bo pri tem sproščala, bo baje — tako vsaj trdijo proizvajalci in zagovorniki te nove ponjave za turško kopel — pobrala tudi nekaj odvišnega sala izpod tvoje kože. Kdor verjame, naj poskusi!

MEDTEM KO JE PRI NAS PRITISNIL PRVI MRAZ IN JE SNEG POBELIL GRICE, IN JE DOZIVELA ZAHODNA NEMCIJA VRSTO NEPRIJETNIH POPLAV. REKA WESER JE ZA DVA DNI SKORAJ POPOLNOMA PREKINILA VSE PROMETNE STIKE IN SELE POMETEM JE VODA TOLIKO UPADLA, DA SO LAHKO 29. NOVEMBRA PRVI AVTOMOBILI »ZAPLAVALI« PO CESTAH.

TUDI NEMCI BI RADI GLEDALI ZVEZDE

NEMSKIM ASTRONOMOM SE JE IZPOLNILA DAVNA ŽELJA: V EIFELSKEM GRICEVJU SO JIM POSTAVILI PRVI RADIOTELESKOP, KI JE NAMENJEN ZA PRISLUŠKOVANJE RADIJSKIH SIGNALOV IZ VESOLJSTVA. PA NI ŠLO BREZ TEŽAV. 20 TON TEŽKO PARABOLICNO ZRCALO SO ŽERJAVI KOMAJDA DVIGNILI NA BETONSKO OGRODJE. TODA MED SAMIM DELOM SO GA MORALI SPUSTITI SPET NAZAJ, KER JE DIVJAL PREDUH VIHAR. ZDEJ SO NAPRAVO VNDARLE DOKONČALI. S TEM SE JE EVROPA OBOGATILA SE ZA ENO VELIKO ASTRONOMSKO OPAZOVALNICO

KVALITETNO ČRNILO *torarue* Aero ZADOVOLJUJE TUDI NAJBOLJ ZAHTEVNE KUPCE

Teško je biti Danielina mati...

NE, TO RES NI LAHKA STVAR. ZAKAJ DANIELA JE ČUDEZNI OTROK. Z 18 MESCI JE ŽE PELA MELODIJE IZ »CARMEN«. ŠE PREDEN JE DOBRO STALA NA NOGAH, JE IGRALA KVARIR, IN PREDEN JE ZNALA PISATI ČRKE, JE PISALA NOTE — KOMPNIRALA JE. SLAVNI MOJSTRI, KI SO SLISALI IGRATI MALO DANIELO, JI PROROKUJEJO, DA BO Z 12 LETI SVETOVNO ZNANA VIRTUOZINJA. IN ZAKAJ JE DANIELINI MATERI TAKO HUDO? ŽIVI V VELIKI REVŠČINI, KER SAMA ŠE ŠTUDIRA — DRŽAVA PA JI NOČE POMAĞATI. MLADA DANIELA JE ROJENA V LONDONU IN BI RADA TAM TUDI KONČALA SVOJ GLASBENI ŠTUDIJ. ZDEJ, KO JE SPOZNALA, KAKO TEŽKO JE NJENI MATERI, SE JE SKLENILA SAMA PREŽIVJATI. SVOJE KOMPONIZIJE JE POSLALA V AMERIKO, KJER JIH JE NEKI ZALOŽNIK TAKOJ ODKUPIL IN SO PRAVKAR DOŽIVELE VELIK USPEH. KLJUB TEMU PA ZNA DANIELA BITI OTROK KOT VSI OSTALI LIST PAPIRJA V VETRU NA MORSKI OBALI. JI ZBUJDI PRAV TOLIKO VESELJA DO IGRE IN FANTAZIJE KOT DRUGIM OTROKOM NAJDRAGOCENEJŠA IGRAČKA.

Preveč dobrega

V belgijskem mestu Nivelles so privedli tekmovalce, kdo bo pojedel več tort. Zmagal je trgovec André Gillet, v 65 minutah je »stisnil« štiri torte in pol. Šest tekmovalcev so morali zvečer odpeljati v bolnišnico.

Tja in nazaj

Občutiljivi potniki tramvaja iz Braunschweiga so se pritožili pri direkciji zaradi napisa na vozu: »Do krematorija« Ravnateljstvo je ta napis dopolnilo: »In nazaj«.

ŠAHOVNICA VSAKDANJOSTI

Zbirka nosi drugačen naslov. In v njem živi drugačen motiv, kot ga izpovedujejo stihovi o vsakdanji mladosti.

»PREZGODNI DAN« — tako je odločil Kovič. Tako je zbirko poimenoval. Ne da bi ga vprašali, smo čutili: to je zbirka stihov, ki pojejo o prezgodaj dozoreli mladosti, generacije, ki se takemu dnevu ne bi nikoli odrekla.

Kajetan Kovič je pesnik. Če ga iščemo v kulturni redakciji velikega dnevnika — iščemo Koviča pesnika. Beremo — da, radi beremo njegove sestavke, ko se nam zdi, da vemo, kako se razdaja v poročilih in recenzijah in majhnih, drobnih obiskih pri val-

KAJETAN KOVIČ

ah, pri lepih stvarih. Če pa bi govorili z njim kako drugače — ne o poeziji — bi bilo preveč molka, preveč razsejanih vprašanj, ki bi se jim odgovori tiho odmaknili in bi postala vsakdanjost smešno odveč — čeprav jo Kovič vsrkava žarno in prešerno.

V teh dneh bo izšla nova zbirka Kovičevih pesmi. Sledila bo pesmim, ki smo jih prebrali v zbirki »Pesmi štirih«, izšli 1953. leta. Avtor pravi o njej s skopimi besedami, ki smo jih pričakovali:

»Zbirka združuje dvaintrideset pesmi. Tiste, ki sem jih objavil v »Besedi« in druge. In sedem še neobjavljenih.« Molku sledi prvo vprašanje, ki sledi mišlim na novo izdano zbirko: »Kdo je založnik?«

»LIPA« — v Kopru. — Pesmi — pesmi so nekakšni sprehod od 1953. leta do danes. Do večera, kajpak. Kronološko se gajo še malo nazaj, tako da se stikajo s »Pesmimi štirih«. Nekam do 1952. leta. Ciklusi so štirje.«

Ob štirih ciklusi smo razumeli Kovičovo pot. In njegov razvoj. (Običajne besede so bile še vedno najbolj resnične.) Cikluse je avtor poimenoval: PRAVLJICA — VSAKDANJOST — ILUZIJA — SAH. Potem je še uvodna in je tudi zaključna pesem. Kovič napleta (a napleta zase):

»Štirje ciklusi torej: zavoljo kronološkega okvira. Kaj, če je v njih tudi nekaj stilnega razvoja? Hotel sem, da bi bila zbirka ubrana. Oblikovno bolj razgibana od prejšnje, tudi s prostimi verzami.«

Vse to ni tisto, o čemer zares razmišlja poet. In ni ne premišljeno o tem.

»Predlogo se pesmi že sukajo v tiskarni. Predlogo — tako, da skoraj pozabljam, katere so tiste — iz prvga ciklusa. To so začetne pesmi, zrasle iz podobnega občutja, kot one v »Pesmih štirih«. Delno ljubzenske, delno spominke (če kaj jih tako imenujem). Morda nekako zaključujejo tisti razvoj in že pre-

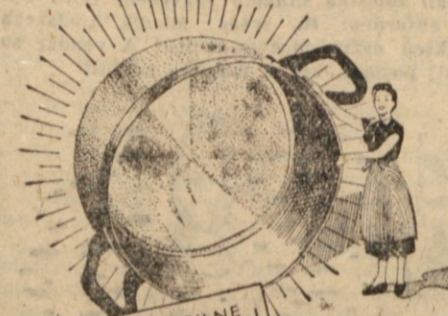
PRVAKA

Banovinski zdravstveni inšpektor Dolžan je imel na glavi pravcati mušji aerodrom. Nekdo, ko so si razigrane znanke na banketu privoščile nekaj piknih na račun Dolžanove pleše, se je za zatekel po pomoč k svojemu znanцу, pisatelju dr. Magajni, ki ga je mati narava kdo ve zakaj tudi rešila skrbi za nego las.

»Kajne, Magajna,« je rekel Dolžan, »še noben osel ni bil plešast!«

Magajna je resno priklimal in dodal: »Res je, vsaj v tem sva midva prva.«

VSAKO POMIVANJE POSODE JE POSTALO GOSPODINJI PRAVA IGRAČKA

MAŠČOBO IN JEDILNE OSTATKE ODTAJAJ TAKO!
UMAZANEGA ROBA V UMIVALNI POSODI NI VEČ!
Vzemi vedno le **AS** za pranje posode **gedrog**

hajajo v novega. Mislim (kaj naj bi drugače misli) — zdajle, ko so se meni tako oddaljene, da so res nekakšen prehod. In če se kaj spominam, so zanj najbolj karakteristične »Naše mestos«, pa »Pravljica« in »Jeseni« in »Prebujenje«.

Ciklusu »Pravljica« sledi »Vsakdanjost«. Takoj smo v njej iskali poetovo mesto. Tako smo naklepali in kot bi uganili, nismo vpraševali o njegovih poteh. Sam jih je razkril — pa ne povsem, ker ni menda še niti razkrival vsakdanjosti lepše, kot se poetov vsak dan razkriva sam.

»Vsakdanjost« je nekak osrednji ciklus. Pesmi so pravzaprav slike, ki niso čisto take kot tiste, ki jim paleta pridaja ali odvzema desetero barv. Ta ciklus naj bi bil prerez skozi povprečen človeški dan — bolj ali manj osebno obarvan — z drobnimi dogodki — brez siluet in gigantskih dimenzij. Upam, da so to objektivne slike. In vendar jih videvam

V Jakopičevem paviljonu je odprta zanimiva razstava — svoja dela razstavljajo akad. slikarji Vladimir Lakovič, Karel Zelenko in kot gost Werner Müller iz Cuxhavena (Nemčija). Na sliki: K. Zelenko: Pogreb na pustni torek

sam. Tako je »Vsakdanjost« in takšni so stihji v »Slagerju«, v »Dnevu pred smrtjo« in v »Starcih«.

»Kaj je potem tretji ciklus? Čemu ga je poet premišljeno izpel pred zadnjim, ki nosi pravo ime — »Sah«? »Iluzija« je druga črna magija Kajetana Koviča. Kaj bi počel brez nje? Brez »Zelenega jambora«, recimo? Pesmi so deloma nove, še neobjavljene. V glavnem ljubzenske. So zanimiv poskus novega stilnega prijema — ki ga tako dobro poznamo v metaforiki. Zdjaj se nam razkriva ubranost zbirke. Če je »Pravljica« zamenjala »Vsakdanjost«, potem mora tudi »Iluzija« zamenjati čas. Zamenjal jo je ciklus »Sah«. Ne gre za zamenjavo. Gre za razplet. Za nekaj več kot samo »objektivne« slike, ki jih vendar videvam same. »Sah« — je nekak širši okvir k ciklusu »Vsakdanjost«. Tam je kajpak drobno, osebno življenje, tu so dogodki, ki ga kroje. Izven osebnih kulis. Poet je pogledal in se zgrozil nad vojnam, nad nepomembnostjo opevanega človeškega individualuma na šahovnici svetovne politike. Take so pesmi, ki j'm pravi »Telefonski drog«, »Ranjenci«, taka je pesem »Stoletje« in potem še pesem »Sah«, ki je ciklus tudi poimenovala. Formalno je v njih nekoliko sprememb v metaforiki, deloma tudi v ritmu.

»Ne, ta zbirka ni nekak ekstremnega. Tega ne smete misliti. Tu ni nič izjemno novega. Le logično nadaljevanje »Pesmi štirih«. Bolje: mojih pesmi v tisti skupni zbirki. Seveda je obratun z dosedanjim delom, seveda lahko govorim tudi o po-

skusih nečesa novega. A ne o eksternih poskusih.

Kovič kaj napisati še marsikaj. Menda tudi daljšo poemo. Poemo z zelo aktualnimi problemi. Nismo več spravevali o njej. Poet verjame, da mu vse spodleti, kar vnaprej potrdi.

Radi bi zapisali, da mnogi ne poznajo Kajetana Koviča — doma iz Radence. Tiste-ga Koviča, ki ni diplomat filozofske fakultete, ne onega, ki si služi novinarski kruh. Kako je govoril o prijatelju Brumentu, ki je bil še njegov gimnazijski sošolec in inu je zdaj pripravil moderno opremo za zbirko! Kot da je vsa zbirka zaradi tiste opreme, ki da bo napravila Brumentu veliko veselja. Zaradi tistih sivih inicialk in barvaste-ga ščitnega ovitka. Takle Kovič je literarnemu pisanju odveč, novinarsko pa je ob takih dejstvih skoroda smešno. A zakaj ne bi — zakaj ne bi tudi novinarsko pisanje govorilo o njih? Kovič je vendar zapisal v pesmi »Telefonski drog« (iz cikla »Sah«):

Takrat pridejo deklice in poslušajo pesmi vetra v telefonskem drogu, ki ne more nikogar objeti, ker že dolgo ni več drevo...

PRED KOMPOZICIJSKIM VEČEROM MLADIH: komentator Mile ŠKABAR vam predstavlja mlada skladatelja D. BOŽICA in A. SREBOTNJAKA. Ostali komponisti (PETRIC, FAJDIGA, STIBILJ, OSGHAN, LAMPRET IN VREMSAK) se vam bodo predstavili s svojimi skladbami in kompozicijskem večeru prihodnje sredo v veliki Filharmonični dvorani.

* * * KNJIGE IN LJUDJE

To majceno življenje je navsezadnje vendar lepo

- JUŠ KOZAK JE NAPISAL
- NOVO KNJIGO:
- IZSLA JE
- »SLEPA ULICA«

Zmerom je bil Juš Kozak v slovenskem slovstvu zadnjih desetletij usto, čemur pravijo nekateri »outsider« obstranski spremljalec, svoj iskalec svojih poti, vedno takšen, da ga je bilo težko uvrstiti pod skupno oznako generacije ali celo slietarne šole. Od CELICE, ki je menda vse do danes njegovo najbolj doganano delo, pa vse do tele BALADE O ULICI (DZS, Lj. 1956) je bil vselej drugačen kot sodobniki, in tudi v primerjavah s samim seboj vsakokrat drugačen. Tudi zdaj se je svoj — že kar priletni — generaciji izmehnil in se z nenavadno prostodušnostjo pridružil stranski velji sedanjosti novejših pripovedne generacije, tisti velji, ki jo označujeta imeni Ljube Kovič in Beno Zupančič. To je pisateljsko prizadevanje, ki bi se nemara še najpreprosteje dalo označiti s citatom znanega naziva polpretekle italijanske filmske snemljive neorealizem (vsa kajpa nima prav nobene zveze s publico o »novi stvarnosti« med obema vojskama). Gre za to, da skuša prikazovati majceno in drobne posebnosti vsakdanjega mestnega življenja z vso revščino in z vso — včasih vendarle tako poetično in vzpodbudno človeško toplino.

SAMA POLITIKA, SAMA EKONOMIJA!

BALADA O ULICI (s podnaslovom v neenakih kriticah): teh je natanko 20 na stopetindvajsetih straneh in pripovedi ali povest ali zgodba. Epokojni novinar Mohor (še najmanj tenkočutno bralsko oko mora v njem

razbrati avtoportret) s svojimi opazovanji in srečavanji je bežno povezuje razgovore in pripovedovanja vsakdanjih ljudi v ljubljanski Rožni dolini. Ti ljudje tu pa tam kaj doživljajo, se velike pogovarjajo, se jezijo na slabe plače in (če so slučajno obdržali) na visoke davke, gledajo drugi drugim skozi okna in se prepirajo, pa včasih se imajo tudi radi. Nobenega enovitega dogajanja. Samo reportažni zapisi vsakdanjosti. Pri tem se menijo ti ljudje vedel vse preveč naravnost, sami obravnavajo probleme in voze svoje-ga življenja. Takle, kot se ljudje v resničnem življenju le redkokdaj zares pogovarjajo. Namesto da bi govorili o kdove čem in pri tem nehoti razgrinjali bistvene probleme (prim. Kovičeve »Razglednice«), govore ponavljat že kar o teh bistvenih rečeh naravnost. In večkrat se celo menijo s takim besednjakom, s kakršnim se doma nikoli ne bi pogovarjali; s takšnim, s kakršnim častikarji pišejo o njihovih tegobah in težavah. Pa vseeno se je Kozaku posrečilo, da je postal tu pa tam hud prepričljiv.

Zadel je v črno, ko išče, kaj žulji naše ljudi. Celo na veseljačenju o pustni se pogovarjajo o ekonomskih zadevah. Tudi zakona se menita o politiki. (V resnici se najbrž zakonci le redkokdaj tako menijo o notranje-politični karieri; a tudi, kadar se o teh rečeh izgovorijo ne pogovarjajo, te reči vendarle čisto usodno opredeljujejo življenje.)

Kozak teh predmetnih ljudi ni ne heroizira. Ne govori o »delovnem junstvu« in ne o »poretu«. Tudi prelepih moralnih lastnosti jim ne pripisuje. In vendar so mu vsi ti ljudje simpatični. Tako je pa tudi v resnici: saj so ljudje grdi in malenkostni, sebični in hudobni, nespametni in

zaplotski: vseeno jih moraš imeti rad. Vzeti ljudi, kakršni so. Ta modrost sicer ni kdove kako globoka, ne kdove kako nova — a tolažilna je, praktična in stvarna.

V KAJ SE LAHKO IZVRODI NEZAUAPANJE DO CLOVEKA! Vse človeške napake zna Mohor svojim sosedom opravičiti. Samo nekaj mu je zares zoprno (in ne samo njemu): volhštvo. Pa urzijo srce (srce kot frizirer), pravi v pijanosti svoji nečakini). Nezaupanje do človeka, uradniška ali karieristova skrb za javno moralo in ljudsko zavednost — zapletniške policijske metode pobedastega malomeščana; teh reči Mohor zares ne mara. Predvsem zato ne, ker kljub vsemu poznavanju človeških slabosti vendarle verjame ljudem: kaj bi jim ne zaupali, kaj bi jih zasledovali.

In še nekaj je s tem v zvezi. Tisto, kar pravi bivši partizan Hren, ko se z ženo menita o našem življenju. (Ta Hren ni nergač. Je priden delavec, skrbi ga, ko v tovarni še ne delajo vsi prav, sploh — možak na mestu, vnet sodelavec socializma.) »Nekaj pa me res grize. Liza — vsak dan holi — tako malo zveš pri nas, resnice. Za vsako resnico se skriva druga resnica, ki je nikoli ne voham. — Mogoče res ne gre drugače na svetu, kakor da ljudje resnice ne smejo zvedeti. Hudil ve, če so sploh potrebni tega.«

K temu iskanju prave resnice je Juš Kozak s svojo BALADO pripisoval koček poti — neboljlene sicer, plaho in tiplje: pa vendar tako prijazno, tako vzpodbudno.

NEENAKE KITICE

Poznavalec ljubljanskega življenja bo kmalu spoznal nekatere žive (ali zdaj že umrle) modele teh Mohorjevih sosedom. Kdo ne bi vedel, da se skriva za igral-

cem Hlapom, ki bi si želel igrati veliko vlogo M o l k a — veliki stenojanski mežnar, Polonji in gospod Balonček? Kdo ne bi spoznal mladega dirigenta s falstafovski postav? Kitič o igralcu Hlapu in o pokolnem gledališkem razsvetljaku Puharju sta nemara najlepši, najbolj poetični. Najbolj živo problemska je tista o Hrenu in njegovi Lizi.

Zanimivo! Najbolj nedorečeno so tiste kitice, ki opisujejo Mohorjevo notranje, intimno življenje. Tudi poetična apoteza na koncu je mešla. A melodija staranja zveni tudi iz teh kitic nenavadno zvenko in mično, kljub malce omladnemu zvenu nekaterih spominjskih odstavkov. Pa še nekaj: ko pride postarani Mohor čez več let v tiskarno, mu nekdanji tovariš Sule kar poveje in s svojimi veščami je bil križ. Nobene nisi znal prav postaviti.

Strašanska škoda je, da Mohorja moti še vse več, ne samo velice. Tudi številne druge slovenske in stilske zakonitosti so mu neznane. Je to potrebno? Kitijica bi bila lahko tako prikupna — pa je napisana tako ohlapno. To ni prav. Celo ošite pravopisne in slovnične napake so v njej.

VSEENO — KNJIGA ZA MLADA, TOPLA SRCA

Nekdanje čase bil je običaj (bi delal Zupančič), da so si ljubljenci darovali knjige stihov ali ljubzenske povesti, Wertherja ali Portugijske sonete ali Smrtno pomenj ali Bršljan nad Jezom. Ta moda je nemara že mima. Mišlim, da bi si danes mladi za ljubljenci lahko za spominke dneve kaj radi kupovali BALADO O ULICI — saj je napisana iz doživljaja svojega časa, napisana za topla srca. Pa kako mar se vedno najljubljena srca nato-plejšat?

H. G.

Prizor iz »Jernejeve pravice« v izvedbi gledališko skupine DPD Svoboda »IVAN CANKAR«.

Kot pred 25 leti — in vendar drugače

FERDO DELAK: »JERNEJEVA PRAVIC«, kolektivna drama na besede IVANA CANKARJA. Premierna predstava gledališke skupine DPD SVOBODA Ivan Cankar v Ljubljani. Režira Ferdo Delak. Zbor je uvečbal Jože Tiran (k. g.), Peričičeva glasbo iz-va-ja orkester Radia Ljubljana. Nastopajo: Milan Pirnat kot Hlapec Jernej, prvi besednik zbor; Roman Novelli kot Gostačev študent in še Frenk Boltavzer in ves zbor. V velikih, skupnih vlogah nastopa štirideset mladih ljudi, igralcev-amaterjev.

Predstava je bila v nedeljo, drugega decembra, v Sentiidu nad Ljubljano. Prava premiera pa to ni bila. Dvorana na Miklošičevih 22 še ni dokončno preurejena. Dela na odru in v avditoriju so v polnem teku in teko bodo sredi januarja zaigrali »Hlapec Jerneja« na domačem odru. Gostovanja v Sentiidu, Zgornji Šiški, morda v Trbovljah in Kopru — so generalke.

Tako so zdaj uresničeni načrti Glavnega odbora Zveze Svobod: centralna slovenska amaterska igralska družina že daje svojo prvo predstavo. Prahu je bilo dovolj. Zlobnih naloževanj in nepotrebnega premišljevanja tudi. Delavski oder smo imeli pred petindvajsetimi leti. Zdjaj ga (mamo spel. A Delavski oder zdaj ne more biti samo »teater« v ožjem pomenu te besede. Zdjaj je to uslovna zveza, ki ima tudi igralsko družino, Delavski oder ni nobeno poklicno gledališče. Društvena igralska skupina je amaterska skupina brez vsakih pretenzij po vrhunskih storitvah, pretiranih poskusnih prijemih in iskanjih in skuša postati s svojo repertoarno politiko idejni kačipot za ostala amaterska gledališča. Prav to naj postane tudi zaradi čim višje strokovne in umetniške ravni, ki jo lahko dosežejo amaterji. Na novem odru bo odigrala v sezoni tri ali štiri premiere, z drugimi se bodo predstavile zunanje igralske amaterske skupine.

Kratek razgovor s tovariščo Muserjevo je razkril še nekatera zanimiva dejstva:

Ferdo Delak je priredil in režiral »Jernejevo pravico« na deskah Delavskega odra pred petindvajsetimi leti. In Ferdo Delak jo režira tudi tokrat. Čas ni odmaknil vrednih sprememb.

Zbor je večal dobra dva in pol meseca režiser Jože Tiran. Tako je za mladimi, nezkušenimi amaterji prepotrebna »govorna šola«. Začetek je bil bridke, ambicije »zvezdnike«. Zdjaj je nekako tako: nastopi niso zborne recitacije. So živa, realistična igra. V tej igri je našel vsak svoje mesto.

Pred kratkim je razpisal Glavni odbor Zveze novo avdicijo. Priglasilo se je osemdeset in še več kandidatov, sprejetih je bilo 35. Tako šteje zdaj skupina 73 članov. V Ljubljani govore, da je to čudna reč: tako hitro že zlepa ni zavrvilo v nobeni gledališki hiši.

Začeli so se seminarji. Vodita jih režiserja Jamnik in Korun. Tudi k posameznim ključnim etapam dela — na bralne vaje, apanžerke, na tehnične vaje — mislijo vabiti režiserje iz zunanjih amaterskih skupin. Tako bo končno opravljeno tisto posredovalno delo, na katerega smo doslej samo napenitali desetletno in več neuresničljivih predlogov.

Tovarišica Muserjeva spremlja to samo-svojo, radoživno gledališko družino od njenih prvih zakulisnih nerodnosti do prvih premierskih korakov. Spada med tiste naše redke gledališke ljudi, ki ne tarnajo in ne povečujajo. Preden smo odšli, je sama zastavila vprašanje: »Kaj mislite, kako bodo sprejeli gledalci »Jernejevo pravico«? V petindvajsetih letih se menjajo tudi gledalci?«

Mislili smo na Cankarjevo besedo, na stari Delavski oder in tiste, ki so z njim živeli — na čas, na nedokoncato dvorano sredi mesta in komaj rojeno gledališko družino. Na vprašanje je medtem že zgovorno odgovorila premiera.

-mgh-

RONGA

Pobočje Bodre je bilo golo in temno, posejano s črnimi skalovjem. Tu in tam so bile krpe sivkasto zelene divje trave, številne rdečkaste jame pa so kazale, kje so s koreninami vred izruvali drevesa. Samo v polsenci jutra ali večera je bila Bodra videti takšna kot nekdanja — poraščena s sočnim zelenjem.

Rongova kočja je stala sredi pobočja. Bila je na samem, daleč od zelenja in kokosovih dreves, ki so rasla okoli vasiče Santhal. Ronga se je preživljal z lovom. Zato si je na pobočju Bodre zgradil kočjo iz grobega kamena, ki ga je pokrili z rdečo ilovico. To je bilo v časih, ko je hodil ponoči po gozdovih, poln na pol živalskega veselja in pijan občutka nevarnosti. Kadar je šel v vas ter jim neseš ubito srno, debelega udava ali divjega prašiča, je bil v vasi praznik. Vaščani so privlekli na dan lonca z riževim vinom in zrak je bil težak od njegovega duha. Zbrala so se dekleta, se prišla okoli pasov in mesečina se je igrala na srebrnem nakitu, ko so plesala okoli in okoli, se nagibala nazaj in naprej v ritmu bobnov in piščali. Bobni so udarjali divjo, elementarno melodijo, ki je spominjala na sunke krvi v srcih plesalč. Dekleta so plesala okoli, ki so jih imela, in spreminjala vsakodnevne občutke v melodije nedojemljive lepote. Moške so tolkli z diamni v ritmu, nato pa, ko ni bilo mogoče več zdržati, so se pridružili plesu.

V vasi niso nikogar občudovali bolj kot Ronga. Na

poti v vas so ga že čakala dekleta. Pretvarjala so se, ko da so tam slučajno, ko da imajo prav tam delo. Bile so Sona, Tingra, Champa in še druge, ki se njihovih imen ni več spominjal. Po petdesetih letih se je bilo težko vseh spomniti. Toda Kali ni pozabil. Spomnil se je je, kot bi bila še vedno pred njim. Videl je njene zaplestnice iz zelnega stekla in srebrne verižice njenih uhanov, njene črne svilene kite. Kot lovec jo je Ronga vedno zavohal, še preden jo je zagledal. Veter je prinesel njen duh po kokosovem olju in ko je prišla bliže, je začutil bližino njenega telesa. Kali je nato stopila predenj, ponosna in brez sramežljivosti. Rongu se je zdela podobna sami gori Bodra; bila je temna in divja, močna in lepa. Njegovo ljubezen je jemala lahko, bila je vedno mirna. Ronga je jezilo, da je bil zanjo notranji vihar, pijanost brez vina, ki ga je čutil sam, tako pritenen kot riž in voda. Zato si je nekega dne pripeljal v kočjo neko drugo deklet. Hotel je zrljati Kalino samozavest, videti v njenih očeh strah, hrepenenje, ljubosumnost in njene solze. Kali je zvedela. Opolnoči se je priplazila k njegovi kočji tako tiho, da je celo Ronga ni slišal, čeprav jo je pričakoval. Kali je stala zravnana med odprtimi vrati. Bila je podobna sencji iz gozda. Čutil je sovraštvo v njenih očeh, čeprav ga ni videl. Sovraštvo ga je dušilo. Dekle poleg njega je zaječalo in se stisnilo k njemu. Nato je Kali vrgla sekuro, ki jo je imela skrito v oblaku. Podzavestno se je umaknil in sekira je udarila v skalnati zid. Nič se mu ni zgodilo, toda Kali ni čakala, da bi videla, kaj se je zgodilo. Divje je zbežala v gozdove. Po celim tednu iskanja jo je našel mrtvo: ubil jo je medved.

Ronga je sedaj petinsedemdeset let star, zguban starac. V njegovih širokih ramenih je bilo še vedno nekaj dostojanstva, toda njegove sokoje oči so bile steklene. Vaški otroci so prihajali k njemu poslušat povesti iz starih časov. Pobočje Bodre so bila izropana: izropali so jih tuji, ki so prišli s puškami. Podirali so drevesa in jih vlačili proč. Zidali so hiše iz opeke in kamena in vas se je spremenila. Rongova sulica je zarjavela. Nič

mu ni ostalo razen spominov in močnega okostja, okostja podobnega Bodri.

»Bara Manji, žalostno je, da si hočeš sam kuhati in živeti osamljen v teh letih. Zakaj ne prideš živeti z nami? Vsi otroci te ljubijo.« Tako so ga večkrat prosili vaški moške. Ronga je šel živeti k njim, ko ga je napadla mrzlica. Toda njihovo domače življenje, celo ni hovi veseli govori so mu jemali veselje. Predolgo je bil že na svoji gori. Ko je ozdravel, se je vrnil domov.

Sedel je pred kočjo in gledal, kako se sence podaljšujejo in pokrivajo pobočje. Njegova duša se je potopila v veličastno Bodro kot nož v nožnico. Prepričan je bil, da je tudi duh gore žalosten in obupan tako kot oni: noben živ človek ne bi mogel biti tako blizu Rongi.

Nekega jutra je pogledal na vas in zagledal bele šotore in okoli njih, kot mravlje okoli mravljišča, tuje. Šotore so bili zelo blizu vasi. Ronga je bil nezadovoljen. Obrnil je hrbet vas in se zagledal v Bodro.

Opoldne je zaslišal vpitje in mnoge glasove. Spotikajoč se, so tuji plezali na goro. Za njimi so šli vaščani, ki so bili oboroženi s palicami.

»Kaj se dogaja? Kam pa gredo?« je vprašal Ronga enega izmed vaščanov.

»Na lov gredo. Ptice bodo streljali,« mu je vaščan odgovoril.

Ronga je zavilal ustnice od začudenja. Bojazljivci! Mislil sem bil, da gredo lov tigr.

Po gori so zadoneli strelji in žerjavci so se preplase- ni dvignili. Po pobočju je ropotalo kamenje. Majhna

grnica je frfotaje padla na tla in zaslišalo se je veselo vpitje.

Sonce se je potapljalo v rdeče morje barv, ko se je lovska družba vračala. Eden izmed njih je zagledal Rongo pred njegovo hišo, pokazal nanj s prstom in se zasmeljal. Rongu so se napele žile na čelu.

»Strašilo, oglejte si strašilo!« so si govorili in njihov strupeni smeh je napolnil Rongovo kočjo in zdelo se mu je, da nikdar ne bo šel več ven.

Nič jim ni mogel, to je dobro vedel. Pred mnogimi leti, ko so tuji prvi prišli, se je pridružil mozem svoje vasi in mozem mnogih sosednih vasi. Odlučili so se, da jih ne bodo pustili na svojo zemljo. Majhna skupina tujecev je stala tiho ter držala v rokah puške — vaščani so mislili, da so navadne palice. Santhali so ponosno napredovali s svojimi loki in puščicami. Mišice so se jim svetile v soncu in bobni so tolkli bojni ples. Mislili so, da so tujece tako prestrašili, da se ne upajo vrniti napada. Ko pa so bili nekaj metrov daleč, so zagrmel puške. Pršla je smrt in za njo poraz. Santhali so se junško borili proti neznanemu orožju, dokler jih ni

»Črtica »Ronga« je dobila prvo nagrado na natečaju, ki ga je za zgodbe v hindujščini razpisal indijski list »Amrika Bazaar Patrika«.

ostalo tako malo, da so se morali umakniti. Najbolj pogumno srce ne opravi ničesar proti takšnemu orožju. In v tih žalosti so gledali upuščeno Bodro in rastoče tuje hiše.

Po lovu so tuji priredili veselico. Vaščanom so dali dener za rižev v no. Vaška dekleta so prišla plesat. Paniho, sin poglavarja, je prihitel k Rongi. »Pridi, Bara Manji, denarja imamo, kolikor ga že dolgo nismo imeli. Polne posode vina imamo. Oče me je poslal pote.«

Prav t ho so se slišali dekliski glasovi, še bolj očarljivi v noči, in bobni so klicali in vabili k veselju. Hrepenenje mu je trgalo srce. Ronga se je podzavestno nasmehnil, ko je pomislil na čase, ko so vaščani plesali zanj. Nato mu je obraz otrdel. »Danes ne pridem,« je rekel. »Tuji mi niso všeč.« Paniho ga je nekaj časa prosil, nato pa je odšel.

Ronga ni mogel spati. Glasba mu je plesala po krvi in pozabljaj je, da je star in zguban. Stopil je pred kočjo, se vsedel in gledal na vas. Nenaden vetrni mu je prinesel vonj riževega vina. Zagledal se je v zvezde.

Bilo je že po polnoči. Bobni niso več tolkli v ritmu. Moške so bili pijani. Hladen nočni vetrni se je prithotapil po pobočju Bodre in ga stresel. Petje je ponehvalo. Namesto tega so se slišali samo hripavi klici. Dva bobnarja sta od pijanosti zaspala, kajti samo še eden je tolkel zmedene misli pjanca. Ronga se je naslonil na kočjo in zatnil oči. Še malo pa bo mir, ples bo končan in nočni mir se bo vrnil na pobočje Bodre.

Zaslišal je korake po kamenju. Skočil je. V temi je komaj zagledal dve moški postavi, ki sta vlekli s seboj deklet. Moška sta bila tuja. Dekle je vreščalo in jokalo. Toda Ronga ni mogel storiti ničesar. Star je bil in neoborožen, tuja pa sta imela s seboj puške. Preklinjal je neumnost vaščanov, ki zabavajo tujece: drugega ni mogel. Ronga se je od srarnote in groze obrnil proč.

Odveklia sta deklet mimo Rongove kočje. Veter iz doline je prinesel vonj dekletovega parfuma in zdrav duh njegovega mladega telesa in nenadoma je bila pred njim Kali. Morda je tudi to deklet imelo fanta, ki v svoji pijanosti ni vedel, kaj se dogaja. Če bi bila Kali, bi oba tuja raztrgal z golimi rokami. Toda Kali je bila že dolga leta mrtva.

Toda kdor koli je bila, Ronga je bil moški: moral jo je zaščititi, njo, dekletje svoje vasi. Jeza se mu je razlila po krvi in jo spreminila v ogenj, dokler ni plamtel od moči. Ne bo jim pustil, da bi ji vzeli mladost. Slišal je njeno jokanje visoko v skalah Bodre. Zdelo se mu je, da joka Kali, ki jo je bil izdal. Skočil je v kočjo in pograbil sulico. Čustveni vihar mu je mešal misli. Težka sulica se mu je tresla v rokah. Orodje, ki je bilo lahko kot zrak, ko je bil še mož, je bilo zdaj pretežko. Oči so se mu zasolile zaradi neumljenosti časa. Zgrabil je sulico z obema rokama in zbral vso moč, ki jo je še imel. Vso moč, ki jo je kdajkoli imel. Čutil je, da ni sam, da je pri njem nepremagljivi duh Bodre, tih priča dni, ko je s sulico ubil pobesele tigre. Pred njim se je vzpenjal temni, nazobani vrh Bodre, ki se je dotaknil samega neba. Zdelo se mu je, da gori. Sulico je dvignil z desnico s tolikšno lahkoto, kakršno dajo lahko samo dolgo leta vaje. Kot panter je skočil na tuja. Eden izmed njih je od presenečenja izgubil ravnotežje, ter je strmoglavil navzdol po pobočju. Drugi je dvignil puško in ustrelil. Ronga je zasidil svojo sulico. Jeza mu je vrnila moč. Bil je spet nepremagljiv Ronga, najdržnejši lovec Santhalov. Dekle je bilo rešeno.

V bolečinah je padel zdaj Ronga na tla. Roke dekleta, ki ga je držalo v naročju, so postale roke Kali, ko mu je pokrila oči mrtvaška megla. Bolečina v njem je bila nevzdržna, strahovita, ko da bi se v njem združile vse bolečine sveta.

»Nikdar nisem ljubil Sone. Pripeljal sem jo v kočjo samo zato, ker sem hotel razjeziti, samo iz nagajivosti... Saj veš to, Kali, ali ne? Zelel si je, da bi se enkrat slišal Kalin smeh, tisti sproščeni, veseli smeh, ki se mu je zdel podoben rdečim cvetovom palasha na pobočjih Bodre, toda namesto tega je hilpala, hilpala prav tako, kot tisto noč pred tolikimi leti.

Ob sončnem vzhodu so ga vaščani pokopali na tistem koščku Bodre, ki so ga prvi dotaknili sončni žarki. Na njegov grob so položili črne skale, na starih vogalih njegovega groba pa so posadili štiri grmičke suhega, s'vaga trnja.

KOKETNOST

Nekdo je v družbi Lise Deharme pripovedoval zgodbo, v kateri je bil prizor, kako je neka dama zjutraj polna groze odkrila vlomilca, ki se je ponoči skrivil prav pod njeno posteljo.

Vse dame so soglasale, da je to moralo biti resnično grozo.

Lise Deharme pa se je smejala...

»In kaj bi storili vi?« so jo vprašali.

»Rekla bi mu: — »Oprostite — toda upam, da nisem smrčala...«

MARIE MAJEROVA

Rožinka

Te odročne ulice okoli Karlova! Ulice polne klorovih hlapov, vonja zamorenjen hrepenen in mračnega ozračja starih duši! Pri svojih večernih sprehodih se vedno čudim nerazumljivemu okusu zaljubljenecv, ki si za svoje sestanke izbirajo okolice s takim mementom. Morda jih v to silo nejasno hrepenenje, da bi sebe prepričali o lastni sreči in lastni moči v primeri s temi, ki jih je življenje strlo. Verjetno je v tem nekakšno zadoščanje. Molči, beštija! Veseli se! O, mi še nisimo tako daleč!

Doja pot, rožnata in trnova, vodi v te kraje. Dolga pot hlapov in njihovih pokopov.

Ziva in vesela zunanost »Rdeče hiše« vam niti z daleč ne da slutiti vseh vročih čel in preplanih pogledov, vseh bolečnih, nervoznih vzkrikov deklet s široko odprtimi očmi od groze. Preljubko se dvigajo filigrantski stolpiči in valovite strehe v radosti nad tolikimi novimi življenji, ki pod njihovim gostoljubnim okriljem vdihavajo svoj prvi zrak. Zares: najboljši dokaz zdravih človeških instinktov so življenja, ki niso spocela v dolgočasnih zakonskih spalnicah. Kakor bi kričala v svet dokaze svoje neukrotljive in burne strasti. To so spontane izjave nevzdržnih nagonov, protesti svobodnega človeškega telesa proti družabnim oblikam in predsodkom. In tu poteka vsaka služkinja, spučena z materinstvom, s culo perlic pod pazduho, boleče na vrata upravnikove pisarne in vsaka nosi v srcu divjo ljubezen do svojega plodu, čeprav ji je pri tem čelo zarbančilo skrb za lastni obstoj. Zelo greše nad njenim čustvom tisti, ki nepremišljeno obsodajo materino apatijo pri ločitvi z otrokom. To je gola filozofija preprostega ljudstva: »Kaj hočemo, ljubček, moraš...«

Vendar ne bo nihče podvomil, da mati rži dolj svoje dete, cvet lastnega telesa, kakor tuje, disto tuje bitje.

Koliko solz se prelje, koliko je očitajočih besed in pogledov! Mislil, da je ločitev matere od otroka najtrpejši trenutek življenja v »Rdeči hiši«.

Med oskrbovankami so mlade deklete, nedolžne cvetke, ki jim nisi očitna slika njihovega oskrunjenja

PREŽIVOV VORANC

PLJUNKOV SMRTI

Kolona dva tisoč ljudi se je počasi pomikala s kolodvora proti taborišču. Dva tisoč kandidatov plinjske kamre, dva tisoč »muzelmanov...« Tesno, neprijazno mesto se je vlečlo ob cesti in komaj se je cesta zrinila skozi njega. Nad dolino in nad mestom se sijalo rumeno, zimsko sonce, ki ni dajalo nobene toplote. Mrzel veter je vleklo ob široki reki; dolina je bila kakor ledena struga. To tiho, mrtvaško kolono so na kolodvoru izbruhali iz sebe živinski vagoni. Bruhanje je trajalo dve uri. Ko so bili vagoni prazni, je pred vsakim vagonom ležal stog mrličev, naloženih kakor drva, z navzdol visečimi glavami in odprtimi usti. Kolodvor so napolnili divji glasovi:

»Los, los, los...«

Vrnes so padali strelji.

Kljub temu je bruhanje vagonov in nakladanje stogov pred njimi trajalo dve uri.

»Mauthausen« se blesti napis na postaji v zimskem soncu.

Mrliči, ki niso obležali na stogih na peronu in ki so se hodili po dveh nogah, so se začeli v peterostopih pomikati skopi mesto proti taborišču. Štiri dni so bili zgneteni po sto dvajset v vagonih, na katerih je bilo napisano z belo kredo: »40 ljudi ali 6 konj...«. Ko so izstopili na tla, so bili pijani od zraka, od svetlobe in od slabosti. Opetekali so se po peronu in so se le z veliko moko obdržali v peterostopih.

»Los...« je zadonelo povelje od spredaj.

Spredov se je pomaknil na cesto, tu je bil veliko daljši kakor na peronu. Dva tisoč zebra figur se je komaj pomikalo po trdi cesti. Nekateri »muzelmani« niso imeli zebra plaštev in so bili odeti v tanke, črnkaste in zamazane koce. Bili so podobni strahovom, ki se klatijo po pokopališčih. Pri glavi je korakala Eses komanda z normalnim korakom, vendar spredov temu korakanju ni mogel slediti. Na več mestih se je spredov pretrgal in se podaljšal proti repu procesije. Nekaj strahov se je sesedlo takoj pri prvih hišah, mnogo drugih strahov in zebor je omahovalo iz spredova na vse strani in iskalo zavetja ob hišnih zidovih in ob plotovih kraj ceste. Toda usoda se je nad temi takoj maščevala. Esesovci, ki so ob straneh delali špalir, so potegnili palice, pendreke in puške. Ko so jih zavihтели, je donelo, ko da bi tokli po prazni posodi.

»Los, los, los...« je vpil špalir.

Tu in tam se je takšen strah, ki je prehudo dobil po lobanji, onemogel zgrudil na tla. Bil je izgubljen, zakaj vojak iz špalirja bi ga tako dolgo tolkel po glavi, da bi ga ubil, toda priskočili so zebra ljudje iz peterostopa, ga potegnili v vrsto in ga tirali dalje. Strah je še živel dalje, korakal je, vendar je bila njegova pamet mrtva.

To se godi že od postaje dalje.

»Kako daleč je še do taborišča...?«

»Pet kilometrov...«

Le oči mrličev izprašujejo in odgovarjajo, ker govorijo ne sme nihče.

Pet kilometrov. Procesija pijanih strahov se zamata. Kdo bo prišel živ tja? Taborišče je sedaj rešitev v daljavi. Ali barake ali plinjska kamra ali krematorij ali kakorkoli že, je sedaj za strahove rešitev mučeništva.

»Los, los, los...«

Mestece ob cesti je mrtvo. Z nemimi okni spremlja delati spredov po svoji glavni ulici. Ničesar novega ni današnji spredov za to mestece... Kdo ve, koliko takih spredovov je že šlo skozi njega? Mauthausen živi v sencah taboriščnih zidov, ki jih je dal postaviti Hitler leta 1938, potem, ko je osvobodil Avstrijo. Včasih pritišne zračni tlak iz vršine na sotesko in takrat smrdi med hišami po človeškem mesu. V kotlinah granitnih kamnolomov se ta duh vlačil po cele dneve.

Ali te dolgočasne, tesne ceste ne bo nikoli konec? Teh ogelnatih, masivnih hiš z okovanimi durmi in majhnimi okni? Saj se vendar te hiše vlečejo že nekaj kilometrov. Kje je vendar taborišče? Ni ga še videti, pred kolono na ovinku so še zmirom iste dolgočasne hiše. Kolona koraka nekoliko krepkeje. Strahovi so se navadili gibati se in hoditi in le redko omahne kdo iz kolone. Takoj ga brezobzirni sunki iztreznijo in potlačene nazaj v vrsto. Nekdo zalhti:

»Meni je vseeno, bolan sem...«

Dva tovariša ga morata s tem, da ga zgrabit pod pazduho in vlečete dalje, naravnost prisliti, da živi dalje. Glava mu pri tem maha kakor posušena sončnica na nrtvi. Kljub tovariški pomoči se zgodi, da tu in tam kdo zaostane in se zgrudi iz vrste na cesto, preden ga utegne tovariške roke zgrabiti. Potem go

najde esesovec in začne mlajiti po njem. Ni treba mnogo udarcev, da omedli. Potem zaostane tak mrlič za kolono, ker je svojo življenjsko pot končal že na cesti. Za kolono bo prišla posebna ekipa jetnikov, ki bo take kupce pobrala in jih na svojih ramah znosila v krematorij.

Cim dalje od postaje so, tem huje divja špalir. Čudno je, da se na civilno prebivalstvo mesta popolnoma nič ne ozirajo. Redki pešci gredo mimo spredova in hitrih korakov izginjajo med hišami. V tesnem prehodu dva esesovca bijeta starega moža, ki ima na sebi temnosivo odejo, dokler se ne zruši na tla. Dva tovariša ga potegneta v vrsto in ga rešita. Civilist mora stati in čakati, da je cesta prosta. Takrat se eden tistih esesovcev, ki sta ga bila, na glas zakrohče, ko da bi se rad oprostil.

»To je bil samo Zid...«

Podoba je bila, ko da se civilno prebivalstvo zakriva pred temi spredovi. Mogoče niso nacisti in se jim gabi? Mogoče imajo ukaz zapirati okna in vrata?

Kolona se pomika dalje. Tam na koncu hiš se vidi polje. Torej bo mesta le konec, potem pride polje in potem se začne granitni kamnolomski taborišča.

Po cesti se valj vozil, ki se je napravil sredi kolone. Vsak peterostop vlačil za seboj kakega onemolega tovariša, da bi ne poginil sredi poti. Njihova trupla ne kažejo nobenega življenja več, vendar jih tovariši z zadnjimi močmi vlečejo navkreber. Vozel se ravno pomika mimo enonadstropne hiše. V pritiščju je odprto okno in sonce sije skozi razmaknjene zavese. Med zavesami stoji mlada, lepa ženska, ki si ogleduje kolono. Njene ustnice so stisnjene, da so tanke kot črta. Njene oči so polzaprte. Tako stoji nepremično in gleda kolono pod seboj.

Medtem ko strmi na kolono, drži na golih prsih majhnega otroka in ga doji. Njena prikazen je tako materinska, lepa, da jo vidijo celo ob utrujenih, polživih jetnikov, ki se ozirajo na okno. Njene tanke, stisnjene ustnice se v okviru zaves komaj opazijo. Naenkrat pa se njene ustnice zaokrožijo, iz njenih ust se izloči velik pljunek, ki ga ženska v velikem loku izhkrne na cesto v kolono. Pljunek pade v lice nezavestnemu jetniku, ki ga peterostop pomika dalje med hišami.

Za pljunkom se zasliši glas, poln sovraštva, skoraj nečloveški glas:

»Fej... Postreliti bi vas morali vse skupaj... Svinjle!«

Pri tem divjem izbruhu mlade ženske se njene prsi komaj vidno zganajo, otročiček pa nemoteno sesa dalje. Potem se ženska s studom obrne od okna in izigne v sobi...

Peterostop za peterostopom koraka mimo okna. Peterostop, ki ga je zadel pljunek, se zgane in malo manjka, da se ne zruši; na tlak. Pljunek je hušji kakor gorjaca, ki jo esesovec iz špalirja spušta na vrsto. Bledi obraz dobio mrlički odsev. Človeške sence, ki gredo mimo hiš, ne prenesejo sovraštva, ki je prišlo iz okna.

Iz špalirja zadonijo hreščeti glasovi:

»Los, los, los...«

Palice in biči živžigajo po zraku.

— To je bilo pozimi leta 1945, malo pred koncem fašizma.

STREČNI KOPI

DOSEDANJA VSEBINA: Odločitev učiteljeve Emme je bila dokaj nenavadna. Pot v prejšjo, k neznanemu človeku — Burtu ni bila lahka. Zdaj je tu. Burt jo je počakal na kolodvoru in jo odpeljal k poroki in nato v novi dom. Emma se je bala živeti z njim prav tako, kot razločariti tega velikega otroka. Kmalu ju je zadela nesreča. Pogorel jima je prvi dom. Sosedje so jima zgradili novo hišo...

Zdaj pa se je v hišo naselila zahrbtna bolezen...

»Navadno zgrabj otroke. Če pa se prime odraslega, je hrdo.«

Zdaj je vrglo Burt! Zjutraj ni bilo več dvoma, da je napadla nalezljiva bolezen njen dom. Emma je zlezla na streho hiše, zaključila vanjo vse za seno in privezala na ročaj kos črnega blaga. Zastava se je dobro razločevala od snega — jo bo že kdo opazil.

Popoldne je zagledala Heeka Phinneya, ki je šel čez dvorišče. Stopila je med vrata in mu zaklicala:

»Ne hodite v hišo, Heek! Vročico imamo. Ali mislite, da boste pripravili zdravnika, da pride?«

»Seveda ga bom. Koga pa je prijelo?«

»Burt.«

»Preleto! Takoj pripeljem zdravnika. — Kako pa je z živino?«

»Ne vem.«

»Nakrmil jo bom, ker sem že tu.«

Sivpil je v hlev. Zdravnik je prišel naslednje jutro. Bil je starejši, zamajen moštakar. Njegovo robato vedenje bi bolje pristajalo živinozdravniku.

Burt je samo malo pogledal.

»Isto kot povod. Mi ga sploh ni treba preiskovati. Pridem vam zdravila in navodila, kako ravnajte z njim. Glejte, da bo kolikor mogoče na toplem.«

»Toda, doktor — saj vse žari.« je ugovarjala žena.

»Mislija sem, da bi morda nekaj leda —«

»Tako so delali pred desetinami leti. Danes zdravimo vročico drugače. S toplino.«

»Toda gotovo je prvo ali drugo napačno!« je prosede vzkliknila Emma. »Saj sta vendar dva popolnoma različna...«

»Kakor menite.« Zdravnik je skomignil z rameni. »Saj me tudim, da je posebno važno — tako ali tako. Moje nevažno mnenje.«

Potegnili si je kučmo čez ušesa in šel.

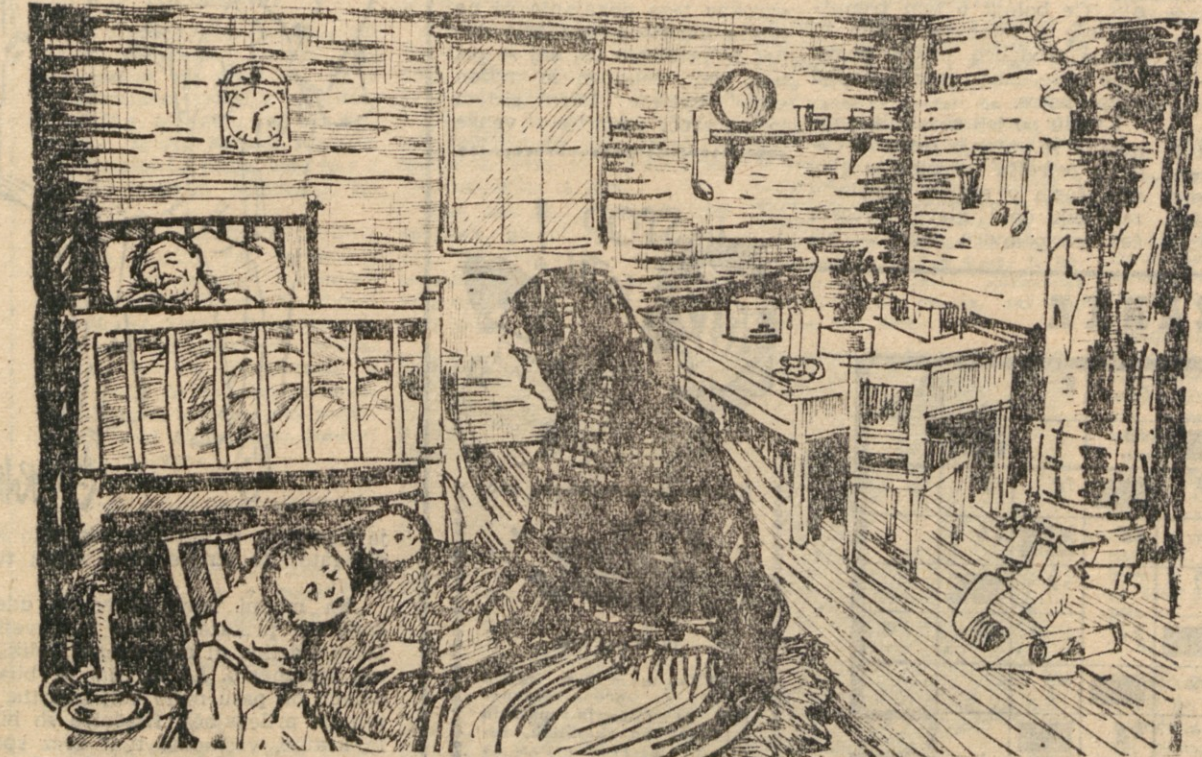
Emma je dobila zdravila in se je držala predpisanih količin. V uspeh ni posebno verjela, vendar se ji je zdelo, da je boljše, če more kaj storiti za bolnika. Brez konca in kraja ji je rotilo po glavi, kaj vse je slišala nekoč o vročici, davici, pljučnici in drugih nalezljivih boleznih. Splošno so menili, da je treba pustiti bolezen, naj gre svojo pot.

Heek je redno prihajal. »Če me več ne bo — veste kaj je dejal. Ko ga nato dva dni ni bilo, je Emma vedela, da ne more več računati z njegovimi obiski. Toda živak v hlevu so morale dobiti kreme in vode. Kakorkoli, Heek je samo nekakrat segel z roko, pa je bilo opravljeno, pri njenih slabotnih telesnih močeh, pri njenem nepoznavanju teh opravil pa je pomenilo to delo silno preobremenitev.

Zdelo se je nemogoče, da bi si mogla še kaj naložiti. Toda ko je zbolel Tom in naslednjega dne še Fred, je utvarjala čudež in si naložila še novo delo. Gotovo bo kdo prišel in ji pomagal. Farme pa so bile daleč vsake-sebi, tudi najbližja ni bila blizu. Njim, ki se še niso okužili, ni bilo mogoče zameriti, če so se pazili okužbe — čer pa so že bili okuženi, so smeli dovolj lastnega dela in skrbi.

Emma se je naučila spati stoje ali naslonjena na stranico postelje. Četudi samo za nekaj minut. Notranja budnost ji ni dopuščala, da bi preslišala en sam klic bolnika.

Burt je bil težaven bolnik. Bil je silno težak. V svoji slabosti je zelo stokal in tožil. Nekoč je popolni poklicai Emma. Dejal ji je, naj bi vendar šla po ovce, ki so zašle v snežni metež. Natančno ji je razložil, kaj mora storiti. Ni ga razumela — saj ni bilo ovc. Tedaj se ji je nenadoma posvetila bridka resnica: Burtu se blede. Od strahu je bila kot ohromela. Za trenutek je menila, da mora pobegniti — proč od tega tučca, ki tako neumno čveka. Burt pa je govoril s prepričanim, ukazujočim glasom, ko da si je popolnoma svest sam sebe in svojih nesmiselnih besed. Nobena zbirja ji ni preostala. Morala je pristati na njegove želje, mu za nekaj minut izginiti izpred oči in reči, da so ovce rešene. Kakorkoli je naročil, vedno

mu je morala reči, da je opravljeno in vse v najlepšem redu.

Bolnik, ki se mu je blede, je bil gotovo hudo bolan. Ali je to odločilni trenutek pred preobratom, o katerem je bila že nekoč in nekoč breja? Je morda stala pred njim? Ali je že minilo? Emma ni imela izkušenj z resnimi boleznimi, čutila se je brez moči. Včasih je dala bolnikom zdravila redno, nato pa je zopet preskočila dan ali dva. Zdravila ali brez njih — nobene razlike ni opazila. Ko ni bilo več zdravil, je ni prav nič skrbelo, kako bo prišla do novih.

Zunanji svet je zanj polagoma izgubil vso resničnost. Vse njeno življenje je bilo pridruženje v omki koroz neznanca, na ogromni sneženi planjavi izgubljene prstene hiše. Vse je bilo na njenih ramah. Kar je storila ali opustila, bi moglo odločiti o življenju in smrti njih vseh. Niti pomisliti ni smela, da bi mogla tudi sama obceti. Ko se ji je nekoč vsilila misel na to, jo je z vso silo, ki jo je zmogla, odgnala.

Včasih je Burt ure in ure blebotal predse. Nato je zopet nepričakovano zadonel po sobi njegov glas in sediti so nesmiselni ukazi. V primerih s tem so bile tožbe obrok rahlo šepetanje. Včasih se je Emma zbalala, da sta njuna slabotna glaska za vedno ugasnila. Bili so strašni trenutki.

Nekoga večera je divjal silen snežni vihar. Emma je bila tako izčrpana, da je komaj še vedela, kaj počne. Orokta sta se zdeli popolnoma oslabiljena. Bila sta tiho. Slabše jima sikoro ni moglo biti. Emma je skrčena ležala

ob vznožju svoje postelje in na pol omočno pristrukovala tuljenju viharja. Nenadoma se je primešal tuljenju nov glas — bilo je zamočiko šumenje — toda ne zunaj, ne, bilo je v hiši.

Najprej ni vedela, od kod prihaja šumenje, tedaj pa je zaduhala duh požara. Peč. Ne, peč ne. Čev iz peči. Vsa je žarela. Notri je gorelo in pokalo, plamen; so sikali. Vnede so se saje, saje vsega leta. Vihar pa je z divjo odločnostjo vlekli plamene navzgor. Iz stikov cevi se je kadilo. Soba je napolnil oster dim.

Emma je gledala plamen, ki se je vzpenjal do kolena cevi, ki je tekla nato vodoravno in nato izginila skozi streho. Kaj se bo zgodilo, ko bo dosegel oženj strop, ki

je bil prevlečen s strešno lepenko? Tudi stene so bile krug in krug prevlečene s strešno lepenko — vso sobo, zavese, posteljo, Burt, Toma, Freda — vse bo zajel plamen. V trenutku bo vse izgubljeno.

Kaj že ni dala v tem strašnem boju vsega iz sebe. To — ne, to presega njena moč.

Zerknila je na kolena poleg Burlove postelje. Hotela je gledati tu, naj se zgodi kakorkoli. Iz ust so ji prihajale besede brez zveze. Vsa njena duša je bila en sam krav na pomoč. Pomoč ubogim, samim sebi prepričenim ljudem, ki ne vedo, v kakšni nevarnosti so.

Emma si je zatistila oči in ušesa. Nič več ni hotela gledati sveta, ki se je podiral okoli nje. Ostal ji je samo še svet duha.

Ni vedela, koliko časa je že minilo. Zdaj je bil čas zanjo brez pomena. Šele glasen kovinski zvok jo je poklical nazaj v čutni svet. Emma je vstala. V sobi je postalo mrtlo. Po tleh so ležali kosti raztrgane cevi. Ognenj je po-uzil saje, cev pa se je ohladila in razpadla.

Sestaviti je ni mogla več, na to ni bilo misliti. Se Burt, ki je bil tako velik in močan, jo je težko. Morala je dobiti pomoč. Heek je bil bolan. Ali bi mogla pomagati Sarah in njen mali? Morda sta prav tako bolna. Prav nič ni mogla vedeti, koda je pri sosedih. Samo mesto ji je zbuhalo upanje. Samo od tam je mogla priti pomoč.

»V mesto moram,« je glasno rekla Emma. »Moram. Moram.« Mogoče bolniki ne bodo preživel, če gre. Toda brez ognja in peči so bili vsi skupaj obsojeni na smrt.

PUTNIK SLOVENIJA

priraja vsak mesec dvodnevne izlete v TRST. V zimskem času so udobni avtobusi ogrevani.

PUTNIK SLOVENIJA priraja za novo leto avtobusne izlete združene s prijetnim silvestrovanjem

V »DOMU NA KOMNI« 3-dnevni izlet z odhodom iz Ljubljane 30. XII. 1956 ob 6. uri in povratkom v Ljubljano 1. I. 1957 okoli 19. ure;

V »DOM POD GOLICO« z odhodom iz Ljubljane 31. XII. 1956 ob 14. uri in s prinesdom v Ljubljano 1. I. 1957 okoli 18. ure.

V hotelu »PALACE V PORTOROŽU« z odhodom iz Ljubljane 31. XII. 1956 ob 14. uri in povratkom v Ljubljano 1. I. 1957 okoli 19. ure.

V »SMARJETSKIH TOPLICAH« z odhodom iz Ljubljane 31. XII. ob 16. uri in povratkom v Ljubljano 1. I. 1957 okoli 19. ure.

ZA PRIJETNO RAZPOLOŽENJE SKRBIJO POVSOD DOMAČE GODBE

Zahtevajte programe izletov, ki jih prirejamo za SILVESTROVO v najbližji poslovalnici PUTNIKA SLOVENIJA.

Zaradi velikega števila potnikov je PUTNIK SLOVENIJA povečal število voženj na progi **LJUBLJANA — ZAGREB — LJUBLJANA**

Vozni red ekspresne proge

Avtobus odhaja iz Ljubljane ob 5.00 in ob 16.00
prihod v Zagreb ob 8.30 in ob 19.30

Avtobus odhaja iz Zagreba ob 5.00 in ob 16.00
prihod v Ljubljano ob 8.30 in ob 19.30

Avtobus na progi obratuje samo ob delavnikih.

Cena v eno smer 700 din. Iz Ljubljane odhaja avtobus izpred »Nebotičnika«, iz Zagreba pa izza hotela »Esplanade« poleg glavnega kolodvora. Avtobusi so udobni in ogrevani.

Burt in dečka sta še dihala, čeprav tako slabotno in rahlo, ko da komaj še žive. Tom je bil od vseh treh še najmočnejši.

Emma je naložila na postelje bolnikov vse odeje in obleke, ki jih je mogla najti. Nato jih je privezala z vrvicami. Tudi sama je oblekla toliko obleke in plaščev, kot je mogla, da je ne bi pri hoji ovirali. Preden je zapustila hišo, se je še enkrat ozrla na svojo družinico.

»Bog vas varuj, otroka...« Se enkrat je zatlačila odeje. Nato je stopila k velikim postelj. »Bog te varuj, Burt, je zasepetala. Zdelo se je, da leži na pol nezavesten. »Saj se zopet vidimo. Če ne tu, — pa tam...«

Odšla je. Ven v temo. Vester se je bil polegel. Zdaj pa zdaj je še malce potegnili in dvignili snežni pršč, da ji je izšlo oči — toda kod viharja je bila že srta.

Stopila je v hlev in okomatela konjčka. Kako dobro, da je Burti vzelaj pri tem, da se tega nauči! »Farmarska žena mora znati okomatati konja,« je dejal. Kako prav je imel! Mogoče ni bil vsak jermen na svojem mestu — držalo je pa le. Komčno je sedela v omari podobnem »jumperju« in konjček jo je mahnil proti mestu. Bil je razumen indijanski konjček, ki se je spoznal v prednji. Emma mu je vedno znova, neustrudno dajala pogum: »Hi, Gypsy, hi!«

Zival je pogumno vlekla in vlekla po sledi, kjer je sama najbolje slutila pot.

Kot običajno je nastal po viharju hud mraz. Emma je čutila, kako ji šli skozi obleko. Ovilja se je vajeti okrog telesa in vteknila roke pod pazduhe. Noge je potegnila podse in sedla nanje. Obraz je obrnila od vetra, ki ji je vlekli nasproti. Več ni mogla. Storiila je vse, kar je bilo v človeški moči. Kar se bo še zgodilo, je bila globoko prepričana, da ni več odvisno od njene volje in njenega vpliva. Še vedno je zdaj pa zdaj zaklicala: »Hi, Gypsy, hi!«

Ostri mraz pa jo je vedno tesneje objemal. Čutila je stresanje in padanje snega, ki jih je vlekla pogumna žival. Ko da se je nič ne tibe, je začela računati, koliko upanja ima majhna, slabotna farmarska žena, da pride v tehi okolicih do mesta. Če izgubi konj sled, če se zruši — potem bo pač nekdo jutri, popoldne, nakasneje v enem tednu našel malo farmarsko ženo. Ljudje se bodo spraševali, kaj se je neki zgodilo — sčasoma bodo tudi zvedeli — toda zdaj, zdaj je bil spanec važnejši od vsega drugega. Spati — samo trenutek spati — o, kako nepopisno lepo je...

Iz zmede glasov je spoznala Emma samo, glás Israela Bowenja. Bil je najglasnejši.

»Tako sem jo našel pred hišnimi vrati,« je pojasneval drugim. »Čepela je v čudnih, smešnih sanah, ki so jih samj steali. Ravno sem stopil s svetliko se hiše, da bi šel na postajo k jutranjemu vlaku — pa ti jo zagledam! Pontija Burtia Zitherja sem spoznal na prvi pogled.«

»Zakaj pa je odšla sredi noči od doma? Kaj misliš, Israel?«

»Najbrž je tam prav slabo. Najbrž je hotela po zdravniška. Pa ravno zdaj ni čisto prav. Saj mu ne morem zameriti. Zadnji čas se je res malce utrudil. Nkogar nisem mogel pripraviti, da bi šel — dokler se nisem spomnil nepridiprava Butcha Hodginsa. Napregli smo ponjia, Butch je sedel na sami in se odpeljal k Zitherjevum. Ob zorj je lahko že tam.«

KUPUJEMO STARO SREBRO

IN VSKAKOVSTNE SREBRNE PREDMETE PO POMOŽNO ZVIŠANIH CENAH!!!

LJUBLJANA POSLOVALNICA ZLATARJEVA ULICA 26

Emma je napelo poslušala in v svoji vni, da ne bi preslišala kake besede, sedla. Može so opazili, da se je zbudila. Obstopil so ležišče, na katerega so jo bili položili v zadnji sobi Israelovega pošnega urada.

»Če se čutite dovolj močni, da govorite — kaj pa se je zgodilo pri vas Mrs. Zither?«

S težavo je pripovedovala o pečni cevi, o požaru, o boleznih, ki je napadla vso njeno družino. Može so se odmaknili in se skušali neopazno izmuzniti.

»No — zalcile se jim je rogai Israel. »Nič ne marajte.«

»Saj jih razumem,« je rekla Emma. »Čisto naravno. Nočejo zanesati okužbe domov v svojo družino.«

»Jaz nimam družine,« je dejal Israel. »Pri nas lahko ostanete in se odpočijete, dokler hočete.«

»Kdo pa je — ta Butch, ki ste ga poslali k nam?«

»Ah — in, priložnostni delavec je,« je dejal Israel.

»Ta trenutek pa je tudi moč, kakršnega potrebujete. Sto in sto pečnih cevi je že sestavil tu po mestu v hišah, kjer je pomagal.«

»Brezpogojno moram takol nazaj,« je silila Emma.

»Silno ste bili uslužni — vendar nikakor ne morem ostati tu — tu, na postji, kamor prihaja toliko ljudi. Res nisem imela namena, da bi se kjerkoli ustavljala. In moč moj, moja otroka — vsi so — res ne vem več — v duši ji je vstala slika, kako je zapustila stromake. Zakrila si je obraz z rokami.

»Le mirno, le mirno,« jo je s tihim glasom prijazno tolažil Israel. »Bom že našel koga, ki se vozi v vašo smer. Če pa ne — bodo pač morali,« je jezno pristavil.

Imenovala se je Rézinka. Njen hrbet je bil dvakrat skrivljen; na dveh mestih se je je dotaknila »božja roka« s tšjim udarci, ki spušča ramena in boke. Do dvajsetega leta je upala z otroško radostjo, da se bo poročila. Toda mati je odločno izjavila:

»Ne bom te več redila! Aliment so že kdo ve kdaj pošli in koliko kruha si mi že pojedla od takrat!«

Tedaj je sedla k šivnemu stroju, k majhnemu oknu s pisanim zastonom, za katerim je skakal čížek. Sivala je. Zgodaj v jasni svetlobi, smehljaje se razvečlim fuksijam in velikih cvetličnih loncih. Po zimi je postavila šivni stroj k peči, okno je zagnila v rožasto zaveso. Tudi čížek se je preselil. Rézinka je šivala rokavice, mati pa se je počasi starala. Od takrat, ko je Rézinka zaslužila, je mati prenehala prati za dnino in se grela pri peči. Njena moč in veselje do dela sta ginila hkrati s potrebo zaslužka. In kakor da bi ji izrgali notranjščino, se je zgrbila in očitno propadala.

Dolgo je že od takrat, ko se je Rézinka naveličala šteti mesce, davno je že od takrat, ko se je naveličala šteti leta. Vedela je le: rokavice imajo sedaj popolnoma drugo obliko in mati je starka...

Dokter ni prišla neka pomlad... Prišla do starjotege se srez, vdrla tja z zmagovitim krikom tistih, ki zmagujejo brez boja. Takrat so ji postale vse te stare hiše na »Zeleni gorici« zahtle, napolnjene z nepoznanim staročom zoprnih stvari; skozi vse odprtine je gledala k nji pomlad, pozna pomlad, šepetajoč o klitju...

V nedeljo popoldne je odšla od doma; mati je bila pri večernicah v cerkvi svetega Ignacija. To ji je bila edina tolažba; drugače se ni nikdar niti premaknila z doma. V svojih starih, od luga razgrizenih rokavice je neprestano vrtila rožni venec. Kdo ve, kakšne podobe neizpoljenih sanj so tolažile to v vse vdano dušo! Rézinka ni šla nikoli. Sicer pa je tako malokrat šla ven!

Za Žižkovim, tam za klavnico, se razprostirajo polja. Z najemnih hiš, ki se selijo v polje cvetoče rži, se žalostno osipa omet. Tam so majhne rebriče, porasle z drobnim slakom, a srebrnik, ki so mu prizanesle goste, se bogato kopirj s svojimi baržunastimi listi. Tu je kakor na vsaki veselosti ob žegnjanju.

Konjički, strelšča, vrtljaki. Nekoliko očetov z nerodno pripeljimi hlačami, matere z dojenčki v naročju ali pri prsih, kakor je pač malemu človeku prav. Brez vsakih velikih problemov.

Pa vendar — sem prihajajo množice ljudi. Prahu se nabere čez dan toliko, da ga ne zmanjka za vso armado žižkovskih paglavcev. Ob nedeljah se zberu tu prav vsi.

Rézinka se je vozila za tri krajcarje: enkrat na kofju, enkrat v kočiji in tretjič na rački. Kmalu je zbrala okrog nje truma mladih občudovalcev. Vrtili so račun tako divje, da je Rézinka skoraj padla z nje. Skrbno je prešela preostale krajcarje; kupila je še količke in se napolnila v polje.

Podolgasti pravokotniki njih so ležali daleč v rjavkasto in zeleno polje. Polni žar popoldanskega sonca je izsesaval spomladansko vlago zemlje in jo presnavljal v zraku. Rézinka je stopala, kot bi bila v dišeči pomladni kopeli. Omamni vonj razoranih grud je silil v mozgane in butal v sence. Pred očmi so ji trepetale tanečice hlavov in sonca in božale njen obraz. Daleč naokrog ni bilo videti človeka; lehe so se stekale v horizont in tam čisto na koncu obzorja je cvetelo žareče polje repice. Zlata lisa je snubila jasni modri oblak.

Rézinka je prevzela prijetna omotica. Bilo ji je, kot bi ji zrak obehal svinčene uteži na noge, na roke in počasi mešal njeno kri s težkim mlekom raztopljenega železa. Živel so jo žgali kakor razbeljene platinske žice. Razpajano telo ji je gorelo v neznanj vročici. Noge so ji pričele pešati, leno so se dvigale in se kontno ustavile. Rézinka je legla v travo, zarila vročo glavo v hladne biljke in z rokami grabila za rušo.

Sonce je nenehno žgalo, v jasni zrak je zvenelo gostolenje skrjančka. Rézinki se je zdelo, da poje prav nado njeno glavo.

Vse popoldne je ležala tako. Ko pa so sončni žarki že popolnoma poševno padali na požnele njive in se je zlata lisa repice zapravljivo kopala v barvah zahajajočega sonca, se je Rézinka dvignila.

Sedla je na obronek in počasi dojemala vse stvari okrog sebe.

Temnilo se je, v tšino je bila ur deset. Rézinka je počasi šla mimo počivajočih konjičkov, kjer je paglavcev v trikoju ugašal zadnje trepetajoče svetilke s koralnimi senčniki, mimo pustih stavbišč, kamor meče mesto vse mogoče odpadke. Samotni pešci so nebržno hodili mimo nje. Mlačni veter se ji je s koprnačo atmosfero vplil v vse njeno telo.

A iz mesta je pritiskal dih žgočih plučnikov, zaprasenih vežnih vrat in utrujenih obrazov izletnikov. Postala je žalostna, kamenite ulice so jo odbijale. Obrnila se je. Na prvi tratj je legla, tik ob cesti. Noč je bila tiha; le slaboten veter se je tiho poigraval s sencami dreves, mirno se je zibal nizka rž.

V zadnjih samotnih hišah je nekdo tiho, čisto tiho pisikal na pištalu. Sem se je slišalo kot en sam visoki zvok.

Rézinka je zaspala.

Čvrček je zapel v noč svojo enolično pesmico ljubezni, ali kaj kmalu je ves preplašen utihnil.

Bližajl so se težki, nepravilni koraki... pilanec.

»O, ji bom že povedal! Stran od mene, ne-ve-šta že-na! Stran! Stran!« je pijanec mahal z rokami.

»Hudič, kar po-sku-si-te za vragal iz moje hiše-ven-« Tedaj je mahoma onemel, kajti spotaknil se je bil ob Rézinko. Zatipal je po njenem telesu, se nagnil in vzkliknil:

»Kaj pa delaš tu, ma-la?«

Rézinka ga je silajala; v hipu se je vzdramila do popolne zavesti, a vstala ni.

Pijan mož je hotel sestiti, toda izgubil je ravnotežje in se zvalil na ozaro.

»A kaj de-laš tu, ma-la?« se je zapletal z jezikom.

»Čakam.«

Zahečetal se je. »No, pa si dočakala.« Je rekel in napravil nespodobno kretajo... in Rézinka je čutila in se ni branila... le oči je zaprla in tiho vzdihnila.

Pomlad, pomlad! Tudi sem je prišla, prišla zmagovito kot v vsako telo.

(Koniec prihodnjt)

Migrena ostaja skrivnost

Mati odloži nož in vilice, globoko vzdihne in si z roko pogladi čelo in oči. Obvlada se — kakor vedno. Ne je več, razgovora ob mizi se ne udeležuje; še pospravi mizo, pomije posodo in odpravi otroke v šolo. Sele tedaj gre — že z negotovim korakom — v spalnico, se vrže na posteljo in se dolge ure sama bori s strahotnimi bolečinami v glavi, ki jih žal predobro pozna iz lastne izkušnje.

Oče in otroci hodijo po prstih, govorijo šepetaje: »Mamo spet muči migrena...«

BOLEZEN NASE DOBE?

Zdi se, da število tistih, ki trpijo zaradi te kronične, sicer nenevarne, vendar zelo mukotrpne bolezni, narašča. Vsak zdravnik pozna »migranski tip človeka«: je inteligentan, duševno razgiban, živahen, zelo aktiven, častihle-

pen, prizadeven, vesten, strog do sebe in drugih in prevzet od želje, da bi bilo vse, kar napravi, najboljši; pogosto se nagiba že k pedanteriji.

Nedvomno imajo razni duševni činitelji — kakor strah pred življenjem, prenapetost, nezadovoljstvo, jeza in razburjanje — določeno vlogo pri migreni, ne da bi bili njeni pravi povzročitelji. Ta vzrok — ali vzroke — se medicinski znanosti doslej ni posrečilo odkriti do kraja. Kljub temu pa ve danes o tej skrivnostni bolezni dovolj, da lahko pomaga v mnogih primerih k omiljenju bolečin in celo k ozdravljenju.

VIHAR V ŽIVČNEM SISTEMU

Zdi se, da je nagnjenost k migreni večinoma podedovana. Z dojenčki in majhnimi otroci lahko trpijo zaradi migrene, čeprav je možna neoporetna

diagnoza večinoma šele v šolski starosti. Takoj, ko lahko otrok opiše, kaj občuti, simptomov skoraj ni mogoče zgrešiti: migrena se pojavi napačno in se jasno razlikuje od vsakega drugega glavobola.

Napad migrene lahko povzroča neznan zunanji povod: slepeča luč ali kakšne eksplozije, strah, nenadna jez za ali gnus. Največkrat so predhodniki napada jasna »svarilna znamenja«: migljanje pred očmi, vrtoglavica, pačenje območja pogleda, včasih tudi sekunde trajajoče motnje v zavesti in govornju. Če bolnik v tem trenutku leže v zatemnjeni sobi in popije skodelico močne prave črne kave, lahko morda napad v krali zatre.

Kmalu po teh svarilnih znamenjih se začnejo ostra in nadalje ostrejša bolečina v glavi: včasih v sencih, včasih v zadnjem delu glave, včasih čez vso polovico glave — ni-

koli pa ne na obeh straneh. Ta »polovičnost« bolečin, ki je tipična za bolezen, ji je dala tudi njeno ime: migrena izvira iz grške besede »hemikranija« — polovica lobanje.

Vzporedno z ostrimi bolečinami v glavi se skoraj vedno pojavi tudi močna slabost. Če pride do bruhanja, občuti bolnik zatem pogosto določeno olajšanje; upati sme, da bo začel napad počasi popuščati. Večinoma traja dolgo ure in včasih tudi dneve. Ko preneha, pusti za seboj občutek popolne izčrpanosti in poboitosti.

Cepnav medicinska znanost vzrokov tega dogajanja še ne pozna natančno, vendarle danes že približno ve, kaj se pri tem godi: nenaden in močan vihar pretrese živčni sistem in povzroči razširitev velike

Nobenega nadomestka več
"Fleex"
je zopet tu!

FLEEX mora biti vedno pri roki! Zelo učinkovit, neškodljiv za čiščenje mastnih madežev na tkaninah, usnjah in na avtomobilih. Fleex je zanesljivo znamko "Fleex".

FLEEX v hišo: FLEEX v potni torbi! Masten madež lahko dobis vsak čas, pa nobene brige, če imaš Fleex!

Brez preparata za čiščenje madežev "Fleex" ne sme biti nobena gospodinja. Zanimano neškodljiv, tkaninam, ni vnetljiv in ekonomičen je samo "Fleex".

možganske arterije. Krvni obtok pritiska z vso silo v to žilo, preplavi dobesedno možganski krvni žilni sistem in povzroči tako razširitev drugih arterij v prizadeti polovici lobanje. Ni čudno, da so posledice tega močnega pritiska zelo ostre bolečine in hude motnje v vsem počutju.

ŠAH BOLEČINAM

Običajni praški proti glavobolu, četudi jih zaužijemo veliko ne bo imelo proti napadu dosegljivega učinka. Bolnik potrebuje sredstvo, ki bo vplivalo na razširjene krvne žile, da bodo znova dobile svoj normalni obseg. Tako žile zožujejo sredstvo je kofein, ki ga vsebuje kava in številna zdravila. Drugo, kakor se zdi še bolj učinkovito sredstvo, ki ga pridobivamo iz glive rženih rožičkov, je ergotamin, ki je že šolski služil pri zdravljenju ženskih bolezni za preprečevanje krvavitve in so ga v novjšem času z uspehom pritegnili tudi k boju proti napadom migrene.

Ameriški zdravnik dr. Maurice Vaisberg je nedolgo tega poročal o presenetljivo naglih uspehih z injekcijami **dramamina**, novega sredstva proti morskimi boleznim, ki naj bi v kratkih minutah olajšalo bolečine.

Toda kakor koli je za bolnika važen boj proti akutnemu napadu, je vendarle samo pripomoček v nujni. Smoter

5 kongresa moške krojaške umetnosti

Jeseni je bil v Zürichu sedmi mednarodni kongres za krojaško modno umetnost, ki so se ga udeležili najboljši krojači iz enajstih držav. Prvi povojni kongres za moško modo je bil leta 1952 v Scheveningenu, drugi leta 1954 v Rimu, letos pa se

je kongresa v Zürichu udeležilo kar 300 delegatov te stroke, med njimi tudi Japonci.

Na modni reviji, kjer so udeleženci kongresa prikazali svoje najnovejšo krojaško izdelke, ni bilo opaziti velikih modnih sprememb. Le to, da je bila linija oblačil ob pasu malo bolj izrazita, ob bokih pa prilagajajoča. Hlačnice so bile ozke in kratke, večinoma tudi brez spodnjega roba. Francoski modeli oblačil so imeli širok hrbet, prsa in ramena. Angleška moda pa je pokazala modele z malo bolj ozko in naravno linijo ramen. Največ drznih modnih muh so pokazali Američani in Italijani, kaže pa, da se jih moški ne bodo oprili. Največ pristavev si je pridobila solidna linija, saj je letá mero-dajna za ves drugi moški svet.

Poglejmo torej, kaj nam prinaša moška moda za letošnjo zimo. Prevladujejo sive obleke, dežni plašči, poleg njih srečujemo tudi sive paletoje. Ti dvoredni paletoji učinkujejo že nekoliko staromodno, novejšega izvora pa so črni raglan-plašči, s treso obrobljenimi reverji. Prav očitno pa se vselej poudarja barvna harmonija obleke in plašča. K sivemu plašču se nosi torej siva obleka, k modri obleki tudi moder plašč. Če je na razpolago le edini plašč, se morajo vse obleke skla-

dati z barvo plašča. Povsod se torej izogibajmo barvnih disonanc!

Preseneča nas, da je ponovno videti mnogo kovertovtov, to so tisti značilni plašči, ki segajo le do kolen in so običajno peščene ali rjave barve, na spodnjem robu pa večkrat prešiti. Nosijo jih tudi iz sive ali tobačno-rjave česane volne.

Konservativnost angleške mode tudi ne dopušča preveč sprememb. Razen nekoliko ozkih hlačnic, naravno krojenih ramen in raglan plaščev, ni opaziti novosti. Vendar še vztraja moda pri pisanih te-lovnikih, celo starejša generacija jih nosi, seveda ne k elegantni obleki, temveč k športni ali vsakdanji obleki.

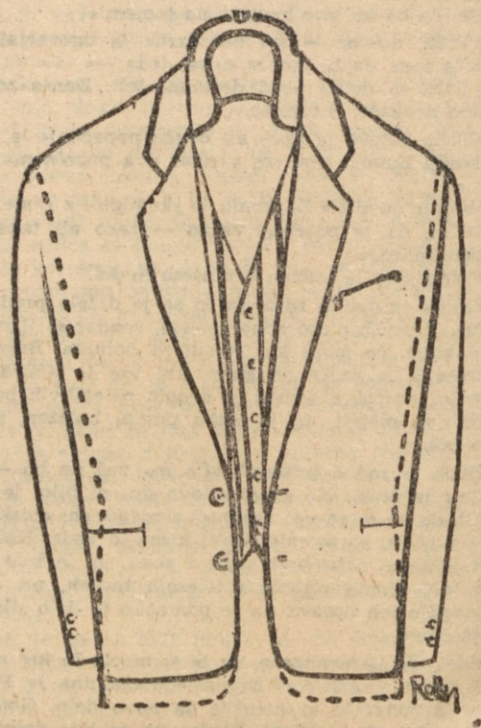
Se neko novost so hoteli uvesti iz Italije, ki pa ni prodrla. Tam so imeli nove načrte za moške srajce z naborki iz fantastične s čipkami okrašene kravate. Ali na srečo so konzervativni moški odločno odklonili to neumnost in rajši obdržali običajni preprosti kroj moške srajce z mehkim ovratnikom, ki jo prav tako lahko nosijo tudi k boljši obleki ali smokingu.

Tudi barva kravate se naj vselej lepo sklada z barvo srajce. K že omenjenim sivim oblekam lahko nosimo rumene svilene kravate, ki pa tudi elegantno učinkujejo pri modri obleki.

Kot moška večerna obleka je še vedno najbolj priljubljen smoking. Najnovejša moda prinaša celo modele barvastih smokingov s črnimi svilnenimi reverji in manšeti. Letni smoking ima še vedno črne hlače in bel suknič. Frak pa ima po naj-novejših modnih poročilih svileni pliš-rane reverje.

Ameriški »After-six« žaket ni našel posebnega odziva. Suknjič je svilen, sega le do pasu. Iz istega materiala kot suk-njič je kravata in na hlačah širok pas.

R. D.

ZLOGOVNA KRIŽANKA

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10				11	12		13	
		14		15	16		17	18
20	21		22	23		24		26
27		28		29		30		32
33			34		35		36	
		39		40		41		43
	44		45		46		47	
49		50		51		52		55
56			57		58		60	61
		62		63		64		66
67	68		69		70		72	73
74		75		76		77		79
		80	81		82		84	85
86					87			

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. uslužbenka v radju, 6. vrsta mihanke, 10. žensko ime, 11. vodne evulcije, 13. Stanislava, 14. laje na poseben način frizirati, 16. sredstvo proti različnim bolečinam, 18. revno, svemašno, 20. oseba iz opere »Madama Butterfly«, 22. prazno govoricenje, ploha be-

sed, 24. žensko ime, 26. pogost naziv za starostjo predpostavljeno osebo, za predstavnika (ne-vedo med tretjimi osebami), 27. negladko, hrapavo, z ranjeno površino, 29. podobnost, istovestnost, enakost, 31. pogrška, 33. razvojni nauk, imenovan po njegovem utemeljitelju, 35. nekdanji turški vojak, 37. živalski čutni organ (dvoj), 39. prebivalci slovenskega mesta, 41. mir, pokoj, 43. kolonijalna država v Afriki, 45. zanikovati, 47. brezplodni, sterilni, 49. prepis, posnetek, 51. mesteca na otoku Vau, 53. kačja luknja, 56. besednjaki, slovarji, enciklopedijski priročniki, 58. reka v Sibiriji, 60. merska enota, 62. iskati, spajati, 64. napolnjena, natočena, 66. ljubkost, dražest, 67. spirala, 69. želve, 71. gnana, poganjana, 73. živalski nogi, 74. obročke posajenje, 76. tedaj, takrat, 78. alarmne piščali, 80. kreopitna pišča (moč), 82. poganjana, takratkane, 84. zaplesana, 86. silo delati komu, 87. ukazovalen, gospodovalen.

Navpično: 1. najvažnejše področje dejavnosti v vsaki državi, 2. drža, zlasti prisiljena, 3. mnogo, 4. priži z jadrnico na

TEINT BELL kozmetična maska da tvojemu obrazu mladost in svežino. Torej, preden greš v družbo, na ples, v gledališče ne pozabi na lepotilno masko TEINT BELL. Dobi se v vseh drogerijah in parfumerijah.

Danes objavljamo prvi kupon za našo novoletno nagradno križanko. Izrežite ga in shranite! Za štiri take kupone vam bomo priznali eno žrebno številko!

KUPON ZA NOVOLETNO NAGRADNO KRIŽANKO

ZIVORAD MIHALOVIČ GUMASTA PETA

10. DOMAČ KRIMINALNI ROMAN

— Ze prav, toda v kafejni zvezi je moja žena z vsem tem? — je vprašal direktor, ki se je le s težavo zdržal, da ni vrazil.

— Za sedaj v nobeni. Toda nastane vprašanje: če je Ana kak skrivnostna tip, če je sovražnik, kako je mogla vaša žena priporočiti takega človeka?

Tedaj je direktor vstal.

— Prvo — je trdo postavil, — Ana ni noben tip in noben sovražnik. Izgubila je moža na sremski fronti. Za časa okupacije so jo vlačili po zaporih in tuberculozi, ker je bila za revolucijo. Drugo, res ni znala nobenega tujega jezika in izločala se je le toliko, kolikor je to sama prijavila. Knjiže, o katerih govoriš, pa so last njenega brata, ki je novinar, ali publicist, ali nekaj takega in je drugače dober tovariš in borec. Kaj pa kdaj se je ozleščil pri njej?

Tudi Mladen je tedaj vstal, od zadovoljstva.

— Tovariš direktor, — je dejal skoraj svečano, — ko bi se bila zanesla na svoje sume, bi ne prišla, da bi se pogovorila s teboj. To so bile samo domneve. Zdal si jih nama ovrgel. Moral sem te vprašati po teh stvareh.

— Toda človek, — se je zasmejal Radmila, — to bom pa vendar razumel.

Mladenovo pojasnilo ga je docela pomirilo.

Ko so se razhajali, je Mladen obetal, da bo še sam pomagaj najti potrebni alkohol. Potem sta se s Peričem poslovila od direktorja Radmila kakor od starega prijatelja.

x x x

— Ali se še kujš? — je Vidlič vprašal Vero, ko je stopil skozi vrata v njeno pisarno. Presenečena sprlo njegovega pojava in njegovih besed se je okrenila.

— Kaj ti vse ljudi tako pozdravljaj?

Vidlič se je zasmejal in pristopil k njej:

— Samo tiste, ki jih imam rad.

— Pomeni, da je takih dosti. Položil ji je roko na ramo:

— Čemu govoriš stvari, ki jih sama ne verjameš?

— No, pa...

— Poslušaj, skrajni čas je, da opustiva take razprave. Nekaj mi je prišlo na misel.

— To me pa hudo zanima. Vera je bila na samo sebe jezna, a ni mogla, da bi ne bila ironična.

— Slišaj sem, da so to nekde v bližini razvaline nekega gradu, — je začel Vidlič, ko da bi ne bil čutil Verinega zasmeha. — Morda bi kakežalo, da bi si jih ogledala. Tovarišici inženirki kemije Veri Spasičevi predlagam kolektivni izlet, v dvoje.

Ko je tako govoril, se je zavrnil in se postavil, kakor da bi bil na odru. Vera ni vzdržala in je prasnila v smeh.

— Ti se ne boš nikoli popravil! — je pozabila na svojo jezo.

— Končno! — Vidlič je prišel za oba rami, ji obrnil lica k sebi. Njene oči so se srečale s

mišljenje teh ljudi ali pravzaprav njihovo zlobo.

— Ja, zares, zakaj so ljudje taki? — Jaz bi prej vprašal, zakaj ljudje niso boljši? Mene to zanima. In do neke mere lahko odgovorim na to vprašanje. Ljudje ne prihajajo na svet taki. Taki postajajo spričo svoje okolice. Takemu počutju se privadijo. Vz-gajajo jih tako.

Tedaj je zabrel hišni telefon na Verini mizi. Dvignila je slušalko. Oglasil se je glavni laborant Banožič. Morala je k njemu zaradi neke analize.

Vidlič je ostal sam. Stopil je k oknu, s katerega je bilo jasno videti stezo, ki je bila speljana k direktorjevi vili. Misli so ga zanašale. Tjavan se je oziral po poti in po praznem prostoru na desno in levo od nje. Iznenada se je predramil. Na stezi, zraven liča je stal neki človek. S hrbotom je bil obrnjen proti vili. Oziral se je in »laboratorij. Nekaj trenutkov pozneje si je vzdel cigareto in prižgal vžigalnik. Vidlič mu ni videl natančno v obraz, ker je imel klubok povezan globoko na čelo. Neznavec je tako postal že nekaj trenutkov, potem je izginil za ličjem. Bilo je, kakor bi ga zemlja vžela. Ni ga bilo nič več na spregled. Vidlič je zamažal žaket, da se ho znova pojaviti. To pa je vedel, da ta človek ni bil iz tovarne. Saj je Vidlič že od daleč spoznal tase ljudi, ki so delali v tej Ve-

rin povratek ga je premotil.

— Tu sem!
— Videti se je obrnil k njej;
— Kaj je hotel tvoje šef?
— A veš ti? Dlakoopec je, Prus.
— Ej, drugače se pa sijajno spozna na svoj posel.
— Kakor se vzame. Mislim, da so ga same fraze.
— Ti tako o njem?
— Jaz sem inženirka kemije in lahko presodim, ali se kdo iz moje stroke spozna na svoje delo ali ne.
— Seveda, res. Toda jaz sem te hotel samo malo podražiti. Mridva sva dogovorjena, ne?
— O izletu?
— Da.
— Si zvečer zadržan?
— Prišel bom okrog devetih. Pa se nikar ne jezi, če bom malo zamudil. Prišel pa bom gotovo.
— Za slovo jo je poljubil.

Vera se dolgo ni mogla zotirati v delo. Sedela je negibna, vsa prevzeta od nenadnega veselja, ki se je le še kar stopnjevalo v njej.

Dežurni je Periču prijavil brata Ane Kadovičeve, Mladen je vstal:

— Naj vstopi!
— Zdal homo pojasnil sem Kadovičeve!

V pisarno je vstopil visok malo osivel človek velikih oči. Ne-veljeto je bil podoben svoji sestri. Bil je vznemirjen, Perič mu je ponudil stol. Kadovič je po-

ZAPOMNITE SI!

Najboljše sredstvo za čiščenje kovin

steklenine
medenine
bakrenih predmetov
je in ostane

Verol

POSKUSITE LE ENKRAT IN UPORABILI GA BOSTE VEDNO!

Olimpiada? Da, to pa vem!

OLIMPIJSKE IGRE V MELBOURNU SO SVETOVNI SPORTNI DOGODEK ŠT. 1. LAHKO PA MIRNO REČEMO, DA SO PRERASLE OZKI SPORTNI OKVIR, ZA OLIMPIJSKE IGRE VE VSAKODI IN LE ZA POJEM, MARVEČ TUDI ZA MNOGE POBORNOSTI V ZVEZI Z NJIMI.

DA SLOVENCI PRI TEM NISO IZJEMA, NAM JE POTRDIŁA MAJHNA ANKETA, KI SMO JO IZVEDLI MED »NESPORTNIKI« NAJRAZLIČNEJŠIH POKLICEV. NAŠI LJUDE VEČINOMA VEDO ZA DOGODKE V ZNAMENITU PETIH KROGOV, TO JE DOBER ZNAK, SAJ NAM PRAV VSILJUJE UGOTOVITEV, DA BOMO Z NAČRTNIMI PRIJEMI LAHKO SE ZELO POMNOŽILI VRSTE AKTIVNIH IN PASIVNIH SPORTNIKOV.

SICER PA — TO JE SLIŠAL IN VIDEL NAŠ REPORTER...

OPOLDANSKI RAZGOVOR V POSTELJI

Ob enajstih smo potrkali (da ne bo zamere brz povekm, da v nedeljo) na vrata št. 116 v Akademskem kolegiju na Titovi cesti 52 a, bivalski več študentov. Igorju Melviu, študentu agronomije iz Ptuj, smo kar v postelji potrkali olimpijsko žilico.

Študenti se zanimajo za Melbourne, mislim pa, da smo z večjo pozornostjo spremljali zimske igre v Cortini d'Ampezo. Morda zaradi tega, ker je bilo ondi več slovenskih tekmovalcev. — Vsi Jugoslaveni v Melbourne so za zdaj presenčeni (Mugoša seveda zelo neprijetno), med Slovenci še posebej Stanko Loriger.

Ves razgovor je potrdil, da se visokošolci kar najživahneje zanimajo za olimpijske igre. Igor Meliva je namreč kljub pozni uri in pod oedejo že vedel za Mihaljevičev podvig v maratonu. Še več pa pove naslednje spoznanje.

Madonca, muzikantarija pa so z našim Vlačičem zares imeli srečo! ???

No da, ko pa je veslal v ruskem čolnu s poljskimi vesli. Če bi bil zmagal, bi morali igrati kar tri državne himne!

SPORT JE ZA MLADINO

JOZE CURL, 66-letni delavec iz Kočevja, prodaja zdaj v sezoni kostanje in majhni kolbiči pri kolodvoru. Samo za dva meseca je prišel v Ljubljano; stroho je našel v Dravljah št. 271.

»Če vem za olimpijske igre? No ja, vem.«

»Ali poznate katerega izmed naših olimpijčev?«

»Veste, v Ljubljani ne vem mnogo. Ni časa. Sploh pa je šport za mladino, ne pa za nas starejše. Pač pa bom za vse zvedel doma. Ves »kmečki glas« preberem, pa tudi krajevne »Novice«. Tako torej, za olimpijado že vem...«

OLIMPIADA V MESTNEM GLEDALIŠČU

V gledališču v Pasazi so dali Cankarjevo »Pohujšanje«. FRANJO KUMER, gledališki in filmski igralec je mimogrede pogledal v vratarstvo. Ze smo izkoristili prilobnost.

»Olimpijada? Da, že, toda na odru me čakajo, in je zdrvel po stopnicah. FRANC LUKEŽIČ, to nedeljo samo »rezervni vratar«, sicer pa delavec v

TT OČENJUJE — PROFESORJE

S prof. MILOSEM KOŠCEM — kdo med slovenskimi športniki ga ne pozna? — smo v Srednji tehnični šoli, na dolgem hodniku pred zbornico prežali na njegove kolegice. Profesor zgodovine MARIJA DOBOVIŠKOVA pozna skoro vse naše olimpijce. Vedela je za Lorigerja, za Mihaljevičev podvig v maratonu, za Kotuško in Use-nikova, za vaterpoliste, ki baje mnogo veljajo, pa za nogometaše in plavalce... Miloš Košec je hotel pomagati, toda: »Nobena ga prešepetavanja, prošam, saj smo vendar — v šoli!«

Mestnem gledališču, je mimogrede omenil:

»Srebrno že imamo, upam pa, da bomo dobili še dve kolajni; zlate največ veljajo. Morda bo to uspelo igralcem vaterpola in nogometa, je skromno pripomnil, medtem ko smo čakali na Kumerja. Tega so k sreči kmalu »izključili« iz igre.

Sam sem bil v mladih letih športnik, plaval sem, pa smučal; da, bil sem celo učitelj smučanja! Cortina je bila zame zato privlačnejša, kljub temu pa sem seveda izredno vesel vseh

Ali niso ljubke? Toda nikar jih ne skušajte uletiti. Hitreje so od vas! Italijanska štafeta 4 x 100 m je bila z novim nacionalnim rekordom peta.

uspehov naših v Melbourne. Še zlasti Lorigerjevega in pa Mihaljevega. Maratonci, tek me zelo zanima, ker je nekaj izrednega.

»Ali poznate katero izmed naših olimpijskih tekmovalcev?«

»Ne, nobene.«

Ali je tedaj Franjo Kumer sredi Pohujšanja govoril resnico ali ne, ni bilo videti z masidrnega obraza.

Pa še majhna pretekunja: »Kotliško skoči v višino najboljša atletinja? Kakšnih 130 cm, pa menda še več!«

Me Danielova, svetovna rekorderka (176 cm) menda ne bo huda zaradi tega spodsrejanja. Za naše v Melbourne dobro vedo tudi prof. MARINKA BREZNIKOVA in pa prof. ZORA FRÖLICOVA, študij je delala preglavice te metaka kroge z ruskim imenom na »K«, pri čemer je mislila na Nado Kotuško.

Srečni in nesrečni

Presrečen je bil Read — zmagovalec v hoji na 50 km. Dobesedno v zadnjem trenutku je dobil državljanstvo Novega Zelandca. Tja se je šele nedavno preselil iz Angije, kjer se ni uvrstil v olimpijsko ekipo. Po zmagi je na stadionu objel vse in vsakogar — tako se je veselil.

Nesrečen je bil Nemeč Lauffer, ki je samo dve uri imel v žepu bronasto medaljo v steeple chasu. Zmagovalec Brasherja so namreč prvotno diskvalificirali zaradi oviranja tekmecev in tako so se vsi tekači pomaknili za eno mesto naprej. Zelo športno pa so vsi priznali govorili za Brasherja, med njimi tudi Lauffer, ki se je s tem odpovedal tretjemu mestu.

Kako je bil vesel in srečen, da ima »samo« 137,9 kg! Govorimo o ameriškem divjalcu uteli Paulu Andersonu. Dobre tri kilograma manjša živa teža mu je prinesla ob enakem rezultatu zlato medaljo...

... ki je nanjo računal tudi presenetljivo močni Argentinec Salvetti. Mož je bil zelo nesrečen, ko je tehnična odločila v korist njegovega nasprotnika.

Srečni, pa tudi popolnoma izrpani, so bili po svoji zmagi v veslanju osmerceve študentje ameriške univerze Yale. Nekateri izmed veslačev so zadnje metre prevzeli z voljo kot pa s telesno močjo, zato so takoj za ciljem padali v čolnu, ki je brez vodstva pristal na pesku ob obali jezera Wandouree.

Neznasko nesrečna sta bila Nemeč Weber in Francoz Pirolet, ki sta v predtekmovanju prepla-

vala 200 m v metuljčku bolje od olimpijskega rekorda, pa se kljub temu nista uvrstila v finale.

Srečen je bil Toni Pogačnik in njegovi indonezijski nogometaši, ki so igrali nedoločeno 90 proti Sovjetski zvezi. Delo jugoslovanske trenerja je v daljni deželi obrnilo obilne sadove.

Zelo nesrečen je bil Srečko (Fortune) Gordien, ki mu je znoval pred nosom ušča zlata medalja v disku. »Zlatis sanj« je sedaj verjetno konec.

Lahko si zamislimo srečo finskega strelca Linnosua, ki je dosegel enako število krogov kot Rus Uvarov, vendar je dvakrat več zadel v strogil center.

Presneto smolo je imel Italijanski boksač Rimaldi, ki je bil izločen brez borbe. Nesrečni fant je bil namreč pri tehtanju za malenkost pretežak.

Kako srečen je bil zmagovalec v maratonu Francoz Mimoun, ki jim je znano, da ta dan ni prinesel malemu tekaču iz zlate olimpijske kolajne, marveč tudi prvega otroka — sina.

Nesreča pri žrebu je onemogočila romunskim vaterpolistom vstop v finale olimpijskega turnirja. Naleteli so na najmočnejše nasprotnike in zato jih ne najdemo med šestimi najboljšimi, kamor bi po svoji igri vsakogar sodili.

Kar preveč srečna je bila avstralska sprinterka Cuthbert po svoji treh zlatih medaljah. Noče si pokvariti lepega spomina, zato bo zapustila atletiko, čeprav je stara šele 18 let.

Zaključna ugotovitev: Miloš Košec, profesor telesne vzgoje je bil ves ponosen zaradi prav dobrih odgovorov — profsorskega zbora.

NAJVAŽNEJŠE: LONEC

Gospodinja in olimpijada? No da, seveda tudi o športu se pomemimo mimogrede na trgu, ko že toliko piše v časopisih. Vem za nekatere naše, za plavalce s Korčule (Jerčević), pa še za druge, prva skrb pa velja le našim loncem.

V vednost, Med kratkim pomenkom z gospodinjo ROZO STEINER iz Kersnikove ulice se ni kaj prišlo v loncu na razbesnelim štedilniku.

TRIO KONTRASTOV

Vsa prigovarjanja so bila zaman. Prodajalka v non-stop »Kam-nie« v Nazorjevi ulici MIMI VIDMARJEVA ni vedela (ali pa n'hotela povedati) o olimpijadi pri nekem, v smeh in veselo razpoloženje ob tej ponesrečeni olimpijadi pa je tedaj posegel fotograf NIKO MUŠIČ z Zabjeka 7, ki se je ta čas snudil v prodajalni. Za vse jugoslovanske tekmovalce in tekmovalke v Melbourne je vedel, le za olimpijske rezultate n' rekerde ne.

Spet na svojem zraku nam je pretek pot 10-letni učenec osnovne šole Letine MARKO KOMAN. Ta je vedel za večino d'espina in panog, ki so v njih že nastopili Jugoslaveni, in njihov imen si n' zapomni — ko pa je za šolo treba pametni toliko drugih.

SIVANJE PREPOVEDANO!

Štavnica FRANČISKA VREČAR je bila menda zares presenečena zaradi gosta, ki ni hotel govoriti z Matijo Baherjem — direktorjem podjetja »Slovenija« v Prešernovi ulici — avtomobilih in ne o... temveč

»Se švati jih ne pustim doma, ko poslušam radijska poročila o dogodkih v Melbourne! Bi me motilo, veste!«

Da, direktor Matija Baher je zares odličen poznavalec jugoslovanskega športa. Preostane nam samo še, da povemo, da je tudi predsednik TVD »Parizana« v Zg. Siskli.

»NOVINARSKA« NAPOVED ZA PETROVIČA

Zeleznikar SLAVKO KRIZAN iz Vižmarij 53 je spuštal na Parmovi cest ob gorenski progi dolge zapornice.

»Zdaj kolektorijo drug in ne več tisk iz časov, ko sem še jaz dirkal po cestah. Ne zapomnim si vseh imen, niti rezultatov, za olimpijado pa vem. S fanti poslušam doma radio.«

»Kaj pravite, kako se bo odrezal Petrovič?«

»Hm, vse zavisi od — konkurenca.«

Opravili smo. »Sedaj pa se mnenje katerega odličnika«, smo glasno pomislili.

V tem je Slavko Krizan že prišel za telefon.

»Hej, Tone, je kakšen mišičnik pri tebi?«

Poziv je veljal njegovemu delovnemu tovarišu ob zapornici na Titovi cesti TONETU ZUPANČICU. Iz slušnice je zadonel pridušen odgovor.

SPET GLAS ZA »SREBERNEGA MIHALIČA«

»Vem za olimpijske igre. Veste, 4. decembra igralo naši nogometaši z Indijo. Waterpolisti so tudi dobri. Pa Mihaljič, ki je dobil srebrno kolajno za drugo mesto v maratonu.«

Čeprav je mišičnik RAJKO KLEMENČIČ »bolj smučar«, si ne bi upal trditi, da ga ni zagrabila »letna olimpijska mrzlica.«

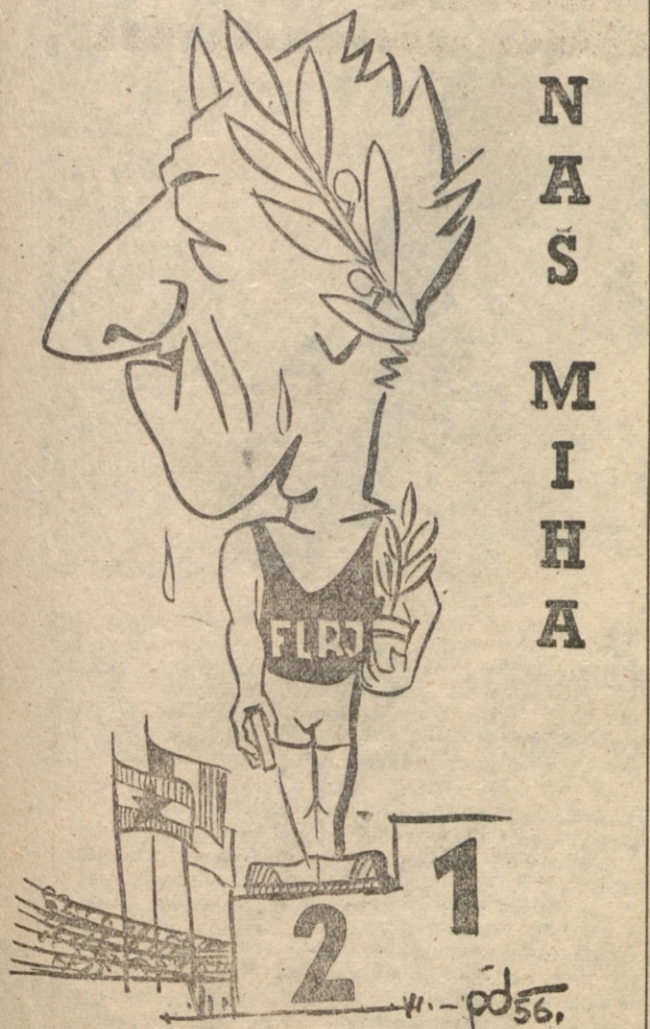
ROGOVCI, TI PA TI!

LEVAR JANEZ je star 27 let in sodi med najmarljivoše, pa tudi najbolj zaposlene delavce v tovarni, ki kolesarje. Pa je še klub vsemu nekaj časa tudi za šport. Zato sva našela takoj podrobnosti.

»Mislim, da najboljši atleti na olimpijadi skočijo najmanj 195 cm, na 100 m pa tečejo kakšnih 12 sekund ali pa še bolje. Sicer rezultate pozabim, za imena naših pa vem.«

Zelo dobro je ocenil zmogljivosti najboljših atletov tudi JANKO KLOPIČ, referent za osnovna sredstva.

»Kakšno nesrečo pa je imel Mihaljič, da je moral odstopiti v maratonskem teku?«, mu je nastavljal pravi referent Janko Klopčič, ki bi skoraj zamenjal Mugošo in Mihaljiča. Po preudarku pa: »Saj ni odstopil, dobil je srebrno kolajno.«

- 1. Človek, ki več teče kot hodi.
 - 2. Atlet, ki se pritožuje prav takrat, ko je v najboljši formi.
 - 3. Tekmovalci, ki je sposoben za najugodnejša presenečenja.
 - 4. Original, ki se rad smeje na svoj račun, pa tudi na tuj.
 - 5. Športnik, ki ni zadovoljen, če novinarji o njem pišejo dobro, ki pa tudi ni zadovoljen, če o njem pišejo slabo.
 - 6. Zanesenjak, ki preteče vsak dan najmanj 20 km, večinoma pa več.
 - 7. Zagrebčan, ki ne živi v Zagrebu, kadar pa je v Zagrebu, pa najraje trenira sam na travnikih ob Savi.
 - 8. Mož v zrelih letih, saj je slavil letos že petindeseti rojstni dan.
 - 9. Kolesar-penzionist, ki je zapustil kolesarstvo in se posvetil panogi, ki v njej trdnije stoji na lastnih nogah.
 - 10. Navdušen kibic, ki v nogometu navija za Partizana.
 - 11. Redek primerak, ki ne pije in ne kadil. Plava zelo redko, najraje na znani plaži Copacabana v Rio.
 - 12. Samski, ki pa se vendar ne brani ženske (tako vsaj pravijo).
 - 13. Pesimist, ki je rekel letos v Kumrovcu: Samo da v Melbourneu ne bi bilo preveč vroče.
 - 14. Amaterski pisatelj, ki dopisuje »Jugoslovanskemu športu«, njegov pa je tudi izrek: Treniram, dokler ne padem — in ko se pobere, treniram naprej.
 - 15. Poppreček, kar zadeva višino in težo. Visok je 174 cm, težak pa 59 kg.
 - 16. Vojaski uradnik, ki vestno opravlja svojo dolžnost.
 - 17. Stalni gost na polnočnem teku v brazilskem mestu Sao Paulo, kjer ima največ navijačev in kjer ga imenujejo ambasadorja športa in prijateljstva.
- To je naš Franjo Mihaljič.

Tek na 42 km — največja preizkušnja človeške zmogljivosti

MARATON - VERIGA DRAM

Legenda je bila mati, Francoz Blear pa oče maratonskega teka. Luč sveta je zagalnil leta 1896 v proslavo I. olimpijskih iger moderne dobe v Atenah. Otroške poteze olimpijskih iger moderne dobe v Atenah. Otroške poteze olimpijskih iger moderne dobe v Atenah. Otroške poteze olimpijskih iger moderne dobe v Atenah.

Iz bogate zakladnice dogodkov na 42 km dolgi progi smo izbrali naslednje:

● Leta 1896 je zmagovalec maratonskega teka Grek Spyridon Louis tek veličnato zanimanje. Avstrijski so bili prvi olimpijski disciplin. Gledalec so bili navdušeni, ko je daleč pred ostalimi tekači prišel na stadion American Larz. Bil je dokaj svez in je precejšnjo hitrostjo pretekel na stadionu se še ni poleglo, ko se ob sodniški mizi pojavil razburjen funkcionar. Čez nekaj trenutkov je že bilo jasno, s kakšno vestjo je postregel sodnikom. Larz se je večino proge peljal v avtomobilu, izstopil nekaj km pred stadionom in tako zmagal z velikim naskokom. Bil je seveda diskvalificiran, pri čemer je izjavil: »Nisem mislil nič hudega, hotel sem le videti, kako je, če si v središču pozornosti.«

● Leta 1908 je na olimpijskih igrah v Londonu Italijanski tekač Dorandu vodil skoraj vso progo. Na stadionu je prišel povsem izčrpan. Dvajset metrov pred ciljem se je zgrudil. Še je vstal in prehodil nekaj metrov. To se je nekateri ponovilo. Naposled so se

● Na olimpijskih igrah v St. Louisu 1904 je bilo za maratonski tek veličnato zanimanje. Avstrijski so bili prvi olimpijski disciplin. Gledalec so bili navdušeni, ko je daleč pred ostalimi tekači prišel na stadion American Larz. Bil je dokaj svez in je precejšnjo hitrostjo pretekel na stadionu se še ni poleglo, ko se ob sodniški mizi pojavil razburjen funkcionar. Čez nekaj trenutkov je že bilo jasno, s kakšno vestjo je postregel sodnikom. Larz se je večino proge peljal v avtomobilu, izstopil nekaj km pred stadionom in tako zmagal z velikim naskokom. Bil je seveda diskvalificiran, pri čemer je izjavil: »Nisem mislil nič hudega, hotel sem le videti, kako je, če si v središču pozornosti.«

● Leta 1908 je na olimpijskih igrah v Londonu Italijanski tekač Dorandu vodil skoraj vso progo. Na stadionu je prišel povsem izčrpan. Dvajset metrov pred ciljem se je zgrudil. Še je vstal in prehodil nekaj metrov. To se je nekateri ponovilo. Naposled so se

Junak maratonskega teka v Melbourneu Alain Mimoun (Francija).

Meni je pomivareje posode pravo zadovoljstvo. V vodo dam malo "Supera" in posoda je takoj pomita. "Super" odtaja maščobo in ne grize rok.

Super

LAHKO DOBITE V VSEH SPECERIJSKIH TRGOVINAH TER PRODAJALNJAH BARY IN LAKOV

Kratko, toda novo

Preveč, preveč preveč se dogaja zdaj te dni okrog nas — in obenem tako daleč od nas — na športnih terenih. Da bi sodilo pod takle skupni in tako malo vidni naslov. Prav gotovo ne more biti nič kratko, pa tudi ne najmlajše, saj nas avstralski dogodki pričevajo iz nove in da je malo za tismemo oči in jih čim hitreje ne prelijemo v svinec. Toda kaj bi mogli tako? Skozraj pet tisoč najboljših športnikov z vsega sveta se je zbral tam doli v prijeto topli domovini kengurjev in skozi tri dni (ob nedeljah) od načeloma ne delajo jih in se nočejo uvrstiti niti kot predstavniki športnih prireditev so jim sestavili spored od zgodnjega jutra do poznega večera. Iz tega sporeda prihajajo zdaj dan za dnem novi olimpijski prvaki, novi svetovni rekorderji — skupno pokopanimi upi kakor se to pravi obzirno in vseh drugih vrst olimpijci, ki bodo v naslednjih štirih letih nosili velike olimpijske ideje, tako močne, da je celo letos, ko polnoča, da so jih tudi avstralski organizatorji pripravili za najprimernejšo postajo — ta čas še teče in so zato računali med športno elitno v nekaterih vrstah se odprti. Vsekarer so jih med redkimi, ki so kolikor toliko bolj sami zase, sklenili predvsem že atleti, torej izbranici iz kraljice športa, pri katerih se je tehnika krepko nagubila na stran ZDA (pri moških) in Avstralije (pri ženskih) pred Američani so si že pripeljali zlati odlikovanja: Morrow (na 100 in 200 m), Jenkins (na 400 m), Courtney (na 500 m) Calhoun (na 110 m z ovirami), Glen Davis (na 400 m z ovirami), Dumas (v višino), Richards (ob palci), Bell (v daljini), Connolly (v kladivu), Oerter (v disku) in Campbell (v deseterboju) — z obema atletama v kratkih 48 urah njih vsebuje ta imenski seznam kot olimpijske prvake 1956 še imena Russa Kuca (na 5 in 10 km) in Spirina (na 20 km), Irea Delaneyja (na 1500 m), Angleza Brasherja (na 3000 m z ovirami), Brazilca Da Silvo (v troskoklu), Norvežana Danielsenja (v kopju), Novozeleandca Reada (na 30 km) ter Francoza Mimouna (v maratonu).

V ženskem tabornu so na treh sprinterskih proгах in v štafeti (100, 200, 400 m z ovirami in 4 x 100 m) vse zlato spravile Avstralki (Cuthbertova — 2 — in Stricklandova), poleg njih pa dvojno mero Rusinja Jaouzenkova in Tiškevičeva ter po en kos Čehinja Fikotova, Poljakinja Dunska-Krzivinska in Američanka Mc Danielova.

Ad acta so položili tudi moderni peterboj z najboljšim posameznikom Svedom Hallom in najboljšo ekipo SZ, kakor tudi veslaško sedmedejanko, v kateri so nastopili iz zlate ZDA pane ZDA, dvakrat SZ ter po enkrat Italija in Kanada. Med dvigalci uteži je razmerje obeh veljeli celo 4:3 za ameriško. Med sabljaši so vidnejši Italijani, med kanuisti pa tri zvezdnice države poleg enih samih Svedov.

Seveda bi sem sodila še dosedanja bilanca v naših enajstih štiridesetih, med njimi predvsem o 13 posameznikih, ki so morali v zvezi, kakršni pač so brez posebne sreče pri žrebu in brez kakšne tolažbe, da bo zogo namesto enega ušel kdo drug. Saj jih je najmanj sedem ali enajst v vsaki igri! Prav zato smo s temi individualci prav zadovoljni, če ne skoraj navdušeni nad njimi. Mihaljič vedno s srebrno, ostali vrstni red pa je nekako takšne: Jerčevićeva (žetira), Loriger (pet), Račić (šest), Kotuško in Radosevič (osma), Use-nikova (deveta) in Kotuško (dvajseta v disku). Edini Mugoša ni držal duševnega in fizičnega pritiska in je onemogel pred ciljem... Vlačič je prišel do polfinala in se s tretjim mestom poslovil od konkurenca, ker so bili finalisti samo štirje. Vukov in Simić sta — vsaj začela slabo, ostali so še v kotlu.

IN SE DRUGOD...

Komisija za napredek nogometa pri domači krovni organizaciji je razposlala vsem društvom nogometne zvezi vprašalnice pole, da bi iz njih zbrala konkretne podatke, kako je morala v zvezi, kakršni pač so brez posebne sreče pri žrebu in brez kakšne tolažbe, da bo zogo namesto enega ušel kdo drug. Saj jih je najmanj sedem ali enajst v vsaki igri! Prav zato smo s temi individualci prav zadovoljni, če ne skoraj navdušeni nad njimi. Mihaljič vedno s srebrno, ostali vrstni red pa je nekako takšne: Jerčevićeva (žetira), Loriger (pet), Račić (šest), Kotuško in Radosevič (osma), Use-nikova (deveta) in Kotuško (dvajseta v disku). Edini Mugoša ni držal duševnega in fizičnega pritiska in je onemogel pred ciljem... Vlačič je prišel do polfinala in se s tretjim mestom poslovil od konkurenca, ker so bili finalisti samo štirje. Vukov in Simić sta — vsaj začela slabo, ostali so še v kotlu.

OTROK IN FILMSKE DRAŽI

Ali se radi spominjate filmov, ki so vas kdaj prevzeli? Ostali so v vaši zavesti neizbrisni, kljub temu, da jih ne morete obnoviti kakor predstave iz knjig, ki po njih zopet sežete.

Ali še pomnite filme, ki so prevzeli vašo otroško dušo? Svojevstven čar je ostal na njih: le rahel nadih časa je prekril množstvo podob in blestečih utrinkov, toda pod prosojno kopreno utripajo še domala sveže doživljaje včerajšnjega dne. Za vse doživetna otroška duša, nje vselej v pravilnost zamaknjeni obraz ter dobremu in zlu nemara v enski meri vdana sta — to je tisti, na stečaj odprti svet, ki vanj seje filmski ustvarjalec seme svojih hotenj; in le njegov izbruseni čut, brezvestna kupčijska dlan in pa njegov čisti, le v pravilnosti svet nagrnjeni sluh sta oblikovala otroških snov, gradov in močvirij...

Ali ne tiči potlej v naših otroških dojmih skrito tisto veliko zno odgovornosti družbe, ki je že zgodaj zasajala dielo v okorno gneto našega predstavnega sveta? Mar niso vzklili iz njihovih temeljev naši današnji značaji in pogledi?

Videl sem pravljice in kovbojke in videl Julesa Vernu v svetovnih domišljijah; in boj rudolovcev, vseh vrst ljubezenske štorije, potpisana čudeza, bučne šalivke, tarzanijade in kriminalke in slike bede v slogu Huga-Jevih »Nesrečnikov« in temna rodbinska vzdušja iz Dickensovih pripovedk... In šole, ki sem jih že davno odrasel, sem videl moštne poglede Italijanov v žarišču družbe: Tragični lov, Tatovi koles, Mlin na Padu, Čistilce čevljev, Cudež v Milanu...

Kdove, kako neki bi jih bil gledal tedaj, svojimi otroškimi očmi?

Kar počneta znanost in praksa v tihih kabinetih in laboratorijih, pravzaprav povprečnega obiskovalca filmov malo zanima. In vendar je dolžnost napredne družbe, da svoje izsledke in stvarne izkušnje prelije v življenje: odvrtni otroka od kvarnih vplivov sodobnega dogajanja in jih, nasprotno, dvigniti s kristalnimi sredstvi vzgoje v moralno in etično dostojne državljane — ali nista tega, dragi starši, vselej najbolj veselji?

Sledeč temu poslanstvu, prireja zvezna komisija »Otrok in film« v Novem Sadu v dneh 3. do 5. decembra posvetovanje »O vplivih filma na otroke in mladino«.

Uvedel ga bo referat Vjekoslava Africa »Filmska kultura in mladina«, nakar se bodo naši vodilni pedagogi, filmski strokovnjaki in psihologi pogovorili o tej obširni problematiki med 19 koreferati. Na konferenci predstavljajo našo republiko univ. prof. dr. Mihajlo Rostohar, prof. igralske akademije France Brek, filmski publicist Vitko Musek in štud. fil. Marjan Maher. Zveza prijateljev mladine pa je na pobudo tov. Ade Krivičeve sprožila za to posvetovanje še obisk nekaterih drugih kulturnih in javnih delavcev iz Slovenije.

Zaradi zanimivosti problema prinašamo nekaj misli iz referata tov. prof. dr. Rostoharja, predstavnika Psihološkega inštituta ljubljanske univerze, »Kako reagira otrok na film«.

Vprašanje, kako si osvaja otrok film, zastavlja ugledni znanstvenik ob psihološki analizi podatkov otrok, ki so gledali film »Čistilci čevljev« in »Asfaltna džungla«.

Tu je predmet obravnave De Sicov film »Čistilci čevljev« (Sciuscia). Metoda raziskavanja je bila v tem, da so izbrali za gledalce učence 3. in 4. razreda osnovne šole ter dijake nižje gimnazije, le-te pa so opazovali med predstavo psihologi, ki so si zapisovali spontane reakcije otrok na filmsko predstavo. Ker je to najbolj pristen izraz gledalčevih doživetij, jih lahko smatramo za prepričljiv prikaz otrokovih reakcij na film. Poleg te eksperimentalne skupine pa je bila še posebna kontrolna skupina, katero so predstavljali dijaki 6. in 7. razreda gimnazije.

Po predstavi se je opazovalec razgovarjal z mladimi gledalci o filmu. Stavil jim je določena vprašanja, v katerih so bile povzete vse bistvene značilnosti filma. Tako je bilo mogoče iz dobljenih odgovorov ugotoviti, če je gledalec smisel filmske predstave

zapopadel ali ne in kako je vsebino filma sprejel.

Naj le v nekaj stavkih osvežimo zgodbo filma. Konj, prelepa podoba otroških sanj, Pascal in Giuseppe, dva revna predmestna fantiča, čistilca čevljev, o njem vsevdal sanjata. Nekoč se jima sreča nesluteno nasmehe: Giuseppev brat ukrade blagajno in da dečkoma za pomoč pri prodaji del denarja, da si zanj kupita konja. Toda sreča je opoteča. Osužljena tatvine, ju zapro, toda dečka ničesar ne izdaja. Policija pa z zvijačo izmami iz Pascala, ki meni, da v sosednji celici pretepajo Giuseppe, priznanje, da sta dobila denar od Giuseppevega brata. Giuseppe Pascalu pozneje pretepe, ga pred paznikom osumi poskusa pobege in mu lastne namere o tem ne izda. Ko mu pobež z novim zaporniškim tovarišem uspe, se loti Pascala obup, temprej ob misli, da se bo Giuseppe na begu tudi poslužil konja, za katerega je tudi sam prispeval. V upanju, da se bo tudi njemu posrečilo pobegniti, povede policijo na domnevno mesto prijateljevega pobege, med divjo hajko pa Giuseppe pade in Pascal je ob prijatelja in konja.

Poglavitno vprašanje ankete je bilo, če so otroci film sploh razumeli in kako so ga razumeli?

Tu pa nam anketa pove, da med 49 učenci 3. in 4. razreda osnovne šole niti eden ni razumel vsebine filma, med skupno 165 učenci obeh šol pa je en sam četrtošolec smisel filma zapopadel, le nekaj učencev nižje gimnazije pa ga je deloma razumelo. V prvih treh razredih se giblje to število med 6 in 10, v 4. razredu pa jih je nekaj nad polovico. To torej dokazuje, da otroci med 8. in 15. letom še niso zreli, da bi razumeli jedro socialnih problemov.

Socialni problemi pa zanimajo mladino med 16. in 18. letom, kajti tu je razmerje ravno obratno: v 6. razredu je 8 dijakov smisel popolnoma dojelo, 10 pa deloma; v 7. razredu je 16 dijakov pokazalo smisel za socialne probleme in le 6 dijakom je film samo ugajal.

Nadaljnje vprašanje: ali je film učencem ugajal ali jim ni ugajal?

Anketa nam pove, da je med 165 učenci osnovne šole in nižje gimnazije 138 film ugajal, 26 učencev je trdilo, da jim film ni ugajal in le enemu ni bilo jasno, čemu mu je film bil všeč... Med tistimi pa, ki so vedeli, čemu jim film ni bil všeč, sta bila le dva iz osnovne šole, medtem ko je njihovo število v nižji gimnaziji zrastle in doseglo v 4. razredu tretjino učencev, kar je v soglasju z izsledki ankete v 6. in 7. razredu gimnazije.

Če pa zasledujemo vzroke, čemu je mladim gledalcem film ugajal, oziroma če jim ni ugajal, pridemo do zelo zanimivih in poučnih rezultatov. V 3. in 4. razredu osnovne šole ter 1. gimnazijskem razredu je večino pritegnilo to, da sta dečka kupila konja, ki

VERA ELLEN

Filmi, ki jih bomo gledali...

»Carmen Jones« — ameriški barvni cinemascope film po Bizetovi operi. Proizvodnja: Otto Preminger. Scenarij: Oscar Hammerstein II. Režija: Otto Hammer

V glavnih vlogah: Dorothy Dandridge (poje Marilyn Horn), Harry Belafonte (poje Le Verne Hutcherson), Olga James (poje sama).

Prekrasen film! Bleščeč, svež, mladosten, strasten — dolga vrsta superlativov pride človeku ob njem na misel, toda noben superlativ nima dovolj beseda, da bi izrazil občutek sreče, ki nas zajame že pri prvi sliki in nas ne zapušta več do zadnjega, sicer tragičnega prizora. V tem filmu sta spojena dva elementa, ki ju sicer že dolgo poznamo, v tej neprčakovani kombinaciji pa sta dosegla učinek, za katerega še ne pomnimo, da bi ga kdaj prej videli. Ta dva elementa sta: Bizetova opera »Carmen« in lepota ter temperament črncev. Kako naj imenujemo to kombinacijo? Opera to ni, ker gre vse preveč scen, brez glasbe in petja. Označba glasbena igra ali melodrama bi bila bolj primerna — vendar zbuja napačno predstavo. Nasled se bo sicer le našla prava oznaka za to edino novost — vendar ga ni ne zaslomilo zato, ker nas ta kristalni slap tonov, ritmov in lepih, od strasti žarečih ljudi vsega prevzame in potegne za seboj.

Po tem prvem prenosu Bizetove opere na filmski trak ne bo mogoča nobena ponovitev več, ker je Preminger ustvaril najlepše in najboljše, kar se je sploh ustvariti dalo. Merimejeva realistična novela in Bizetova španska vitalna glasba, prestavljena v ameriško črnsko okolje predstavljata trčenje dveh ekstremnih prarastodnih svetov, ki sta se tu presenetljivo hitro združila v edinstven elementarni dogodek. Recept je sicer primitiven, rezultat pa genalen. Seveda so morali po dogajanju marsikaj spremeniti: tobačna tovarna je tu tovarna padal v drugi svetovni vojni, namesto Seville je prizorišče dogajanja Chicago. Don José se je spremenil v korporala Joseja, ki bi rad obiskoval pilotsko šolo. Escamillo je postal boksaar težke kategorije, Micaela se imenuje Cindy Lou itd. Odločilno pa je vsekakor dejstvo, da zgodba tudi pri tej predelavi deluje prepričljivo in da se Bizetova glasba prav tako prilaga črnskem okolju kot Merimejevi španski prigodi. Seveda je tudi glasba morala prestopiti razne spremembe. Včasih se nam celo zdi, kot da bi izvirala naravnost iz domovine jazza — New Orleansa. Toda vse, kar se je spremenilo, se je spremenilo tako enotno in tako konsekventno, da lahko Premingerju — edinemu sicer nevidnemu betcu med samimi črnci — k njegovi režiji samo čestitamo. Idealna pri tem je tudi naselitev vsega dogajanja v dimenzije cinemascope. Cinemascope — to je dokončno dokazano s tem filmom — je operni oter filma. Mladim gledalcem je tako vzpostavljen.

Kar se zasedbe vlog tiče, moramo poudariti, da so združeni najlepši glasovi in igralci, ki ustrezajo posameznim vlogam tako po videzu kot po igri. Vendar film živi predvsem zaradi »rčne Venere« — Dorothy Dandridge. Poleg nje Harry Belafonte res ni imel lahke naloge.

TYRONE POWER se po vojni le zlagoma dviga po lestevih uspehov. Se zmeraj mladostnega ga bomo morda videli v filmu »Drama ob Inishu«, ki ga po starem odrskem delu pripravlja John Ford.

ga jahata, ali pa, ker sta bila prijatelja. V 2. razredu gimnazije že pretežno poudarjajo prijateljstvo ali pa beg iz krivičnega zapora. V 3. razredu se tem izjavam še pridružijo redkejši dogovori zaradi žalostne usode dekčkov. Nasprotno pa pove anketa v 4. razredu,

da jim je film ugajal, ker kaže socialni problem mladine (zlasti revščino), kesanje Pascala in njegovo žalovanje nad mrtvim prijateljem ter tovarištvu dekčkov, medtem ko je jahanje le izjema dveh primerov.

Iz tega sledi, da dobiva mladina v tej dobi že, tenak čut za etično doživljanje, zato obrata pozornost zlasti emocionalnim pojavom prijateljstva in pravega tovarišstva. To dejstvo še bolj prepriča nasprotnih 11 primerov, kjer film ni ugajal, ker prikazuje žalostno usodo dveh prijateljev. Če ob to postavimo izsledke v 6. in 7. razredu gimnazije, se izkaže ta zaključek kot dognana znanstvena resnica. Od 24 učencev 6. razreda so vsi razen 4 učencev, v 7. pa le 8 izjemami navedli, da jim film ugaja zaradi socialnega problema mladostnikov.

Nadaljnje vprašanje, kako pojmujejo otroci pravo tovarišstvo, pa v anketi razkriva, da je mladina že zgodaj občutljiva in zahtevna v odnosu do prijateljstva, ker od prijatelja zlasti zahteva brezpogojno zvestobo. Torej so v tej dobi že podani vsi psihološki pogoji za tovarišstvo med mladino. Izsledki kontrolne skupine pa obenem potrjujejo v celoti zaključek prof. Rostoharja, da je mladina že od predpubertetne dobe dalje doživetna za moralne ideale in da je prav ta doba ustreza za vzgajanje etičnih in socialnih čustev, ki so osnovni činitelj moralnega značaja.

Mario Subić

»TIHI DON« V FILMU

V moskovskem filmskem studiu bodo v začetku prihodnjega leta začeli snemati film »Tih don«, po slovečem romanu Solohova, ki je preveden tudi v slovensčino.

OTROK
 RIŠE IN PIŠE: MIKI MUSTER

OSEJ, OSEJ, ZAKAJ ME NIŠTA UBOGALA?! ZDAJ BO PA ZVERINA ŠE HOTELA, DA VAŠU NATAKNEM NA RAŽENŠ!... JOJME, SVOJA PRIJATELJA NAJ SPEČEM? STRAŠNO!! NEKAJ MORAM UKRENITI!...
 UH, NA LETALO SEM POZABIL... MORDA JU TAKO LAHKO REŠIM.
 ADIJO, STRASILO, TVOJ DVORNI KUHAJ TE ZAPUŠČA!
 ZVER SE JE POGNALA ZA BEGUNCEM, TODA ZVITOREPEC JE BIL ŽE V VARNI VIGAM!...
 TRDONJA IN LAKOTNIK STA IZRABILA VELJAVNO NEPAZLIVOST IN JO UCVRILA PROTI SKALNI VOTLINI!...
 TREPETAŠE STA SE STIGNILA V NAJODDALJNEŠI KOT!...
 GLIŠIŠ, LAKOTNIK? PRIHAJA! UPAM, DA NAŠU NE DOGEZE!
 TIHO, ČUKAL TE BO!
 REŠ JIMA JE BIL ZMAJ ZA PETAMA VITAKNIL JE SVOJ DOLGI VRAT V VOTLINO!...
 »TODA BIL JE PREURATEL... KER NI DOSEGEL SVOJH ŽRTEV, SE JE POSTAVIL NA PREZO PRED VHODOM.
 GREČNO STA MU UŠLA! NAPIRETI SU MORAM OPOZORITI NA NEVARNOST, POTEM BOM PA POIZKUSIL ZVABITI POČAST ZA SEBOJ!...